

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

**«ΟΙ ΚΟΙΝΕΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ»**

του
ΑΧΙΛΛΕΑ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΡ.ΡΕΒΕΚΚΑ ΠΑΙΔΗ

Θεσσαλονίκη, 2018

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου». Στο κείμενο που ακολουθεί, εκφράζονται οι προσωπικές απόψεις του συντάκτη που σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν επίσημες θέσεις των Κυπριακών Ενόπλων Δυνάμεων και δεν μπορούν να δημοσιευθούν λόγω του περιεχομένου τους.

Αχιλλέας Ιωαννίδης

Θα ήθελα να αφιερώσω την εργασία αυτή στην σύζυγο μου Άννα και στα παιδιά μου
Μαρία, Αιμιλία και Ανδρέα σε αναγνώριση της υπομονής που υπέδειξαν και της
απεριόριστης υποστήριξης που μου παρείχαν κατά την εκπόνηση της.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ-ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ-ΚΥΠΡΟΣ	10
1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ	10
1.2 Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	13
1.3 ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	14
1.4 ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	18
1.4.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ-ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	18
1.4.2 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΥΨΗΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΙΚΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ –ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	22
2.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	22
2.1.1 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	23
2.1.1.1 ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ.....	23
2.1.1.2 ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ.....	24
2.1.1.3 ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΙΣΧΥΡΟ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	24
2.1.2 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	25
2.1.3 ΑΠΟΤΡΟΠΗ.....	25
2.1.4 ΑΣΦΑΛΕΙΑ.....	27
2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΙΚΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ	27
2.2.1 ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ STATUS ΠΟΥ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ	29
2.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΟΓΜΑ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ-ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΔ	32
3.1 ΔΟΓΜΑ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (Δ.Ε.Α.Χ.) ΕΛΛΑΔΑΣ – ΚΥΠΡΟΥ	32
3.1.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ	32
3.1.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Δ.Ε.Α.Χ. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1993- 2012	33
3.1.4 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΟΜΩΝ - ΘΕΣΜΩΝ	34
3.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	36
3.2.1 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΟΥ ΓΕΕΦ	36

3.2.2	ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	37
3.3	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΝΩΣΗΣ- ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ	46
3.3.1	ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	47
3.3.2	ΔΙΔΑΓΜΑ-ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ	48
3.3.3	ΣΗΜΑΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΝΩΣΗΣ – ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ	48
3.3.4	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	49
3.4	Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΣΗΜΕΡΑ	50
3.5	ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	50
3.5.1	JOINT ANALYSIS AND LESSONS LEARNED CENTRE (JALLC).....	51
3.5.2	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΕ)	51
3.5.3	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (ΟΗΕ).....	52
3.6	ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	52
3.6.1	Η.Π.Α.....	53
3.6.2	ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....	53
3.7	ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ (ΚΑΑ)	54
3.7.1	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΑ	55
3.7.2	ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΑ	56
3.7.3	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ.....	56
3.7.4	ΥΛΙΚΟ-ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ.....	57
3.7.5	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	57
3.8	ΣΥΝΟΨΗ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	58
3.8.1	ΣΥΝΟΨΗ.....	58
3.8.2	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΠΑΑ- ΜΟΝΙΜΗ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ-ΟΗΕ		61
4.1	ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ	61
4.2	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΔΟ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....		68
ΣΧΕΣΕΙΣ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕ ΞΕΝΑ ΚΡΑΤΗ.		68
5.1	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....		76
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.....		76
6.1	ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ.....	76

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΝΥΜΙΩΝ	80
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ.....	88

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τις πιθανές θεωρητικές και πρακτικές προεκτάσεις που μπορούν να έχουν οι κοινές με άλλες χώρες στρατιωτικές ασκήσεις των κυπριακών ενόπλων δυνάμεων. Σαν αρχή κατατάσσουμε την Κύπρο στα μικρά κράτη και αναλύουμε την υψηλή στρατηγική στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων δίνοντας έμφαση στο στρατιωτικό τομέα. Ακολούθως αναφερόμαστε στις διεθνείς στρατιωτικές ασκήσεις των κυπριακών ενόπλων δυνάμεων, αναλύοντας μερικές από αυτές και εξάγοντας κάποια διδάγματα και καταλήγοντας σε κάποιες προτάσεις και συμπεράσματα. Επέκταση των ασκήσεων μπορούμε να θεωρήσουμε και τις στρατιωτικές επιχειρήσεις/αποστολές σε ένα πλαίσιο στρατιωτικής συνεργασίας αλλά και της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας στις οποίες αναφέρονται οι συνδρομές των κυπριακών ενόπλων δυνάμεων, στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η εργασία αυτή τέλος σαν αναφέρεται ειδικότερα σε διεθνείς σχέσεις και συμφωνίες με άλλα κράτη που έχουν άμεση σχέση και με τις κοινές με άλλες χώρες στρατιωτικές ασκήσεις που διεξάγει η Κυπριακή Δημοκρατία. Στο τελευταίο μέρος γίνεται μια αναλυτική παρουσίαση των ευρημάτων τις παρούσας διπλωματικής εργασίας και εξάγονται κάποια γενικότερα συμπεράσματα. Οι πρωτογενείς πηγές θα είναι πληροφορίες/συνεντεύξεις από προσωπικό που έχει σχέσεις με διεθνείς ασκήσεις ενώ δευτερογενείς πηγές θα είναι κυρίως το διαδίκτυο και σχετικές βιβλιογραφίες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπό το πρίσμα της αστάθειας στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Νότιας - Ανατολικής περιφέρειας της ΕΕ, η Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ) αξιοποιώντας την ιδιότητα της ως κράτος μέλος της ΕΕ και εκμεταλλευόμενη τη στρατηγική αξία της γεωγραφικής της θέσης, επιδιώκει στο πλαίσιο μίας νέας εξωστρεφούς πολιτικής να προωθήσει την περιφερειακή συνεργασία στην περιοχή της και να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στις προσπάθειες δημιουργίας συνθηκών ασφάλειας, ειρήνης και σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (Εποχής., 2018).

Η απαίτηση αυτή γίνεται εντονότερη λόγω των ενεργειακών προοπτικών της περιοχής, των μεταναστευτικών πιέσεων και της εμφάνισης νέων ασύμμετρων απειλών σε ένα νέο περιφερειακό περιβάλλον ασφαλείας, όπου οι κρίσεις εντός και πέραν των συνόρων της ΚΔ επηρεάζουν άμεσα τις ζωές, την ασφάλεια και την ευημερία των πολιτών . Στο νέο περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης και της ραγδαίας τεχνολογικής ανάπτυξης είναι σχεδόν αδύνατο πλέον να διαχωρίσει κανείς τους τομείς εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας που γίνονται όλο και περισσότερο αλληλένδετοι.

Επιπλέον, η σύνθεση των πιο πάνω παραγόντων και η σταδιακή μετατροπή του συστήματος των διεθνών σχέσεων σε πολύ – πολικό, προκαλεί ιδιαίτερους περιφερειακούς ανταγωνισμούς ισχύος που επηρεάζουν σημαντικά την ασφάλεια, σταθερότητα και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των κρατών και κυρίως των μικρότερων σε μέγεθος στρατιωτικής ισχύς, όπως είναι η Κύπρος.

Με αυτά τα δεδομένα, η ΚΔ αντιλαμβάνεται πλέον ότι, η αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων ασφαλείας μεμονωμένα, από το κάθε κράτος ξεχωριστά, καθίσταται πλέον αδύνατη και για το λόγο αυτό, εργάζεται μεθοδικά για τη συλλογική αντιμετώπιση των νέων ασύμμετρων απειλών, στο πλαίσιο της παρουσίας της στην ΕΕ, τον ΟΗΕ και της αμυντικής συνεργασίας με άλλα κράτη (Εποχής, 2018).

Γενικά, στο χώρο της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου επιδιώκει την αμυντική συνεργασία με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, τις χώρες της Μεσογείου και χώρες του Αραβικού κόσμου. Η συνεργασία αυτή αφορά σε θέματα διεξαγωγή ασκήσεων και κατ'έπекταση επιμόρφωσης και εκπαίδευσης των στελεχών, δραστηριότητες έρευνας και διάσωσης, διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων, αντιμετώπιση ασύμμετρων απειλών, ανταλλαγή πληροφοριών, προσφορά υπηρεσιών και διευκολύνσεων, συνεργασία στο τομέα ενεργειακής ασφάλειας.

Έχοντας ως οδηγό τους μεγάλους θεωρητικούς της Ρεαλιστικής Σχολής των Διεθνών Σχέσεων, αρχίζοντας από τον πατέρα της Στρατηγικής, Θουκυδίδη και φθάνοντας μέχρι και στους πιο σύγχρονους, η διπλωματική εργασία θα προσπαθήσει να προσδιορίσει τον τρόπο χάραξης πολιτικής εθνικής ασφαλείας μικρών κρατών επισημαίνοντας την σημασία ενός μακρόχρονου στρατηγικού προσανατολισμού στα νέα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και των μεταβαλλόμενων πόλων ισχύος της σύγχρονης εποχής αλλά και μέσα από μια συνοπτική παρουσίαση και ανάλυση των ασκήσεων, επιχειρήσεων και διεθνείς σχέσεων με άλλες χώρες να οδηγηθεί στην εξαγωγή συμπερασμάτων και διδαγμάτων, τα οποία εντοπίζουν αδυναμίες, κενά, ή δυσλειτουργίες στην εκάστοτε σχεδίαση και εκτέλεση σε κάθε επίπεδο. Η παρούσα διπλωματική επίσης αποτελεί εργασία θεωρητικής μελέτης, η οποία σχετίζεται με ήδη συσσωρευμένη γνώση. Η εκπόνηση της στηρίχθηκε σε πρωτογενή έρευνα κυρίως από συνεντεύξεις και δευτερογενή βιβλιογραφία, ξεκινώντας με την διερεύνηση του τι προηγήθηκε στο θέμα αυτό, και συνεχίζοντας με την συλλογή σχετικών πληροφοριών, την σύγκριση και αντιπαραβολή αυτών των πληροφοριών προκειμένου να καταλήξουμε γενικότερα σε θεωρητικές και πρακτικές προεκτάσεις αυτών.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, οι τρέχουσες εξελίξεις στις σχέσεις Ελλάδας, Κύπρου και Τουρκίας, αλλά και των χωρών στην ευρύτερη περιοχή της Αν. Μεσογείου και Μ. Ανατολής είναι ραγδαίες. Βρίσκεται σε εξέλιξη η πολιτική της ΚΔ για υλοποίηση του ενεργειακού της προγράμματος στην ΑΟΖ, την ίδια ώρα που η Τουρκία σκληραίνει τη στάση της. Στη Μέση Ανατολή συνεχίζεται η πρωτοφανής σε μέγεθος, διάρκεια και ένταση κρίση, ενώ η Τουρκία είναι άμεσα εμπλεκόμενη και προσπαθεί να εφαρμόσει μια ανεξάρτητη από την Δύση πολιτική, προς όφελος των δικών της συμφερόντων. Μην ξεχνάμε ότι η Τουρκία χρησιμοποιεί με πολύ προσεκτικό τρόπο τη στρατιωτική της δύναμη. Οι Τούρκοι Στρατηγοί, άριστοι μαθητές του Clausewitz, χρησιμοποιούν πραγματικά τον «πόλεμο ως συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα» και επιδιώκουν με απειλή χρήσης βίας ή με minimum χρήση της στρατιωτικής τους δύναμης να δημιουργήσουν μια δυναμική που επιφέρει maximum πολιτικά αποτελέσματα (Ηφαιστος Π. και Πλατιάς Α., 1992).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ-ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ-ΚΥΠΡΟΣ

1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΡΕΑΛΙΣΜΟ

Προκειμένου να καταλάβουμε το πώς διαμορφώνεται το πλαίσιο των νέων διεθνών σχέσεων όπως προέκυψε με το τέλος του ψυχρού πολέμου και το κτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου, πρέπει να δώσουμε απαντήσεις στο ποια είναι η δομή του διεθνούς συστήματος, ποια είναι τα κύρια αίτια της διαμόρφωσης συμπεριφοράς των κρατών, ποια η δυνατότητα επιβίωσης των κρατών σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι αρχές του πολιτικού ρεαλισμού μας βοηθούν σ' αυτό, όπως παρακάτω: (Πλατιάς Α., σσ. 25-63)

- Φύση του διεθνούς συστήματος

Σε αντίθεση με την εσωτερική διακυβέρνηση, στο διεθνές σύστημα δεν υπάρχει κεντρική εξουσία για να επιβάλλει την τάξη, άρα το διεθνές σύστημα είναι άναρχο. Σ' ένα τέτοιο αναρχούμενο σύστημα, κυριαρχεί ο ανταγωνισμός των κρατών τόσο σε πολιτικο - στρατιωτικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Η έλλειψη οργανωμένης τάξης στο διεθνές σύστημα κατά το πρότυπο της εσωτερικής οργάνωσης των κρατών – εθνών μας δίνει να καταλάβουμε πως οι σχέσεις των κρατών είναι ανταγωνιστικές και συγκρουσιακές. Άρα το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και ανταγωνιστικό (Πλατιάς Α.).

- Απειλές και αναζήτηση ασφαλείας

Συνέπεια της έλλειψης ρυθμιστικής εξουσίας στο διεθνές σύστημα (δηλ. της ύπαρξης διεθνούς αναρχίας), είναι ότι στόχος κάθε κράτους είναι η μεγιστοποίηση της ασφάλειας του και της ανεξαρτησίας του. Παρατηρούμε λοιπόν ότι σ' ένα τέτοιο σύστημα τα κράτη υποχρεούνται να μεριμνήσουν για την ασφάλειά τους στα πλαίσια της αυτοβοηθείας. Ο φόβος είναι κίνητρο για την αντιμετώπιση των απειλών που αντιμετωπίζει ένα κράτος και έτσι πρέπει να αυτοπροστατευθεί. Τα μέτρα αυτά όμως που λαμβάνονται μειώνουν την ασφάλεια των άλλων. Αυτό ανατροφοδοτεί την ανασφάλεια και τον ανταγωνισμό. Αυτά είναι το γνωστό «δίλημμα ασφάλειας». Ο Kenneth Waltz αναφέρεται σ' αυτό όπως παρακάτω: «την κατάσταση στην οποία τα κράτη, με το καθένα να μην είναι σίγουρο για τις προθέσεις των άλλων, εξοπλίζονται για χάρη της ασφάλειας και με τον τρόπο αυτό προκαλούν έναν φαύλο κύκλο. Έχοντας εξοπλιστεί για χάρη της ασφάλειας, τα κράτη αισθάνονται λιγότερο ασφαλή και αγοράζουν περισσότερα όπλα, επειδή τα μέσα για την ασφάλεια του ενός αποτελούν απειλή για κάποιον άλλο, ο οποίος με τη σειρά του αντιδρά εξοπλιζόμενος. Ανεξάρτητα από το είδος των εξοπλισμών και τον αριθμό των κρατών που περιέχει το

σύστημα, τα κράτη είναι αναγκασμένα να ζουν με το δίλημμα ασφάλειας τους... Το δίλημμα δεν μπορεί να λυθεί... Η στρατιωτική δύναμη δεν μπορεί να εξαλειφθεί (Waltz K. , σ. 387)».

- Θέση του κράτους

Κράτος είναι μια αντικειμενική έννοια που χαρακτηρίζει μια πολιτική μονάδα, η οποία ορίζεται με βάση την εδαφική επικράτεια, τον πληθυσμό και την αυτόνομη κυβέρνηση που ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο σε όλη την επικράτειά της και σε όλο τον πληθυσμό της, ανεξάρτητα από την εθνική ομοιογένεια ή όχι (Κουλουμπής, σ. 62). Ένα κυρίαρχο κράτος, πρέπει να έχει την δυνατότητα να ρυθμίζει τις εσωτερικές του υποθέσεις (άσκηση νομοθετικής, δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας) χωρίς να υπόκειται σε εξωτερικές επεμβάσεις, ανεξάρτητα εάν έχει απολυταρχική ή δημοκρατική δομή. Συνεπώς ένα κράτος για να είναι κυρίαρχο πρέπει να είναι ανεξάρτητο, οικονομικά αυτόνομο, στρατιωτικά ισχυρό, με πλήρη έλεγχο της συμπεριφοράς του στο διεθνές σύστημα, το οποίο σημαίνει τελικά ελευθερία επιλογών. Αναπόφευκτα, η διαφορά δυνατοτήτων και ισχύος μεταξύ των κρατών σημαίνει ότι ορισμένα κράτη απολαμβάνουν μεγαλύτερο βαθμό ανεξαρτησίας από άλλα ασθενέστερα. Ο πολιτικός ρεαλισμός δίνει έμφαση στο ρόλο του κράτους ως του κύριου "παίκτη" στο "παιχνίδι" της διεθνούς πολιτικής. Τα κράτη (και κυρίως τα μεγάλα κράτη) είναι οι μεγάλοι πρωταγωνιστές, οι κυριότεροι δρώντες στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα και ο μεταξύ τους συσχετισμός ισχύος έχει σημαντικές επιπτώσεις στη διεθνή πολιτική. Οι πολιτικοί ρεαλιστές δεν αρνούνται, βέβαια, ότι υπάρχουν και άλλοι δρώντες που διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη διεθνή πολιτική (όπως πολυεθνικές εταιρείες, μη-κυβερνητικοί οργανισμοί, υπερεθνικές ομάδες και διεθνείς οργανισμοί), αλλά επιμένουν ότι όλες αυτές οι ομάδες ή οι οργανισμοί σχετίζονται με τα εθνικά κράτη που αποτελούν τους κύριους "παίκτες" στη διεθνή πολιτική. Σε συνάρτηση και σε συνέχεια με τα παραπάνω, το άναρχο διεθνές σύστημα τιμωρεί όσα κράτη δεν κατορθώνουν να υπερασπιστούν τα ζωτικά τους συμφέροντα ή όσα κράτη επιδιώκουν στόχους που ξεπερνούν τα μέσα που διαθέτουν. Συνεπώς, επειδή τα κράτη είναι "ευαίσθητα στο κόστος", είναι γενικά αναγκασμένα να συμπεριφέρονται με λογικό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι στα σημαντικά για την ασφάλεια τους θέματα, τα κράτη είναι σε θέση να υπολογίσουν τη σχέση κόστους / οφέλους και, όταν αντιμετωπίζουν εναλλακτικές επιλογές, είναι σε θέση να διαλέγουν την επιλογή εκείνη που τους μεγιστοποιεί το όφελος. Έχουμε εφαρμογή της αρχής του ορθολογισμού (Πλατιάς Α.).

- Εθνικό συμφέρον

Το κράτος, για τους πολιτικούς ρεαλιστές, όχι μόνο λειτουργεί - σε γενικές γραμμές - ορθολογικά, αλλά και θέτει τους στόχους του (δηλ. το εθνικό συμφέρον) αυτόνομα (δηλ.

χωρίς να επηρεάζεται από συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα). Κυρίαρχος στόχος του κράτους είναι η κατοχύρωση της ασφάλειας του, δηλαδή η επιβίωση, η διατήρηση της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας/αυτονομίας (βασικό εθνικό συμφέρον). Είναι η δύναμη της φράσης του Καρδινάλιου Ρισελιέ *raison d' etat* , το δημόσιο Συμφέρον που υπερισχύει του δικαίου και της ηθικής (Karlan, σσ. 168-169).

Σε συνθήκες διεθνούς αναρχίας και έντονου διακρατικού ανταγωνισμού όπου κυριαρχεί η ανασφάλεια και φόβος του πολέμου πρωταρχικός στόχος των κρατών είναι να μεγιστοποιήσουν την ασφάλειά τους και να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Το κίνητρο της επιβίωσης θεωρείται ως η βάση της δράσης σ' έναν κόσμο όπου η ασφάλεια των κρατών δεν είναι εγγυημένη. Η ανάγκη επιβίωσης αναγκάζει τα κράτη να μεριμνήσουν για τη διατήρηση της εδαφικής τους ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας τους. Μόνο αν η επιβίωση είναι εξασφαλισμένη μπορούν τα κράτη να επιδιώκουν με ασφάλεια άλλους σκοπούς όπως η ειρήνη, το κέρδος και η ισχύς. Σ' ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, τα κράτη είναι αναγκασμένα να διατηρήσουν τη σχετική τους θέση σχετικά με τους ανταγωνιστές, τότε ενδέχεται να κινδυνεύσει η ασφάλειά τους (Waltz K. N., σσ. 16-17).

- Επιδίωξη ισχύος

Η ισχύς είναι ένα βασικό στοιχείο της πολιτικής και ένα απαραίτητο όργανο της κάθε διακυβέρνησης. Αποτέλεσμα είναι η αναζήτησή της. Βέβαια δεν αποτελεί αυτοσκοπός η μεγιστοποίηση της ισχύος αλλά το πιθανό χρήσιμο μέσο για να επιτύχουν τον σκοπό που επιδιώκουν. Βέβαια η ισχύς έχει διαφορετικές μορφές που δεν είναι εύκολο να τις διαχωρίσεις καθώς στην πράξη οι έννοιες συχνά αλληλοκαταλύονται. Η ισχύς εμφανίζεται ως δύναμη κάτι που σηματοδοτεί την υλική πλευρά της και αφού τα υλικά, φυσικά μέσα με τα οποία κανείς δύναται να επιβάλει τη βούλησή του. Η δύναμη είναι ένα στοιχείο που υπάρχει ακόμη και όταν δεν χρησιμοποιείται. Άλλη μορφή της ισχύος είναι η επιρροή. Στην πραγματικότητα όμως δεν υπάρχουν όρια μεταξύ επιρροής και δύναμης. Αφού η ισχύς δημιουργεί επιρροή και η επιρροή δίνει ισχύ ή δύναμη (Carr, σσ. 147-153). Τα κράτη επιδιώκουν να αποκτήσουν «ισχύ», η οποία είναι το κύριο «νόμισμα» στη διεθνή πολιτική.

- Σημασία της ισορροπίας δυνάμεων

Στο άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, όπου τα κράτη προσπαθούν να κατοχυρώσουν τα συμφέροντά τους, η διατήρηση της ειρήνης δεν είναι εύκολη. Ο πιο ασφαλής τρόπος για την κατοχύρωση της ειρήνης είναι η διατήρηση της ισορροπίας των δυνάμεων. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι τα κράτη πρέπει από μόνα τους να μεριμνούν για την ασφάλειά τους και την εξισορρόπηση των αντιπάλων τους (Πλατιάς Α. , σσ. 51-55).

1.2 Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα κράτη στο άναρχο, άρα και ανασφαλές διεθνές σύστημα επιχειρούν να επιβιώσουν. Μπορεί όμως τα κράτη εκτός από την επιδίωξη της επιβίωσης να επιλέξουν την επικράτηση και την ηγεμονία επί των υπόλοιπων κρατών. Αυτό το διατυπώνει ο Kenneth. N. Waltz στο Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής: Τα κράτη στο άναρχο διεθνές σύστημα «κατ' ελάχιστο επιδιώκουν την επιβίωση τους και κατά μέγιστο επιδιώκουν την παγκόσμια κυριαρχία». Τα κράτη, για να επιβιώσουν στο διεθνές σύστημα, έχουν 3 επιλογές:

- πλήρη ουδετερότητα (neutrality),
- πλήρη ή μερικό απομονωτισμό (isolationism),
- συμμετοχή ως ενεργά μέλη του διεθνούς συστήματος.

Συμμετοχή στο διεθνές σύστημα:

- επιδίωξη ηγεμονίας (hegemony)
- εξισορρόπηση (balance of powers)
- υποχωρητικότητα

Επιδίωξη ηγεμονίας

Και σ' αυτή τη περίπτωση τα κράτη έχουν τρεις επιλογές:

- εσωτερική ενδυνάμωση (internal balancing).
- εξωτερική ενδυνάμωση (external balancing) με ηγεμονική συμμαχία.
- επιθετικότητα: πόλεμος – κατακτήσεις, πειθαναγκασμός (coercion, blackmail) διαίρει και βασίλευε (divide et impera).

Εξισορρόπηση

Και πάλι τρεις επιλογές:

- εσωτερική ενδυνάμωση.
- εξωτερική ενδυνάμωση (με αμυντικές συμμαχίες).
- χρήση ισχύος (αμυντικός πόλεμος, πειθαναγκασμός, διαίρει και βασίλευε).

Υποχωρητικότητα

Σ' αυτή τη περίπτωση οι επιλογές είναι δύο:

- σύμπλευση (bandwagoning).

- κατευνασμός (appeasement).

Τα κράτη λοιπόν έχουν επιλογές αλλά και στρατηγικές προκειμένου να μεταβάλλουν την ισορροπία ισχύος προς όφελός τους ή προκειμένου να εμποδίσουν άλλα κράτη να την ανατρέψουν. Στις στρατηγικές πρέπει να συμπεριλάβουμε και αυτή της αποτροπής που αποτελεί και μια βασική επιλογή και χρήσιμο εργαλείο της στρατιωτικής διπλωματίας. (Κουσκουβέλης Η. , 2004, σσ. 187-191)

1.3 ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η ετερότητα μεταξύ των συλλογικών οντοτήτων του διεθνούς χώρου ήταν και είναι το κυριότερο ποιοτικό χαρακτηριστικό του διεθνούς συστήματος (Ήφαιστος, 2000). Οι συλλογικές οντότητες του διεθνούς συστήματος χαρακτηρίζονται από διαφορετικότητα ως προς το μέγεθος, την οργάνωση, την οικονομική, τεχνολογική και πολιτική τους εξέλιξη, καθώς και την ισχύ τους. Η διαφορά της ισχύος αυτή αντανακλά την πραγματικότητα των διεθνών σχέσεων και ακριβώς αυτή η ανισότητα μεταξύ των κρατών διαμορφώνει τις διεθνείς σχέσεις ως έχουν ((Morgenthau Hans, 1985).

Ο Robert Keohane (Keohane Robert, 1969) κατηγοριοποιεί τα κράτη με βάση την επιρροή που έχουν στο διεθνές σύστημα. Στην πρώτη κατηγορία τοποθετεί εκείνα που παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του διεθνούς συστήματος (system-determining) και στη δεύτερη εκείνα που ενώ δεν έχουν τη δυνατότητα να κυριαρχήσουν στο σύστημα από μόνα τους, μπορούν ωστόσο να το επηρεάσουν (system-influencing). Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν εκείνα που δεν μπορούν να έχουν καμία επιρροή δρώντας από μόνα τους, αλλά μπορούν παρ' όλα αυτά να επηρεάσουν το σύστημα μέσα από μικρές ομάδες, συμμαχίες, περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς (system-affecting). Τέλος, στην πιο χαμηλή κατηγορία επιρροής, κατατάσσει εκείνα που δεν έχουν καμιά ελπίδα επιρροής στις δυνάμεις που διαμορφώνουν το περιβάλλον τους παρά μόνο, υπό δύσκολες προϋποθέσεις, μέσα από οργανισμούς.

Αναλυτικότερα ορισμένες ουσιαστικές μεταβλητές οι οποίες ρυθμίζουν το ειδικό βάρος μιας χώρας στο διεθνές σύστημα είναι (Pedi, 2016):

- Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε κράτους, όπως η γεωγραφική του θέση, η έκταση του εδάφους του και οι κλιματολογικές συνθήκες. Διαφορετικά είναι να είσαι το Βέλγιο και άλλο η Ελλάδα. Έχει σημασία ποιος είναι ο γείτονάς σου, εαν είναι μεγάλη δύναμη ή αν είναι δύο μεγάλες δυνάμεις οι γείτονές σου (Βέλγιο

ανάμεσα σε Γαλλία και Γερμανία). Κλασικό παράδειγμα το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο όπου υπήρξαν ένθερμοι υποστηρικτές της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης γιατί ήθελαν να ξεφύγουν από τον ανταγωνισμό των δύο και να είναι buffer state των δύο μεγάλων κρατών. Το αν έχεις μια ή περισσότερες μεγάλες δυνάμεις είναι σημαντικό, καθώς επίσης αν έχεις μια θέση, χρήσιμη στις μεγάλες δυνάμεις (Κύπρος). Επίσης, σημασία έχει αν είσαι στην περιφέρεια ή στο κέντρο (Βρυξέλλες, Λευκωσία). Οι σκανδιναβικές χώρες και το Ισραήλ ισχυρίζονται ότι η απομόνωσή τους και οι ακραίες συνθήκες που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν (εχθρικοί γείτονες, καιρικές, εδαφικές και κλιματολογικές συνθήκες) θεωρούν ότι έχει διαμορφώσει τον εθνικό τους χαρακτήρα και τους έχει βοηθήσει σε ζητήματα καινοτομίας και προσαρμοστικότητας. Επίσης, η Ισλανδία και οι πόλεμοι του μπακαλιάρου, όπου εκμεταλλεύτηκε τη γεωγραφική της θέση, παράλληλα με την πολιτική της κατάσταση, προκαλώντας και επεκτείνοντας τα όρια αλιείας. Στη γεωγραφία, μορφολογία και κλίμα συγκαταλέγονται και οι στρατιωτικές συνθήκες, αφού λόγω μορφολογίας, πολλά μικρά κράτη δε μπορούσαν να κάνουν αποτελεσματικά ανταρτοπόλεμο.

- Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, δηλαδή το σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας, οι δείκτες υγείας, μόρφωσης και ηλικίας. Ένα σημαντικό κομμάτι είναι τα επίπεδα συνοχής. Ο Katzenstein (Katzenstein, 2003) ψάχνει να βρει πώς γίνεται τα μικρά κράτη να ανταποκρίνονται στις οικονομικές κρίσεις και τι μπορούν να μάθουν τα μεγάλα κράτη από τη συμπεριφορά τους στην οικονομία. Αυτό που βρίσκει είναι ότι τα υψηλά επίπεδα τρωτότητας δημιουργούν υψηλά επίπεδα συνοχής/ενότητας στον πληθυσμό, γεγονός που εξαρτάται από την ιστορία και την κουλτούρα των λαών. Η υψηλή συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, η ύπαρξη κοινωνικού κεφαλαίου ευνοεί την πρόοδο. Ένα ισχυρό κράτος είναι αυτό, στο οποίο οι πολίτες μαζεύουν όλες τους τις αποδείξεις, έτσι το κράτος αντλεί υποστήριξη από τους πολίτες, οι πολίτες σέβονται τους νόμους, ενώ παράλληλα το κράτος τους το ανταποδίδει και παράγει ισχύ. Η διασπορά επίσης παίζει μεγάλο ρόλο στα μικρά κράτη με τρεις τρόπους: εμβάσματα (Αφρική, Βαλκάνια, μετανάστες), λόμπι (ισραηλινό στις Η.Π.Α.) και τεχνογνωσία (εξειδικεύονται στο εξωτερικό και επιστρέφουν για να εκμεταλλευτούν την τεχνογνωσία που έχουν αποκτήσει).
- Το σύνολο των φυσικών πόρων και το μέγεθος της βιομηχανικής-τεχνολογικής ανάπτυξης, η αυτάρκεια ενός κράτους σε πρώτες ύλες αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις για την βιομηχανική και οικονομική του ανάπτυξη και το καθιστούν

αυτοδύναμο και ανεξάρτητο από ξένους προμηθευτές, στοιχείο ιδιαίτερα αξιόλογο σε περιόδους κρίσεως.

- Η οικονομική και στρατιωτική ισχύ, τα οποία συνιστούν το πιο κρίσιμο ζευγάρι ισχύος ενός κράτους, διότι μια ισχυρή οικονομία είναι απαραίτητη για τον εξοπλισμό και την δυναμική συγκρότηση μιας αξιόπιστης στρατιωτικής μηχανής, όπως και για την εφαρμογή οποιασδήποτε στρατηγικής. Η δε στρατιωτική ισχύ αποτελεί τον κυρίαρχο και πιο δραστικό παράγοντα ελέγχου συμπεριφοράς των μελών ενός άναρχου διεθνές συστήματος (Παπασωτηρίου, 2007).
- Η πολιτική ηγεσία ή αλλιώς η γραφειοκρατική οργάνωση και την πολιτική αποτελεσματικότητα του κυβερνητικού μηχανισμού. Συμπεριλαμβάνεται και η βούληση αναφορικά στο βαθμό στον οποίο μια ηγεσία θα επιδιώξει να επηρεάσει τα δρώμενα στον στενό ή ευρύτερο περίγυρό της, καθώς και στο βαθμό που θα αποδεχθεί να αναλάβει τους αναγκαίους κινδύνους προκειμένου να πραγματοποιήσει τους στόχους της χώρας τους. Ο ηγέτης, παίζει ρόλο στο μικρό κράτος, τι πιστεύει, ποιες είναι οι πεποιθήσεις του και τα δικά του ιστορικά παραδείγματα. Δεν ξέρουμε όμως τι ρόλο παίζει ο ηγέτης είτε σε μικρές είτε σε μεγάλες δυνάμεις, παρά μόνο σε καταστάσεις αλλαγής. Όταν έρχεται και αλλάζει την πολιτική και τη στρατηγική ενός κράτους. Παίζει ρόλο επίσης, και από την άποψη της εκτίμησης από τους άλλους π.χ. την αίγλη του Κων/νου Καραμανλή, του Μακάριου, του Ανδρέα Παπανδρέου στους λοιπούς ηγέτες. Η προσωπικότητα του ηγέτη γίνεται η ταυτότητα του κράτους και μπορεί να προωθήσει και τα συμφέροντά του.
- Η κοινωνική συνοχή, το ηθικό, το φρόνημα, το κύρος και η φήμη. Η φήμη συνδέεται με δύο χαρακτηριστικά. Αφού το μικρό κράτος δεν φοβίζεται, μπορεί να αναλάβει θέση Γενικού Γραμματέα στον ΟΗΕ ή την προεδρία της ΕΕ γιατί θεωρείται ότι έχουν αξιοπιστία και επίσης δεν προωθούν τα συμφέροντα της χώρας τους, ενώ αν τα προωθήσουν δεν υπάρχει μεγάλη ζημία. Επίσης, λόγω της φήμης τους μπορούν να παίζουν ρόλο σε διαπραγματεύσεις (π.χ. Μέση Ανατολή) γιατί δεν υπόκεινται σε συμφέροντα, όπως οι εκπρόσωποι των μεγάλων δυνάμεων ή γιατί έχουν τη φήμη έγκυρου διαπραγματευτή. Άρα η αξιοπιστία και τι επίπεδα φήμης έχει μία χώρα είναι σημαντικά. Σύμφωνα με μελέτη του Jones, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που είχαν οι Έλληνες ήταν τα στερεότυπα που είχαν γι' αυτούς (ότι φοροδιαφεύγουν, είναι τεμπέληδες κ.τ.λ.) Επίσης, κατά τον Bjol για να ισχυριστείς ότι μια μεγάλη δύναμη κάνει "bulling" δηλαδή εκφοβίζει μια μικρή, παίζει ρόλο και η φήμη και των

δύο. Αν και ο ισχυρισμός ότι η Γερμανία εκφοβίζει την Ελλάδα ισχύει, δε μπορεί να στηριχτεί, καθώς η Ελλάδα έχει τη φήμη του διεφθαρμένου νότου.

- Οι ιστορικές παραδόσεις, ο πολιτισμός, η στρατηγική κουλτούρα. Η ιστορία και πώς τα γεγονότα/μαθήματα του παρελθόντος επηρεάζουν τις αποφάσεις των μικρών κρατών. Στις συμμαχίες η επιτυχία δημιουργεί συνέχεια, η αποτυχία δημιουργεί καινοτομία. Όσες στάθηκαν ουδέτερες σε Α' ή Β'ΠΠ, αν τους βγήκε σε καλό, συνεχίζουν. Τα κράτη επιλέγουν, ανάλογα με τα μαθήματα του παρελθόντος. Τα κατορθώματα του παρελθόντος, η ένδοξη ιστορία διαμορφώνει την ταυτότητα του κράτους και την εντύπωση που έχει για το κράτος το ΔΣ.

Η πραγματικότητα στις διεθνείς σχέσεις καταδεικνύει ότι οι συντελεστές ισχύος δεν χρησιμοποιούνται, ή δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται όλοι μαζί, ή άκριτα ακόμη και από ένα μεγάλο κράτος, πόσο μάλλον από ένα μικρό. Η χρήση των συντελεστών ισχύος έχει κόστος και η αναποτελεσματική χρήση σημαίνει κατασπατάληση πόρων. Με βάση την δυνατότητα χρήσης των συντελεστών ισχύος, οι Keohane & Nye (Keohane Robert και Nye Joseph, 1977) υποστήριξαν ότι τα (ώριμα) κράτη, συνήθως χρησιμοποιούν κατά σειρά τη θεσμική, οικονομική, πολιτική και τελευταία τη στρατιωτική τους ισχύ, εκτός και αν δεν διαθέτουν την πλήρη κλίμακα. Επιπλέον, ότι ένα (μικρό) κράτος μπορεί να είναι εξαιρετικά ισχυρό σε ένα συγκεκριμένο, πολύ περιορισμένο τομέα δραστηριοτήτων (issue area). Για παράδειγμα, η ισχύς της Ελλάδας είναι πολλαπλάσια μεγαλύτερη στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών απ' ό,τι σε άλλους τομείς. Αυτό, το οποίο πλεονέκτημα, ένα μικρό κράτος μπορεί να το χρησιμοποιεί σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων ή συμφερόντων και να επιτυγχάνει ανταλλάγματα ή κέρδη (Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, 2013).

Η ισχύς μιας χώρας δηλαδή είναι σχετική και προσμετράτε μόνο σε συνάρτηση με την ισχύ άλλων χωρών. Συνοπτικά και δια μέσου διαφορετικών γωνιών του ίδιου όμως πρίσματος (της ισχύος), διατυπώνονται ορισμοί για το μικρό κράτος όπως:

«Το κράτος το οποίο αναγνωρίζει ότι δεν είναι δυνατό να διασφαλίσει την ασφάλεια του χρησιμοποιώντας μόνο τις δικές του δυνατότητες, γι' αυτό και θα πρέπει να στηριχτεί στην εξωτερική βοήθεια άλλων κρατών, σε θεσμούς, διαδικασίες ή σε εξελίξεις» (Baehr, σ. 460).

«Μικρό κράτος είναι αυτό που δεν μπορεί να υποστηρίξει έναν πόλεμο με μια μεγάλη δύναμη. Η στρατιωτική του αδυναμία το μεταβάλλει σε διπλωματικά αδύναμο. Ως αποτέλεσμα (τα μικρά κράτη) διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική (Handel M. , σ. 36). Οι μεγάλες δυνάμεις γενικά τα αγνοούν περισσότερο ως υποτελή παρά ως ισότιμα μέλη».

«Τα κράτη, τα οποία έχουν κυρίως αμυντικές φιλοδοξίες. Επιδιώκουν να επιβιώσουν, όπως και τα έθνη που ονομάζονται μεγάλες δυνάμεις επιδιώκουν να κατακτήσουν την επιθετική ικανότητα» (Handel, σ. 37).

«Μικρές χώρες είναι αυτές που οι ηγέτες τους αναγνωρίζουν ότι η πολιτική βαρύτητα της χώρας τους περιορίζεται σε τοπικό παρά σε παγκόσμιο επίπεδο, εξαρτώνται από εξωτερικές πολιτικές δυνάμεις για την ασφάλεια τους και τα συγκεκριμένα κρατικά τους συμφέροντα μπορεί να είναι περιττά στα μάτια ενός ή περισσότερων μεγάλων χωρών» (Handel., σ. 42).

Προκύπτει λοιπόν ότι τα μικρά κράτη λόγω αδυναμιών (στρατιωτικών, οικονομικών κ.α.), επιδιώκουν να διασφαλίσουν την ασφάλεια τους κυρίως με εξωτερική εξισορρόπηση, έχουν αμυντικούς πολιτικούς στόχους και η εμβέλεια των εθνικών τους συμφερόντων περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο. Χαρακτηρίζονται επίσης από χαμηλό βαθμό συμμετοχής στις παγκόσμιες σχέσεις, από υψηλό βαθμό συμμετοχής και δραστηριότητας σε διακυβερνητικούς οργανισμούς καθώς και στην εφαρμογή και υποστήριξη των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου, από την αποφυγή χρήση βίας ως μέσου πολιτικής και οποιασδήποτε συμπεριφοράς που θα τα απομόνωνε από τα ισχυρά κράτη και από περιορισμένη εξωτερική πολιτική εντός στενού γεωγραφικού πεδίου (East, σσ. 556-576).

1.4 ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.4.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ-ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου είναι η κύρια αιτία των αλληπάλλληλων κατακτήσεων που έχει υποστεί. Η νήσος είναι αρκετά μεγάλη για να αποτελεί μια αυτόνομη και βιώσιμη πολιτική και οικονομική οντότητα, αλλά αρκετά μικρή για να αμυνθεί κατά εξωτερικών επεμβάσεων, με απτό και τραγικό παράδειγμα την τουρκική εισβολή.

Η Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας (Δημοκρατία, 2018) παραθέτει στην επίσημη ιστοσελίδα της συνοπτικά την κατάσταση στην Κύπρο, δείχνει ότι οι θέσεις της Κύπρου υποστηρίζουν και υποστηρίζονται πλήρως από το Διεθνές Δίκαιο και παρέχει την βάση για την απόδειξη του ισχυρισμού ότι η Τουρκία αποτελεί την μόνιμη και σημαντική απειλή του Κυπριακού Κράτους.

Ο παράγων ασφάλεια πάντα ήταν καθοριστικής σημασίας για την επιβίωση του Ελληνισμού της Κύπρου στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο πρώην Υπουργός Άμυνας της Κύπρου Φ. Κλόκαρης καταγράφει: «Οι σοβαρότεροι κίνδυνοι για την ασφάλειά του (Ελληνισμού της Κύπρου) είναι η συνεχιζόμενη κατοχή και στρατιωτική απειλή της

Τουρκίας και η δημογραφική αλλοίωση. Η στρατιωτική απειλή στοχεύει στην άσκηση ψυχολογικής βίας κατά του Ελληνισμού της Κύπρου, προκειμένου να αποδεχθεί λύση του Κυπριακού που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Τουρκίας» (Κλόκκαρης, 2008).

Γι' αυτό το κυπριακό πρόβλημα επικεντρώνεται σήμερα στους τρόπους επανένωσης του νησιού και της πολιτειακής συμβίωσης των δύο κοινοτήτων, στο πλαίσιο της διασφάλισης της ενιαίας κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας, της αποκατάστασης και του σεβασμού των δικαιωμάτων όλων των πολιτών στο πλαίσιο μιας λειτουργικής και βιώσιμης, συμφωνημένης λύσης. Η τουρκική εισβολή και η συνεχιζόμενη κατοχή καταδικάστηκαν διεθνώς από σωρεία ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών, τα οποία καλούν τις δύο κοινότητες να διαπραγματευτούν μια συμφωνημένη και συνολική λύση του προβλήματος. Επί δεκαετίες, οι υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών μακροχρόνιες προσπάθειες για το σκοπό αυτό προσέκρουαν στην τουρκική αδιαλλαξία» (Νομική, 2018).

Στα θετικά της η στρατηγικά τοποθετημένη νήσος, δεσπόζει των κρίσιμων γεωπολιτικών αξόνων της Μεσογείου και των διαύλων διακίνησης πετρελαίου, τόσο από την περιοχή του Κόλπου μέσω του Σουέζ, όσο και από την περιοχή της Κασπίας (μέσω των αγωγών που καταλήγουν στην Ανατολική Μεσόγειο). Συγκεκριμένα, μπορούν να ελεγχθούν οι αγωγοί μεταφοράς πετρελαίου από το Ιράκ (αγωγός Kirkuk - Yumurtanli) και την περιοχή της Κασπίας (αγωγός BTC), με κατάληξη στα νοτιοανατολικά λιμάνια της Τουρκίας.

Βρίσκεται δηλαδή στο κέντρο ενός τριγώνου που σχηματίζεται από τις χώρες που παράγουν και τις χώρες που καταναλώνουν ενέργεια. Το κέντρο αυτού του τριγώνου, μπορεί να αποτελέσει κομβικό σημείο για τη μεταφορά προϊόντων των κατασκευαστικών γιγάντων Κίνας και Ινδίας στην Ευρώπη για αρκετά χρόνια, καθώς η διάνοιξη της Αρκτικής θαλάσσιας οδού μετά το λιώσιμο των πάγων, θα παραμείνει, προς το παρόν τουλάχιστον, δευτερεύουσα επιλογή.

Αυτό αναβαθμίζει τη στρατηγική αξία της ευρύτερης περιοχής της Κύπρου, γεγονός το οποίο επηρεάζει τις γεωπολιτικές ισορροπίες στη Μεσόγειο και την ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη κρίση στις σχέσεις Ισραήλ - Τουρκίας (BBC, 2017).

1.4.2 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Από την Κύπρο είναι δυνατό να ελέγχεται στρατηγικά η διώρυγα του Σουέζ, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι οι βρετανικές στρατιωτικές βάσεις βρίσκονται στις νότιες ακτές του νησιού απέναντι από την είσοδο της διώρυγας του Σουέζ. Σημειώνεται

επίσης η μεταφορά του Αρχηγείου των Βρετανικών Ενόπλων Δυνάμεων Μέσης Ανατολής από το Σουέζ στην Κύπρο το 1952· καθώς το Γενικό Επιτελείο αναγνωρίζοντας ότι αποτελούσε «μια τοποθεσία υψίστης σημασίας για τη βρετανική στρατιωτική πρωτοβουλία στην περιοχή και για τη συνολική άμυνα της Μέσης Ανατολής γενικότερα (&Craig, 1999, σ. 24)».

Αυτό μπορεί να εξηγήσει και την εμμονή της Βρετανίας και των ΗΠΑ για στρατιωτική τους παρουσία στη νήσο, της οποίας τη σημασία εξηγεί ο τέως πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Ελλάδα, Μ. Stearns, το 1992 ως εξής: «Οι ΗΠΑ, η Βρετανία και το NATO απολαμβάνουν πολύπλοκης στρατιωτικής υποστήριξης και διαθέτουν εγκαταστάσεις συλλογής πληροφοριών στην Κύπρο, οι οποίες εξυπηρετούν μόνιμα δυτικά συμφέροντα ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο, στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική».

Η σημασία της Κύπρου έγινε απαραίτητη και για την εφαρμογή της Τριμερούς Διακήρυξης ΗΠΑ - Βρετανίας και Γαλλίας για το ισοζύγιο όπλων Αράβων και Ισραηλινών τη δεκαετία του 1950 , λόγω των εξαιρετικών εγκαταστάσεων συλλογής πληροφοριών και της στρατηγικής εφεδρείας που διατηρούσαν και διατηρούν στο νησί οι Βρετανοί (&Craig, 1999, σ. 7). Επισημαίνεται ότι το 1953 η Κύπρος υποδείχθηκε από Βρετανούς εμπειρογνώμονες ως το καταλληλότερο σημείο στην Ανατολική Μεσόγειο για την εγκατάσταση ηλεκτρονικού κατασκοπευτικού δικτύου. Στην περιοχή του Αγίου Νικολάου υπάρχει σήμερα εγκατεστημένο το κομβικό σημείο σύνδεσης του παγκοσμίου εμβελείας κατασκοπευτικού συστήματος "ECHELON" (Συρίγος Α. , σ. 268). Αυτό επιτρέπει την υποκλοπή κάθε είδους δορυφορικών επικοινωνιών, λόγω και της δυνατότητας επαφής με σημαντικό αριθμό δορυφόρων.

Επιπλέον, η γεωγραφική θέση της νήσου είναι ιδανική για τα κράτη που θέλουν να πρωταγωνιστούν στην Ανατολική Μεσόγειο, καθώς από την Κύπρο ελέγχεται και η θαλάσσια αρτηρία Μαύρης Θάλασσας - Αιγαίου - Μεσογείου, η οποία έχει ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία για τη Ρωσία, ή για όσους προσπαθούν να αποτρέψουν την κάθοδό της στη Μεσόγειο.

Με την υφιστάμενη υποδομή των λιμανιών, αεροδρομίων και λοιπών στρατιωτικών εγκαταστάσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, μπορούν να υποστηριχθούν αεροναυτικές επιχειρήσεις στον ευρύτερο χώρο της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου, της Εγγύς και Μέσης Ανατολής. Αυτό γίνεται ακόμη πιο αναγκαίο λόγω της παρουσίας των βρετανικών βάσεων, μέσω των οποίων η Βρετανία διεκδικεί και προβάλλει την κυριαρχία της στην

περιοχή. Σημειώνεται η επιδίωξη των Βρετανών για χρήση των βάσεων κατά την κρίση του Λιβάνου, κάτι που δεν είχε γίνει αποδεκτό από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η νήσος μπορεί επίσης να αποτελέσει βάση ανεφοδιασμού ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων, ή ενδιάμεσος σταθμός μέσων και δυνάμεων από και προς κάθε κατεύθυνση στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό αποδείχθηκε σε αρκετές περιπτώσεις όπως στην κρίση του Σουέζ (1956), τον Αραβοϊσραηλινό πόλεμο (1973) και ιδιαίτερα κατά την εκκένωση των προσφύγων και πέραν των 60,000 ξένων υπηκόων στην σχετικά πρόσφατη κρίση στο Λίβανο το καλοκαίρι του 2006", όταν αναδείχθηκε και η σημαντικότερη προοπτική της στρατηγικής σημασίας της Κύπρου με την ανάπτυξη της UNIFIL, έδρα της οποίας είναι το λιμάνι της Λεμεσού.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η νήσος μπορεί να αποτελέσει ασφαλή αεροναυτική βάση για μια στρατιωτική δύναμη στην περιοχή, με την οποία μπορεί να ελέγχεται η στρατηγική θαλάσσια αρτηρία Ατλαντικός - Μεσόγειος - Ινδικός και να αποτελέσει βάση επιχειρήσεων για προστασία και κάλυψη της Ευρώπης, της Βορείου Αφρικής, ή της Μέσης Ανατολής.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω και εφόσον δεν υπάρξει σημαντική αλλαγή, η αξία της Κύπρου τον αιώνα που διανύουμε θα συνεχίσει να αυξάνεται (Ριζάς, 2009, σ. 120), παρά το σχετικό ακρωτηριασμό της στρατηγικής της αξίας από την ύπαρξη των βρετανικών βάσεων, μέσω των οποίων, όλα τα κέρδη από τη χρήση της νήσου εξαργυρώνονται από τους Βρετανούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΥΨΗΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΙΚΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ –ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

2.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η στρατηγική συνίσταται από τρία στοιχεία: σκοπούς, μέσα και αντίπαλο. Στρατηγική κάνει οποιοσδήποτε έχει θέσει έναν αντικειμενικό σκοπό και χρησιμοποιεί τα διατιθέμενα μέσα, προσπαθώντας ταυτόχρονα να κάμψει τη θέληση κάποιου αντιπάλου που τον εμποδίζει να πετύχει τον σκοπό αυτό. Τα πράγματα γίνονται ακόμη δυσκολότερα, αν ο αντίπαλος με τη σειρά του φιλοδοξεί να πετύχει έναν αντίστοιχο αντικειμενικό σκοπό.

Στο πεδίο της διεθνούς πολιτικής, η στρατηγική συνίσταται στη σύζευξη μέσων και σκοπών ενός κράτους υπό την επίδραση του διεθνούς ανταγωνισμού τόσο στην ειρήνη όσο και στον πόλεμο. Όταν χρησιμοποιούνται όλα τα διαθέσιμα μέσα ενός κράτους (στρατιωτικά, διπλωματικά, οικονομικά) για την επίτευξη των πολιτικών σκοπών του, ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης, τότε μιλάμε για υψηλή στρατηγική (Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, 2001, σσ. 27-28). Μια επιτυχημένη υψηλή στρατηγική καλύπτει τις εξής διαστάσεις (Διονύσιος, 2006):

- Διάγνωση του διεθνούς περιβάλλοντος, ώστε να προσδιορισθεί η κατανομή ισχύος, να αναγνωρισθούν οι πολιτικές προτεραιότητες των πόλων του συστήματος, να αξιολογηθούν οι διάφορες απειλές κατά της εθνικής ασφάλειας, καθώς και οι πιθανοί περιορισμοί και οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται.
- Ιεράρχηση και προσδιορισμός των πολιτικών στόχων, βάση των διαθέσιμων μέσων, των ευκαιριών και των περιορισμών του διεθνούς συστήματος.
- Καθορισμός του αποτελεσματικότερου συνδυασμού μέσων για την προώθηση των ιεραρχημένων στόχων.
- Νομιμοποίηση της υψηλής στρατηγικής του κράτους, στο εσωτερικό και διεθνώς (Διονύσιος, 2006, σσ. 43-49).

Οι εναλλακτικές στρατηγικές που δύναται να επιλέξουν, να διαμορφώσουν και να χρησιμοποιήσουν τα λιγότερο ισχυρά κράτη κατά την προσπάθειά τους να προασπίσουν το συμφέρον επιβίωσης εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος προσδιορίζονται από πολιτικές και στρατιωτικές συνιστώσες της υψηλής στρατηγικής, υπό το πρίσμα μιας ορθολογικής ανάλυσης κόστους – οφέλους.

2.1.1 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Οι επωφελέστερες επιλογές που δύναται να υιοθετήσει και να εφαρμόσει μέσω της υψηλής του στρατηγικής ένα λιγότερο ισχυρό κράτος είναι οι πολιτικές. Οι εν λόγω πολιτικές όψεις μπορούν να επιτύχουν στόχους με συγκριτικά μικρό οικονομικό–πολιτικό–κοινωνικό κόστος, εξαιτίας της δυνατότητάς τους για ανεύρεση και απόκτηση επιπλέον συντελεστών εξωτερικής ισχύος.

2.1.1.1 ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ

Η σύναψη συμμαχίας αυξάνει την ισχύ ενός κράτους μέσω της άντλησης πηγών – πόρων από τους συμμάχους του. Ο κύριος λόγος δημιουργίας συμμαχίας είναι η αντίληψη περί κοινής απειλής από κράτη που έχουν κοινό συμφέρον, το οποίο συνήθως είναι ο φόβος των άλλων κρατών. Για να καταστεί λειτουργική μια συμμαχία, τα μέλη της πρέπει να ομοφωνούν με τους γενικούς στόχους, τις πολιτικές και τα μέτρα εφαρμογής τους (Τσιριγώτης Δ., 2006).

Τα οφέλη που δύναται να αποκομίσει ένα λιγότερο ισχυρό κράτος, συμμαχώντας με κράτος/η διαφορετικού status και ρόλου, είναι:

- Επιπρόσθετη ισχύ, μεγιστοποιώντας την αποτροπή μιας ενδεχόμενης ένοπλης επίθεσης εναντίον του, ενώ στην περίπτωση που η αποτροπή αποτύχει του παρέχει συλλογική άμυνα.
- Οικονομικά οφέλη, μειώνοντας τις δικές του αμυντικές δαπάνες.
- Πολιτικά οφέλη, από τη στιγμή που μπορεί να επηρεάσει την πολιτική ενός συμμάχου του προς μια ευνοϊκή προς αυτό κατεύθυνση.

Το πιθανό κόστος του λιγότερο ισχυρού κράτους περιλαμβάνει:

- Τον κίνδυνο να αναμειχθεί σε έναν πόλεμο μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων του συστήματος.
- Την απόλυτη εξάρτησή του από τις μεγάλες δυνάμεις του συνασπισμού του, με αποτέλεσμα την αλλαγή της εξωτερικής ή εσωτερικής του πολιτικής.
- Το ενδεχόμενο τα κοινά συμφέροντα των κρατών μελών της συμμαχίας να διαβρωθούν με συνεπακόλουθο το λιγότερο ισχυρό κράτος να υπεισέλθει σε σύγκρουση με τον ισχυρό ή να υποταχθεί στις διαθέσεις του (Τσιριγώτης Δ. , 2006, σσ. 54-58).

2.1.1.2 ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Η πολιτική της ουδετερότητας έχει ως κεντρικό χαρακτηριστικό τη μη δέσμευση ενός κράτους, πολιτικά και στρατιωτικά, με καμία άλλη χώρα και ειδικότερα με τα συμφέροντα και τους στόχους των μεγάλων δυνάμεων.

Στα πλεονεκτήματα αυτής της στρατηγικής, περιλαμβάνονται η αυτονομία της εξωτερικής πολιτικής και της διπλωματικής ικανότητας του λιγότερο ισχυρού κράτους, η δυνατότητα κάρπωσης οικονομικών, πολιτικών ή άλλων παροχών από την εκμετάλλευση μιας ενδεχόμενης σύγκρουσης των μεγάλων δυνάμεων, η ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής του πολιτικού καθεστώτος και η διατήρηση της εδαφικής του κυριαρχίας και ανεξαρτησίας από τη στιγμή που καθίσταται εφικτό να αποφευχθούν οποιεσδήποτε εμπλοκές σε διακρατικές συγκρούσεις (Τσιριγώτης Δ. , 2006).

Το μειονέκτημα αυτής της επιλογής είναι η απουσία εξωτερικής δράσης του ουδέτερου κράτους στις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα εντός του περιφερειακού του υποσυστήματος, με συνεπακόλουθο την πιθανή παράκαμψη των κυριαρχικών του δικαιωμάτων (Τσιριγώτης, 2006, σσ. 58-59).

2.1.1.3 ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΙΣΧΥΡΟ ΣΤΗ ΒΑΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Στο πλαίσιο των πελατειακών σχέσεων («patron – client relations») (Τσιριγώτης Δ. , 2006) συνεπάγονται παροχές και υποχρεώσεις μεταξύ του «προστάτη» (Patron) και του «πελάτη» (Client). Αυτά που ο «προστάτης» δύναται να παρέχει είναι:

- Προστασία – άμυνα έναντι εξωτερικών απειλών και διπλωματική υποστήριξη.
- Πολιτική και οικονομική στήριξη.
- Αύξηση του γοήτρου και βελτίωση της σχετικής θέσης του «πελάτη» εντός του περιφερειακού του υποσυστήματος.
- Βελτίωση του επιπέδου ζωής μέσω οικονομικών παροχών και κοινωνικών υπηρεσιών.
- Ευνοϊκούς εμπορικούς όρους και δάνεια.

- Στρατιωτική και τεχνολογική βοήθεια.

Κατά αντίστοιχο τρόπο στις παροχές του «πελάτη» περιλαμβάνονται:

- Η πολιτική και ιδεολογική σύμπλευση με τον «προστάτη».
- Η πολιτική της αλληλεγγύης – σύμπλευσης με τις κεντρικές κατευθύνσεις της εξωτερικής πολιτικής του «προστάτη». Ο «πελάτης» απολαμβάνει μεγαλύτερη ελευθερία στις εσωτερικές του δραστηριότητες και στις εξωτερικές του πολιτικές δράσεις, στο βαθμό και στο μέτρο που διατηρείται αναλλοίωτη η αλληλεγγύη του προς τον «προστάτη», ενώ ο «προστάτης» είναι πιο ευέλικτος στις απαιτήσεις του «πελάτη» του.
- Η προσφορά στρατιωτικών διευκολύνσεων και πλεονεκτημάτων (Τσιριγώτης., 2006, σσ. 62-63).

2.1.2 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Ο δεύτερος πυλώνας στρατηγικών επιλογών που παρουσιάζονται στη διαμόρφωση της υψηλής στρατηγικής, περιλαμβάνει τις στρατιωτικές στρατηγικές. Οι υπόψη στρατηγικές επιλέγονται και χρησιμοποιούνται από ένα λιγότερο ισχυρό κράτος, ως ύστατο αν και συνήθως, αποτελεσματικότερο μέσο για την προάσπιση του συμφέροντος επιβίωσης ή για την επίτευξη αμυντικών στόχων. Ουσιαστικά, οι επιλεγόμενες στρατιωτικές στρατηγικές αφορούν στη χρήση της στρατιωτικής ισχύος για την πραγμάτωση των προσδιορισμένων πολιτικών στόχων (Τσιριγώτης Δ., 2006, σ. 64). Δεν κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν περαιτέρω οι στρατιωτικές στρατηγικές ενός λιγότερο ισχυρού κράτους, καθότι πρόκειται για τον τρόπο ανάπτυξης και εμπλοκής των ΕΔ του για να επιτευχθούν οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής και αφορούν σε κοινές αρχές – διαδικασίες – τρόπους σχεδίασης και διεξαγωγής επιχειρήσεων που εφαρμόζονται σχεδόν από όλες τις ΕΔ, ανεξαρτήτως της ιεραρχικής θέσης των κρατών.

2.1.3 ΑΠΟΤΡΟΠΗ

Αποτροπή είναι η δυνατότητα ενός κράτους να αποκλείει τη μη επιθυμητή γι' αυτό δράση ενός άλλου κράτους. Αυτό δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα πειθούς, αλλά της απειλής ή της χρήσης της βίας που διαθέτει το κράτος που αποτρέπει και αφετέρου των φόβων του κράτους που αποτρέπεται για τις συνέπειες της εναντίον του χρήσης βίας (Κουσκουβέλης Ηλίας,

2004, σσ. 421-422). Η απειλή αντιμετωπίζεται ή εξισορροπείται μόνο με άλλη απειλή. Ο αποτρέπων δηλοποιεί τις προθέσεις χρήσης της ισχύος του όσο το δυνατόν εντονότερα και πιο ξεκάθαρα. Όσο πιο έντονη είναι η δηλοποίηση, τόσο πιο αποτελεσματική, αξιόπιστη και σταθερή είναι η αποτροπή (Κουσκουβέλλης Ηλίας, 2000, σσ. 16-17).

Οι μηχανισμοί της αποτροπής αποτελούνται από πολεμικά, πολιτικά, οικονομικά και διπλωματικά μέσα που διαθέτουν οι δύο αντίπαλοι. Μεταξύ ορθολογιστικών αντιπάλων η λειτουργία τα αποτροπής συνίσταται στην αλληλεπίδραση μεταξύ των εκατέρωθεν εκτιμήσεων ως προς τους κινδύνους, το κόστος, τα οφέλη, την αβεβαιότητα του αποτελέσματος των ενεργειών τους και τις επιπτώσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας. Όσο μεγαλύτερη είναι η παράσταση κόστους, τόσο περισσότερο αποτρεπτική είναι η απειλή. Ο αποτρέπων πρέπει να αξιοποιεί αποτελεσματικά τους αποτρεπτικούς παράγοντες και να επιδειξει ικανότητα μετάδοσης, την κατάλληλη στιγμή και με τον κατάλληλο τρόπο, των μηνυμάτων με τα οποία επιδιώκει να επηρεάσει τον αντίπαλο. Για λιγότερο ισχυρά κράτη, ενυπάρχει ο κίνδυνος υποτίμησης του βαθμού αξιοπιστίας της αποτρεπτικής απειλής που πρέπει να επιτευχθεί για την αναίρεση των επιθετικών σχεδίων του αντιπάλου. Υψηλού βαθμού αξιοπιστία της αποτρεπτικής απειλής, είναι συνάρτηση της ικανότητας της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας και της γενικότερης οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους και της κοινωνίας. Η αξιοπιστία είναι σύνθεση της εθνικής ισχύος, της ικανότητας να εκτελεστούν οι αποτρεπτικές απειλές εάν οι συνθήκες το απαιτήσουν και της ικανότητας του αποτρέποντος να αμυνθεί στην αντεπίθεση του αντιπάλου. Η γενικότερη συμπεριφορά της πολιτικής ηγεσίας έχει αντίκτυπο στις προσλαμβάνουσες παραστάσεις και αντιλήψεις του αντιπάλου. Άλλο ζήτημα μείζονος σημασίας στην εκτίμηση της αξιοπιστίας της αποτρεπτικής απειλής, σχετίζεται με την «φήμη» του αποτρέποντος σε σχέση με παρελθούσες επιδόσεις του. Ανεξάρτητα των ενεργειών στις οποίες προβαίνει κάποιος, το κρίσιμο ερώτημα είναι τι πιστεύει η άλλη πλευρά για τις ικανότητες του, τις προθέσεις του και την πιθανή συμπεριφορά του ως προς συγκεκριμένες καταστάσεις. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η αποτρεπτική φήμη ενός κράτους εξαρτάται από το τι πράττεται παρά το τι λέγεται. Επίσης, η φήμη ενός κράτους μπορεί να εξετασθεί με βάση επιμέρους κριτήρια, όπως το εθνικό φρόνημα, οι τεχνολογικές δυνατότητες, η αποφασιστικότητα της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας όταν υπεραμύνονται των εθνικών συμφερόντων, η ετοιμότητα της κοινωνίας να υποστεί θυσίες και η γενναιότητα – ηρωισμός του λαού όταν στο παρελθόν αγωνίστηκε για τα εθνικά του συμφέροντα. Η αξιοπιστία σχετίζεται και με την ποσοτική επάρκεια των μέσων που συνθέτουν την εθνική ισχύ. Κυρίως, όμως, για την αξιοπιστία της αποτροπής είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν πολλοί συνδυασμοί: το φρόνημα με τα όπλα,

τα οπλικά συστήματα μεταξύ τους, τα όπλα με τους γεωπολιτικούς συντελεστές, η διπλωματία με τις στρατιωτικές κινήσεις, η οικονομία με τον στρατιωτικό ανεφοδιασμό, η διπλωματία με τον στρατιωτικό ανεφοδιασμό, το αμυντικό δόγμα και οι δηλώσεις της πολιτικής ηγεσίας, η αποφασιστικότητα της στρατιωτικής ηγεσίας με τις διαθέσιμες πληροφορίες των μυστικών υπηρεσιών, η διπλωματία και οι εξωτερικές συμμαχίες κ.λπ. Όσο περισσότερο είναι ποιοτικά βελτιωμένοι και επεξεργασμένοι οι αποτρεπτικοί συνδυασμοί, τόσο περισσότερο αξιόπιστη είναι η αποτρεπτική απειλή. (Ηφαιστος, 2017).

2.1.4 ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η ασφάλεια είναι πρωταρχικός παράγοντας για την ύπαρξη και λειτουργία ενός κράτους. Με την ασφάλεια διασφαλίζεται η ανεξαρτησία, η εδαφική ακεραιότητα, η άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων, η κατοχύρωση των ελευθεριών και η απρόσκοπτη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων του. Για να επιτευχθεί η ασφάλεια πρέπει το κράτος να διαθέτει αμυντική ικανότητα εναντίον των στρατιωτικών, οικονομικών, διπλωματικών και ασύμμετρων απειλών καθώς και απειλών που προέρχονται από τον κυβερνοχώρο.

Η αμυντική ικανότητα ενός λιγότερο ισχυρού κράτους επιτυγχάνεται με αξιόπιστες ΕΔ, με συμμαχίες και συμμετοχή σε οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας και εφόσον το κράτος έχει επιτύχει ισχυρή οικονομία, εθνική συνοχή, ηθικό, δημοκρατία και δικαιοσύνη. Η αμυντική ικανότητα συμβάλλει στη διασφάλιση της ειρήνης (Φοίβος, 2011, σ. 41).

2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΙΚΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Η αναβάθμιση status και το να παίζει η Κύπρος έναν ηγετικό ρόλο στην ανατολική Μεσόγειο, καθώς και ο ρόλος του γεφυροποιού ανάμεσα στην περιοχή και τον υπόλοιπο κόσμο, ήταν στόχος της Κύπρου από την ανεξαρτησία της. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα έχουμε δύο γεγονότα τα οποία δίνουν μία νέα δυναμική στην Κύπρο. Το πρώτο έχει να κάνει με την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων. Κυρίως όμως, μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν, έχουμε ακόμη μια στροφή στην εξωτερική πολιτική της Κύπρου. Πλέον η ατζέντα δεν είναι στενή. Είναι πάρα πολύ ψηλά στην ατζέντα το Κυπριακό ζήτημα, αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Γίνεται πλέον κατανοητό και συνειδητοποιείται, ότι για να υπάρξει επιθυμητή λύση στο Κυριακό θα πρέπει η Κύπρος να ενδυναμωθεί περαιτέρω. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, η Κύπρος αποκτά μια ευρεία ατζέντα και προσπαθεί να παίζει το ρόλο του ηγέτη και του γεφυροποιού μέσα από τις σχέσεις που δημιουργεί με τις μεγαλύτερες δυνάμεις, που έχει

σαν σκοπό μία στρατηγική αναβάθμισης της θέσης της Κύπρου. Αυτή η στρατηγική αναβάθμισης της θέσης της Κύπρου δεν είναι απλά μια στρατηγική για να αυξήσει τη θέση της, να αυξήσει την ισχύ της, να αυξήσει την επιρροή της, αλλά είναι εργαλείο. Είναι ένα εργαλείο με απώτερο στόχο πρώτον την επίλυση του Κυπριακού, αλλά και να της επιτρέψει να αξιοποιήσει τους φυσικούς της πόρους. Το πιο σημαντικό, είναι πως η Κύπρος δεν διαμορφώνει μόνο μία στρατηγική, αλλά το πιο σημαντικό είναι πως αυτή τη στρατηγική την υλοποιεί κατά γράμμα και φροντίζει να τονίζει την αναβάθμιση της θέσης της και του ρόλου της προς κάθε κατεύθυνση.

Η έννοια του status αναφέρεται στη θέση που έχουν τα κράτη στο διεθνές σύστημα, το οποίο παρά το γεγονός ότι είναι άναρχο, είναι ωστόσο και ιεραρχικό και γι αυτό έχουμε μικρές και μεγάλες δυνάμεις, όπως και μεσαίες, καθώς και κινητικότητα μέσα στο σύστημα, η οποία οφείλεται στις δυνάμεις οι οποίες θέλουν να αλλάζουν θέση. Οι μεγάλες δυνάμεις επιδιώκουν να διατηρήσουν ή να αυξήσουν, να αναβαθμίσουν τη θέση τους, με διαφορετικό τρόπο απ' ότι επιδιώκουν τα μικρά κράτη και αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς διαθέτουν διαφορετικούς πόρους. Μια κλασική αύξηση status για τις μεγάλες δυνάμεις είναι μέσω του πολέμου, μέσω της ενίσχυσης των εξοπλισμών, μέσω της δημιουργίας οργανισμών στους οποίους είναι ηγεμόνες. Τα μικρά κράτη δεν διαθέτουν ούτε τους πόρους ούτε την ισχύ για να αναβαθμίσουν με τον τρόπο αυτό τη θέση τους και γι αυτό διαμορφώνουν και διαφορετικές στρατηγικές, αλλά και παράγουν και διαφορετικά αποτελέσματα όπως για παράδειγμα η Δανία και η Νορβηγία μέσα από τις εμπειρίες και εξειδίκευση τους σε διάφορους τομείς, τα μικρά κράτη αναβαθμίζουν τη θέση τους, αλλά παράλληλα επωφελούνται και άλλα κράτη από αυτή τη βελτίωση και κυρίως οι μεγάλες δυνάμεις (Pedi, 2016, σ. 160).

Το status για τα μικρά κράτη είναι πάρα πολύ σημαντικό, καθώς πάσχουν από αβεβαιότητα για τη θέση τους και είναι μεγαλύτερη η αβεβαιότητα για αυτούς απ' ό,τι είναι για τις μεγάλες δυνάμεις. Πολύ σημαντική έννοια εδώ είναι η αναζήτηση του status, η οποία αφορά όλες εκείνες τις ενέργειες που κάνουν τα κράτη προκειμένου να αλλάξουν τη θέση τους στο διεθνές σύστημα. Το status αναφέρεται σε μία θέση, έχει να κάνει με αντιλήψεις καθώς θεωρείται σημαντικό η αναγνώριση από τους άλλους ως μεγάλη δύναμη, ή ως μικρή δύναμη αλλά σημαντική, ή ως έναν παίχτη, ο οποίος είναι επωφελής για το διεθνές ή για το περιφερειακό σύστημα ή για τα συμφέροντά τους, ως έναν ηγέτη ή οτιδήποτε άλλο μπορεί να είναι σημείο ή σημάδι status (Pedi, 2016, p. 74). Το status είναι κοινωνικό, διότι αναφέρεται σε συλλογικές πεποιθήσεις και έχει να κάνει με αναγνώριση, έχει να κάνει με το περιφερειακό σύστημα, δηλαδή μπορεί ένα μικρό κράτος να αναζητά status στην περιοχή

του, με τους γείτονές του, δηλαδή να αναδειχθεί και να αναδείξει έναν διαφορετικό ρόλο από αυτό που έχουν τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής. Το status για τα μικρά κράτη είναι κάτι που ξεχωρίζει από την ομάδα των μικρών κρατών σαν έναν διαφορετικό παίχτη. Παρά το γεγονός ότι η Κύπρος με την Τουρκία δεν ανήκουν στο ίδιο γκρουπ, στην ουσία δε είναι σε πολύ διαφορετικά γκρουπ, υπάρχει μεταξύ τους ανταγωνισμός. Και δεν είναι ανταγωνισμός με την έννοια ότι η Κύπρος θα πάρει τη θέση της Τουρκίας, ή αν χάσει κάτι από τη θέση της η Τουρκία, αυτόματα το παίρνει η Κύπρος, είναι ότι κανένας από τους δύο δεν δέχεται τη βελτίωση της θέσης του άλλου. Ένα παράδειγμα είναι η φθορά στις σχέσεις Η.Π.Α. – Τουρκίας, το γεγονός ότι η Τουρκία μπορεί να μην θεωρείται ως ο στρατηγικός σύμμαχος, που ήταν στο παρελθόν για τις Η.Π.Α., αμέσως ευνοεί την Κύπρο. Η αναβάθμιση της Κύπρου, από την άλλη πλευρά, στα μάτια των Η.Π.Α. δυσαρεστεί την Τουρκία και μειώνει τις δυνατότητες αναβάθμισης του δικού της status στην περιοχή.

2.2.1 ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ STATUS ΠΟΥ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ

Είναι δύο οι αποδέκτες των πρωτοβουλιών τους. Ο πρώτος αποδέκτης και πιο σημαντικός είναι οι μεγάλες δυνάμεις. Το να αναγνωριστούν από τις μεγάλες δυνάμεις ως καλοί εταίροι, ως καλές δυνάμεις, ως δυνάμεις που σε μία περιοχή ή σε μία υπόθεση ή σε έναν οργανισμό, εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους δηλαδή ότι προάγουν τα κοινά συμφέροντά τους. Παράλληλα θα πρέπει να διατηρούν την αυτονομία τους, ώστε να διαθέτουν υψηλό status, όπως για παράδειγμα η Νορβηγία που εξυπηρετεί τα συμφέροντα των μεγάλων χωρών, διατηρώντας της αυτονομία της (Pedi, 2016).

Ο άλλος αποδέκτης είναι να αναγνωρισθούν από τα κράτη, τα οποία βρίσκονται στην ίδια τάξη. Να αναγνωρισθεί δηλαδή η Κύπρος από το Ισραήλ, από την Ιορδανία, από την Αίγυπτο. Είναι μαζί σε ένα περιφερειακό γκρουπ που ανταγωνίζονται μεταξύ τους, υπάρχει ένας συνανταγωνισμός, συνεργασία και ανταγωνισμός μαζί.

Άρα έχουμε δύο αποδέκτες και η αναγνώριση θα πρέπει να είναι από δύο πλευρές. Το ένα δεν σημαίνει αυτόματα και το άλλο. Σημαντικότερη αναγνώριση είναι φυσικά η πρώτη. Η δεύτερη όμως, σου επιτρέπει να δουλέψεις στην περιοχή. Παράδειγμα αποτελούν τα σκανδιναβικά κράτη, όπου πρώτα υπάρχει αναγνώριση του status μεταξύ τους, ανταγωνισμός μεταξύ τους, αλλά και αναγνώριση από τις μεγάλες δυνάμεις. Στο παράδειγμα της Κύπρου η Αμερική θεωρεί την Κύπρος στρατηγικό εταίρο της στην περιοχή διότι η Κύπρος έχει δυνατές σχέσεις με Ελλάδα, με Ισραήλ ή με Ιορδανία. Επομένως και τα δύο είναι αλληλένδετα.

Το γεγονός όμως ότι τα μικρά κράτη προσπαθούν να αναβαθμίσουν τη θέση τους για να επιβιώσουν υπήρχε και είναι η προσπάθεια που συνεχώς κάνουν τα μικρά κράτη για να αναβαθμίσουν το status τους. Αναβαθμίζουν τη θέση τους μέσα από διμερείς σχέσεις, μέσα από συμφωνίες, μέσα από διεθνείς οργανισμούς, μέσα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, φέρνουν νέες ιδέες, αναλαμβάνουν ευθύνες, πολλές φορές μεγαλύτερες από το μέγεθος τους. Η έννοια του status παρά το ότι είναι καινούργια, είναι πάρα πολύ σημαντική. Όταν το 2015 ήλθε η έννοια του status, μελετήθηκε το παράδειγμα της Νορβηγίας θεωρήθηκε εύκολη περίπτωση, καθώς είχε επαφές μόνο με το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α., τα έχει βρει με τα λοιπά σκανδιναβικά κράτη και δεν είναι μέλος της ΕΕ. Στην περίπτωση της Κύπρου όμως που βρίσκεται τοποθετημένη σε μια περιοχή δύσκολη γεωγραφικά, με παράνομη εισβολή και κατοχή, μόλις έχει βγει μέσα από μια οικονομική κρίση, δεν πρέπει να προκαλέσει κανέναν. Σε αυτήν την περίπτωση εφαρμόζεται αυτό το οποίο ονομάζεται multi-vector foreign policy που είναι μια πολυεπίπεδη εξωτερική πολιτική, δηλαδή αυτή τη στιγμή η Κύπρος προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον αραβικό κόσμο, ανάμεσα στις Η.Π.Α. και την Ρωσία (Παιδή, 2018).

2.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η Στρατηγική της ΚΔ μπορεί να χωριστεί σε πέντε σημεία (Παιδή, 2018). Το πρώτο είναι ότι προσπαθεί να λύσει το Κυπριακό ζήτημα, που για αυτήν είναι σημαντικό, προβάλλοντας προς όλες τις κατευθύνσεις πως από μια τέτοια λύση δεν θα επωφεληθεί μόνο η Κύπρος. Το ίδιο κάνει και για το φυσικό αέριο. Αυτό που κάνει είναι να διαφημίζει σε όλους τους τόνους πως από τη λύση θα επωφεληθεί γενικώς η ειρήνη, η ευημερία, η σταθερότητα και η ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή. Δηλαδή η λύση θα παράγει, γενικώς, θετικά αποτελέσματα για την περιοχή.

Το δεύτερο σημείο είναι η εξασφάλιση την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου, των φυσικών πόρων.

Το τρίτο είναι η βελτίωση της θέση της σε όλους τους πυλώνες της ΕΕ. Οι λόγοι, για τους οποίους μπήκε η Κύπρος στην ΕΕ ήταν κοινωνικοί και πρωτίστως λόγοι ασφάλειας, υπαρξιακοί. Ήταν οι ίδιοι λόγοι που χρησιμοποίησαν οι χώρες της Βαλτικής. Η Κύπρος μπήκε για να ανήκει κάπου και για να ξαναγίνει μέρος της Ευρώπης. Μπήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση για προστασία, καθώς την είδε σαν καταφύγιο (shelter theory).

Τέταρτος λόγος ήταν η διαφήμιση και προώθηση την ειρήνη και την ασφάλεια στην ανατολική Μεσόγειο και η εμβάθυνση στις διμερείς της σχέσεις με όλες τις γειτονικές της χώρες.

Πέμπτος λόγος σύμφωνα με την ομιλία του ΠΤΔ κ. Αναστασιάδη (Εποχής, 2018) είναι η εμβάθυνση σε διμερείς σχέσεις με τις Η.Π.Α., το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ, χωρίς να επηρεάσουν αρνητικά τις ήδη υπάρχουσες και καλές σχέσεις με άλλες χώρες όπως η Ρωσία, η Κίνα και ο Αραβικός κόσμος, ώστε να δημιουργήσουν ένα δίκτυο συμμαχιών που θα υποστηρίζει τους οικονομικούς στόχους και τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της Κύπρου. Αυτό το οποίο κάνει ο κ. Αναστασιάδης είναι στο πλαίσιο της multi-vector foreign policy και προφανώς, όταν λέει για συμμαχίες δεν εννοεί τη συμμαχία με την έννοια της υπογραφής, καθώς η Κύπρος έχει το αδέσμευτο.

Φυσικά αυτό εξαρτάται από τα εξής (Παιδή, 2018):

- Πρώτον από το τι σου επιτρέπει να κάνεις το διεθνές πολυπολικό σύστημα.
- Δεύτερον, σε θέματα, όπως για παράδειγμα η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, θα πρέπει να εμπλέκεις αρκετούς παίχτες μέσα στο παιχνίδι.
- Τρίτον, είναι ότι αυτή η πολιτική είναι συνεκτική, έχει δηλαδή συνοχή, είναι σαφής, μπορεί να την καταλάβει και ο τελευταίος πολίτης της Κύπρου και είναι και συγκεκριμένη.

3.1.3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Δ.Ε.Α.Χ. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1993- 2012

Η απόφαση των κυβερνήσεων Ελλάδας και Κύπρου το Νοέμβριο του 1993 να προχωρήσουν σε αμυντική συνεργασία, της οποίας η ουσία θα ήταν η ενίσχυση της ασφάλειας του κυπριακού ελληνισμού από οποιαδήποτε εξωτερική απειλή, ενόχλησε την Τουρκία, τις ΗΠΑ, τη Μ. Βρετανία, τη Γερμανία, τη Γαλλία και άλλες συμμαχικές χώρες. Η επιχειρηματολογία τους ήταν ότι θα δοθεί στρατιωτικός χαρακτήρας από ελληνικής πλευράς στην επίλυση του Κυπριακού και θα δυσχερανθούν οι προσπάθειες πολιτικής λύσης (Λυμπέρης, 1997, σ. 245). Ήταν αναγκαία η ύπαρξη ενός δόγματος προεκταμένης αποτροπής για την ασφάλεια του Κυπριακού Ελληνισμού. Ελλάδα και Κύπρος, δύο ανεξάρτητα κράτη του ΟΗΕ έχουν κάθε δικαίωμα και υποχρέωση να μεριμνήσουν για την ασφάλειά τους, με την υπογραφή μιας συμφωνίας για αμυντική συνεργασία με καθαρά αμυντικό χαρακτήρα. Η συνεργασία αυτή δεν στρέφεται εναντίον κανενός αλλά αμύνεται δια παντός (ΑΠΟΨΗ, 2012). Η ενόχληση της Τουρκίας, επιτρέπει την ερμηνεία ότι υπάρχουν τουρκικές σκέψεις και σχέδια για διαίωνιση της κατοχής της Βόρειας Κύπρου, περαιτέρω επέκταση του ελέγχου στο ελεύθερο τμήμα της Κύπρου και συρρίκνωσης της παρουσίας του Ελληνισμού στην Αν. Μεσόγειο. Η σχεδίαση και εκτέλεση ελληνικών αεροναυτικών ασκήσεων στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κρήτης και Κύπρου και η σύνδεσή τους με τις ασκήσεις των Κυπριακών ενόπλων δυνάμεων με καθαρά αμυντικούς τακτικούς αντικειμενικούς σκοπούς έδωσε αξιοπιστία στη νέα αυτή διμερή αμυντική συνεργασία. Δεν ήταν λίγες οι φορές στις οποίες η τουρκική ηγεσία διατύπωσε την ενόχλησή της για την εκτέλεση των ελληνικών αεροναυτικών ασκήσεων στην Αν. Μεσόγειο και τη σύνδεσή τους με τις ασκήσεις των Κυπριακών ενόπλων δυνάμεων. Η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν πως οι ασκήσεις αυτές υπονόμευαν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Επίσης η αρνητική στάση που επέδειξαν οι ΗΠΑ και οι χώρες της ΕΕ απέναντι στο ΔΕΑΧ, αποτελεί μια παράμετρο που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί στη λήψη πολιτικών αποφάσεων εκ μέρους της Ελλάδας και της Κύπρου. Η ίδια η Τουρκία αντιμετωπίζει τον Ελληνισμό ως ενιαίο στόχο της, συνδέει το Αιγαίο με την Κύπρο στους πολιτικούς της σχεδιασμούς, εκτελεί από ετών κοινές ασκήσεις με το ψευδοκράτος, είναι κατοχική δύναμη από το 1974 (MOD C. , 2001). Θα ήταν παράλογο να υποστηριχθεί ότι το δόγμα του ΕΑΧ λειτούργησε αποσταθεροποιητικά στην Αν. Μεσόγειο και στις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας Συγκεκριμένα στα πλαίσια εφαρμογής του ΔΕΑΧ σε στρατιωτικό επίπεδο υλοποιήθηκαν τα παρακάτω:

- Εκτέλεση ΤΑΜΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ και ΤΟΞΟΤΗΣ από το 1994 και για μερικά έτη.
- Μεταφορά ελληνικών μονάδων στην Κύπρο.

- Δημιουργία ναυτικής βάσης στο Μαρί της Λάρνακας.
- Δημιουργία αεροπορικής βάσης στην Πάφο.

Τέλος οργανώθηκαν, συστηματοποιήθηκαν και αναβαθμίστηκαν διάφορες λειτουργίες οι οποίες έχουν σχέση με την επιτήρηση, πληροφόρηση, επικοινωνία και διοίκηση σε επιχειρησιακό επίπεδο στα πλαίσια αμυντικών συμφωνιών των δύο χωρών. Οι εξοπλισμοί τόσο της Ελλάδας όσο και της Κύπρου συνέβαλαν στην υπόσταση του ΔΕΑΧ. Η ακύρωση της εγκατάστασης του πυραυλικού συστήματος S-300PMU1 (Επάλξεις, 2012) σηματοδότησε και την έναρξη της σταδιακής κάμψης στις προσπάθειες διαρκούς βελτίωσης και ενίσχυσης του ΔΕΑΧ. Από το 2001 και μετά, η επερχόμενη ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ και η αναμενόμενη επίλυση του κυπριακού προβλήματος στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν, σε συνδυασμό με την προσπάθεια δημοσιονομικής σταθεροποίησης για την ένταξη στην ευρωζώνη, επιβράδυναν ή και ανέστειλαν την προβλεπόμενη χρηματοδότηση του εξοπλιστικού προγράμματος που είχε εκπονηθεί. Έτσι το Δόγμα του ΕΑΧ άρχισε να αποδυναμώνεται σταδιακά. Το παράδοξο είναι ότι ενώ στο παρελθόν σε επιχειρησιακό επίπεδο η υποστήριξη του ΕΑΧ ήταν οριακή, το δόγμα διέθετε ισχυρή πολιτική στήριξη.

3.1.4 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΟΜΩΝ - ΘΕΣΜΩΝ

Σήμερα, μέσα σε νέες συνθήκες και με την πλήρη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ, το Δόγμα του ΕΑΧ μπορεί να εξελιχθεί σε ένα πολιτικό και αμυντικό εργαλείο ανάπτυξης ευρύτερων ευρωπαϊκών στόχων. Να είναι ένα μέσο ισχύος σε συνεργασία με τα επιχειρησιακά προγράμματα Έρευνας και Διάσωσης και Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της παραπάνω πολιτικής Ελλάδα και Κύπρος θα μπορούσαν να διεξάγουν από κοινού την άσκηση «Αργοναύτης» (ΥΠΑΜ. Υ. Α., 2017) την οποία διεξήγαγε μόνη της η Κύπρος το 2004. Στην άσκηση αυτή εξετάζεται η αντιμετώπιση διαφόρων επικίνδυνων καταστάσεων και ασύμμετρων απειλών. Αναλυτικότερα, η αντιμετώπιση τρομοκρατικής ενέργειας εναντίον δεξαμενόπλοιου, καταστάσεων ομηρίας και υπονόμευσης ζωτικών εγκαταστάσεων, η αντιμετώπιση λαθρομεταναστών και η κατάσβεση πυρκαγιάς σε επιβατικό πλοίο με την παράλληλη διάσωση επιβατών και η αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης και οικολογικής καταστροφής.

Η εκτέλεση ασκήσεων διαχείρισεως κρίσεων μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου, πρέπει να αποτελέσει φυσιολογικό βήμα στην συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών στο πλαίσιο της ΕΕ.

Με δεδομένη την εγγύτητα της Κύπρου στην ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής, αλλά και στην πληττόμενη από τρομοκρατικές ενέργειες Τουρκία, πρέπει να επιδειχθεί ανάλογη πρωτοβουλία από Αθήνα και Λευκωσία. Η Κύπρος αποτελεί πλέον το νοτιοανατολικότερο άκρο της ΕΕ, θέση την οποία κατείχε προηγουμένως η Ελλάδα. Άρα η ταύτιση συμφερόντων δικαιολογεί απολύτως τον έλεγχο της «νεκρής» περιοχής μεταξύ Δωδεκανήσου - Κύπρου, ο οποίος για την ΕΕ αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Εξάλλου στην περιοχή αυτή, συμπίπτουν τα όρια μεταξύ FIR Αθηνών και FIR Λευκωσίας.

Κατά συνέπεια Ελλάδα και Κύπρος πρέπει να σχεδιάσουν άμεσα ασκήσεις διαχείρισης κρίσεων στην εν λόγω περιοχή, ισχυρισμός που ενισχύεται και από το γεγονός ότι διαθέτουν όλα τα μέσα και έχουν κάθε νομικό έρεισμα. Συνδυασμός ασκήσεως κρίσεων με μια άσκηση SAR, αποτελεί ακόμη πιο ορθολογική επιλογή και φυσικά η συμμετοχή δυνάμεων από τους λοιπούς εταίρους δεν μπορεί παρά να είναι ενισχυτική. Οποιαδήποτε τουρκική ενέργεια παρεμποδίσεως της ασκήσεως, θα προκαλέσει αρνητικές εντυπώσεις σε όλη την ΕΕ.

Με την εκτέλεση τέτοιων ασκήσεων σε συνεργασία με άλλους εταίρους, Ελλάδα και Κύπρος θα δηλώσουν και αυτές παρουσία στην περιοχή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ανάλογες ασκήσεις SAR πραγματοποιούνται από το 1998 μεταξύ Τουρκίας, ΗΠΑ και Ισραήλ (Reliable Marmade) στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου κατά συνέπεια θα πρέπει να υπάρξει κάποια αντίστοιχη ενέργεια και από την πλευρά της ΕΕ.

Επιπλέον, τέτοιες ασκήσεις θα πρέπει να αποτελέσουν την απάντηση σε ανάλογες δραστηριότητες που αναπτύσσονται μεταξύ Τουρκίας και ψευδοκράτους, σε συνδυασμό με ανάληψη συντονισμένης πολιτικής δράσης στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Όπως για παράδειγμα η επιστολή που απεστάλη τον Ιουνίου 2005, από την κοινοβουλευτική Επιτροπή Άμυνας του Κυπριακού Κοινοβουλίου προς στην Επιτροπή Άμυνας της Βουλής του Λουξεμβούργου που ασκούσε τότε την προεδρεία της ΕΕ και στην οποία αναφέρονταν η παραβίαση από την Τουρκία των διεθνών και ευρωπαϊκών νόμων, καθώς και των αποφάσεων της ΕΕ για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, που σχετίζονται με τις «αποστολές του Petersberg», εξαιτίας ασκήσεως SAR που διεξήχθη βορείως της Κύπρου με συμμετοχή πλοίων και αεροσκαφών των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων και κατά την οποία υπήρξε παραβίαση των χωρικών υδάτων και του εθνικού εναέριου χώρου της Κύπρου. Με την εν λόγω επιστολή ζητήθηκε η λήψη μέτρων κατά της Τουρκίας και καταδείχθηκε η προκλητική συμπεριφορά της στους Ευρωπαίους εταίρους.

Η αμυντική σύζευξη Ελλάδας και Κύπρου θα μπορούσε ακόμη να αξιοποιηθεί στον αποτελεσματικότερο έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, στην παρεμπόδιση της παράνομης μετανάστευσης, του λαθρεμπορίου και της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, μέσω της υπηρεσίας FRONTEX. (Frontex, 2018)

Επίσης οι δύο χώρες θα μπορούσαν να καταδείξουν την σημασία της αμυντικής τους συνεργασίας στα πλαίσια της ΕΕ πάνω στο θέμα της ενεργειακής ασφάλειας. Οι ενεργειακοί πόροι των χωρών της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής, περιοχών που βρίσκονται εγγύς του ΕΑΧ Ελλάδας - Κύπρου έχουν μεγάλη σημασία για την Ευρώπη και αυτό διατυπώνεται με σαφήνεια στο κείμενο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας (Παρισης, σ. 235): «Ιδιαίτερο μέλημα για την Ευρώπη είναι η ενεργειακή μας εξάρτηση. Η Ευρώπη αποτελεί τον μεγαλύτερο εισαγωγέα πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως. Οι εισαγωγές καλύπτουν το 50% περίπου της κατανάλωσης ενέργειας σήμερα, ποσοστό που αναμένεται να φτάσει το 70% το 2030. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών ενέργειας προέρχεται από τον Περσικό Κόλπο, τη Ρωσία και τη Β. Αφρική.»

Τέλος Ελλάδα και Κύπρος αποτελούν στρατηγικό διάδρομο για την ασφαλή και γρήγορη ανάπτυξη των ειρηνευτικών αποστολών της ΕΕ στη Μέση Ανατολή. Αυτό αποδείχθηκε ήδη μέσω της ανάπτυξης του ναυτικού σκέλους της προσωρινής δύναμης των Ηνωμένων Εθνών στο Λίβανο, όπου τα κράτη της ΕΕ που συμμετείχαν στην επιχείρηση χρησιμοποίησαν ως βάση το λιμάνι της Λεμεσού, ενώ ταυτόχρονα η Κύπρος στην ίδια επιχείρηση χρησιμοποιήθηκε και για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και περίθαλψης στον άμαχο πληθυσμό που αποχωρούσε τις μέρες της κρίσης από τη χώρα. (UNIFIL, 2014)

Ο Βρετανός Στρατηγός Σερ Ντέιβιντ Φρέιζερ είχε πει: «Ένας στρατός που σκέφτεται μόνο αμυντικά, είναι καταδικασμένος. Αφήνει την πρωτοβουλία στον εχθρό, δίνοντάς του επίσης το πλεονέκτημα στο χρόνο και στο χώρο, ακόμη και σε έναν εχθρό κατώτερο αριθμητικά. Χάνει την αίσθηση του κυνηγού, εκείνου που αναζητά διαρκώς την ευκαιρία».

3.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.2.1 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΥΠΟ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΟΥ ΓΕΕΦ²

XX
XX

² Περιλαμβάνουν εμπιστευτικό περιεχόμενο και δεν είναι δημοσιεύσιμα

XX
XX

3.2.2 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Παρόλα αυτά η Ανατολική Μεσόγειος μετατρέπεται, σε ενεργειακό κόμβο εξόρυξης και διακίνησης φυσικού αερίου και οι συζητήσεις για τον καθορισμό υφαλοκρηπίδας και Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών ανάμεσα στα κράτη της περιοχής δεν είναι πια θεωρητικές, αλλά κρύβουν και χειροπιαστά οικονομικά συμφέροντα (Νέδος, 2017). Μία από τις κύριες δράσεις που έχει δοθεί βαρύτητα τα τελευταία χρόνια είναι και η πραγματοποίηση διεθνών ασκήσεων. Η ΚΔ (MOD R. ο., 2012) έχει πετύχει την τελευταία 8-ετία μια πολύ εποικοδομητική συνεργασία με μέσα γειτονικών και φίλιων κρατών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Είναι αξιοσημείωτο επίσης το ενδιαφέρον που επιδεικνύουν τα πολεμικά πλοία των ξένων κρατών να συνεργαστούν με μέσα της Κ.Δ. σε θέματα που αφορούν στην Ε-Δ αλλά και σε θέματα ναυτικής αποτροπής, τρομοκρατίας, κυβερνοπολέμου και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι έχουν αυξηθεί οι διεθνείς ασκήσεις όπως θα δούμε και πιο κάτω. Ως επιπλέον απόδειξη, είναι και το γεγονός ότι πλέον η Κύπρος προσκαλείται και συμμετέχει σε σημαντικές ασκήσεις που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή ενισχύοντας τις στρατηγικής σημασίας διακρατικές συνεργασίες που αναπτύσσει.

Μία δράση που αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάδειξης της αξιοπιστίας της ΚΔ στην περιοχή, συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη περιφερειακών συνεργασιών. Προσπάθεια που ξεκίνησε σχεδόν από μηδενική βάση, όμως μέσα από την επίπονη προσπάθεια η ΚΔ, κατάφερε να κερδίσει το σεβασμό και την αναγνώριση των άλλων χωρών. Συγκεκριμένα, έχουν σχεδιαστεί και εκτελεστεί ασκήσεις με Ελλάδα, Αίγυπτο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ισραήλ, Λίβανο, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ουγγαρία, Ιταλία, και Νορβηγία. Πιο κάτω θα δούμε αναλυτικότερα μερικές από τις βασικές πολυεθνικές ασκήσεις με διάφορες χώρες ενδιαφέροντος που η ΚΔ συμμετέχει γενικότερα ή δύναται να συμμετάσχει τα τελευταία χρόνια:

Άσκηση «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ»

Η άσκηση αυτή διοργανώνεται από το Υπουργείο Άμυνας, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Εξωτερικών, Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως. Η άσκηση, συνήθως διεξάγεται σε τέσσερις φάσεις, σε θαλάσσιο, εναέριο και χερσαίο χώρο των επαρχιών Λάρνακας και Λεμεσού, εντός του FIR και της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η άσκηση

σχεδιάζεται από τις ουσιώδεις υπηρεσίες (Εθνική Φρουρά, Κέντρο Συντονισμού Έρευνας Διάσωσης, Πολιτική Άμυνα, Αστυνομία Κύπρου), σε συνεργασία με άλλες κρατικές υπηρεσίες, από τα υπόλοιπα Υπουργεία, και διεξάγεται συνήθως με τη συμμετοχή αεροναυτικών δυνάμεων φίλιων κρατών (Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Η.Β. και ΗΠΑ), καθώς και ομάδες στρατιωτικών και διπλωματών από άλλες χώρες. Στο πλαίσιο της άσκησης, δοκιμάζονται τα υφιστάμενα Εθνικά Σχέδια «ΝΕΑΡΧΟΣ» (ΚΣΕΔ, Ειδικό Εθνικό Σχέδιο «ΝΕΑΡΧΟΣ», 2016) και «ΕΣΤΙΑ» (ΥΠΕΞ., 2012) που αφορούν στην υποδοχή αμάχων από γειτονικές περιοχές, καθώς και στην αντιμετώπιση περιστατικών Έρευνας και Διάσωσης (Ε-Δ) και τρομοκρατίας εντός της περιοχής ευθύνης της Κυπριακής Δημοκρατίας, που ταυτίζεται με το FIR Λευκωσίας. Το σενάριο καλύπτει, επίσης, όλες τις ασύμμετρες απειλές στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον (τρομοκρατία, πειρατεία, διαχείριση κρίσεων κλπ), οι οποίες απαιτούν αρμονική και αποτελεσματική πολιτικοστρατιωτική συνεργασία (CIMIC). Η 1^η Φάση πραγματοποιείται με εκτέλεση σεναρίου εκκένωση αμάχων επί χάρτου καθώς και σύντομες ενημερώσεις και σειρά επισκέψεων των παρατηρητών. Η 2^η Φάση, λαμβάνει χώρα, στο Λιμάνι Λάρνακας, και περιλαμβάνει πρακτική εφαρμογή του Σχεδίου «ΕΣΤΙΑ» και την παρακολούθηση από ξένους προσκεκλημένους και παρατηρητές. Η 3^η Φάση της άσκησης, που αφορά στην αντιμετώπιση περιστατικών Ε-Δ, και βασίζεται στο Εθνικό Σχέδιο Ε-Δ «ΝΕΑΡΧΟΣ» πραγματοποιείται, υπό το συντονισμό του ΚΣΕΔ Λάρνακας. Κατά τη Φάση αυτή πραγματοποιούνται δυο σενάρια Ε-Δ (ημερήσιο και νυκτερινό) στη θαλάσσια περιοχή νοτίως της Κύπρου. Τα σενάρια συνάδουν και αποτελούν συνέχεια των 2 προηγούμενων Φάσεων και συγκεκριμένα της εκκένωσης αμάχων από περιοχή κρίσης στη Μέση Ανατολή. Η τελική φάση της άσκησης, διεξάγεται στη θαλάσσια περιοχή νοτίως του Μαρί, παρουσία της πολιτικής, στρατιωτικής ηγεσίας και ξένων διπλωματών και παρατηρητών, οι οποίοι βρίσκονται είτε εν πλω επί πολεμικού πλοίου ή στο Σ.Κ. «ΖΗΝΩΝ» του ΚΣΕΔ (ΚΔ Υ. Α., 2018).

Πολυεθνική Άσκηση «NEMESIS»

Η άσκηση εκτελείται υπό τον γενικό συντονισμό του Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ) Λάρνακας, από το Συντονιστικό Κέντρο «ΖΗΝΩΝ», σε συνεργασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες της ΚΔ και των συμμετεχόντων χωρών. Τα σενάρια των φάσεων περιλαμβάνουν επιχειρήσεις αντιμετώπισης τρομοκρατίας σε πλοίο και πλατφόρμα εξόρυξης, επιχειρήσεις νηοψίας σε πλατφόρμα εξόρυξης υδρογονανθράκων, επιχειρήσεις απεγκλωβισμού και διάσωσης, επιχειρήσεις μαζικής διάσωσης συνεπεία ναυτικού

ατυχήματος, καθώς και καταπολέμηση θαλάσσιας ρύπανσης εντός της περιοχής ευθύνης της ΚΔ. Η 1η Φάση της Άσκησης εκτελείται υπό το συντονισμό της Αστυνομίας Κύπρου, η 2η και 3η Φάση υπό το συντονισμό του ΚΣΕΔ, ενώ η 4η Φάση υπό το συντονισμό του Τμήματος Αλιείας σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Ναυτιλίας. Στην άσκηση λαμβάνουν μέρος πολεμικά πλοία, αεροσκάφη και ελικόπτερα καθώς και πλοία ιδιωτικών εταιρειών. Πιο συγκεκριμένα, στην τελευταία άσκηση του 2018 συμμετείχαν 1 Φ/Γ του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, 1 Φ/Γ του Γαλλικού Ναυτικού με το οργανικό της ελικόπτερο, 1 ΤΠΚ και 4 σκάφη περιπολίας του Ισραηλινού ναυτικού, 4 πολεμικά πλοία της Διοίκησης Ναυτικού της ΕΦ και 2 περιπολικά σκάφη της Λιμενικής και Ναυτικής Αστυνομίας, το Δεξαμενόπλοιο «ALEXANDRIA» της εταιρείας PETRONAV, που χρηματοδοτείται από την EMSA με διαχειριστή το Υφυπουργείο Ναυτιλίας, 2 σκάφη καταπολέμησης ρύπανσης του Τμήματος Αλιείας, το σκάφος υποστήριξης “FLYING ENTERPRISE” της εταιρείας EDT Offshore, καθώς και τεχνικός εξοπλισμός της εταιρείας SUBSEA. Στην άσκηση επίσης συμμετείχαν 3 Ελικόπτερα της ΚΔ (2 από τη ΜΑΕΠ και 1 από τη 460 ΜΕΔ/ΓΕΕΦ), 1 Βρετανικό Bell Griffin καθώς και 3 Αεροσκάφη (1 Ελληνικό C-130, 1 Αμερικανικό P-8 και 1 από το Τμ. Δασών). Από πλευράς Ομάδων Ειδικών Επιχειρήσεων συμμετείχαν η Αερομεταφερόμενη Ομάδα Αλεξιπτωτιστών της 31ης ΜΕΕΔ της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας, Ομάδες Υποβρύχιων Καταστροφών της ΜΥΚ του Ναυτικού της Ε.Φ., νοσηλευτές του Υπουργείου Υγείας, η Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΕΜΑΚ) της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, καθώς επίσης και το σκάφος διάσωσης «ΝΗΡΕΥΣ» με διασώστες της Πολιτικής Άμυνας (ΚΣΕΔ, Πολυεθνική Άσκηση «NEMESIS», 2018).

Πολυεθνική άσκηση «NOBLE DINA»

Η άσκηση εντάσσεται στο πλαίσιο της στρατιωτικής συνεργασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις γειτονικές και φίλες χώρες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Α. Μεσογείου. Την 28 Μαρτίου του 2017, η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετείχε για πρώτη φορά στην πολυεθνική άσκηση “NOBLE DINA”, στην οποία συμμετέχουν οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και η Ελλάδα. Συγκεκριμένα το ΚΣΕΔ Λάρνακας ανέλαβε το συντονισμό της φάσης Έρευνας-Διάσωσης η οποία διεξήχθη εντός της περιοχής ευθύνης της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώ παράλληλα Αξιωματικοί της Διοίκησης Ναυτικού επέβαιναν, ως παρατηρητές, σε Ισραηλινά και Ελληνικά πλωτά μέσα (ΥΠΙΑΜ, Πολυεθνική άσκηση, 2017). Την 21 Μαρτίου 2018, το ΚΣΕΔ εκπροσωπώντας και πάλι το Υπουργείο Άμυνας συντόνισε την φάση Έρευνας και Διάσωσης της άσκησης “NOBLE DINA”, με σενάριο το οποίο πρόβλεπε ναυτικό ατύχημα

με δεκάδες αγνοούμενους σε απόσταση 100 ναυτικά μίλια από τις ακτές, εντός της περιοχής ευθύνης Έρευνας και Διάσωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το ΚΣΕΔ Λάρνακας ανέλαβε την σχεδίαση της επιχείρησης και τον συντονισμό όλων των αεροναυτικών μέσων για την ανεύρεση των αγνοουμένων (ΚΣΕΔ., 2018).

Άσκηση «ΗΝΙΟΧΟΣ»

Στο πλαίσιο της επιχειρησιακής εκπαίδευσης των Μονάδων της Εθνικής Φρουράς αλλά και της διεθνούς συνεργασίας με άλλες χώρες, η Εθνική Φρουρά συμμετέχει με προσωπικό και μέσα στην πολυεθνική άσκηση «ΗΝΙΟΧΟΣ» στην Αεροπορική Βάση της Ανδραβίδας. Η άσκηση «ΗΝΙΟΧΟΣ», που διοργανώνεται από το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας της Ελλάδας και διεξάγεται σε όλο το FIR Αθηνών, συμμετέχουν εκτός από προσωπικό και μέσα της Ελλάδας και της Κύπρου, αεροπορικά μέσα από τις ΗΠΑ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιταλία. Σκοπός της είναι, η ρεαλιστική εκπαίδευση των συμμετεχόντων σε συνθήκες που ανταποκρίνονται στο σύνθετο και πολλαπλών απαιτήσεων επιχειρησιακό περιβάλλον. Το προσωπικό και τα μέσα της Εθνικής Φρουράς κατά τη διάρκεια της παραμονής τους συμμετέχουν στις κοινές σχεδιάσεις και τον προγραμματισμό των σεναρίων που προβλέπονταν σε συνεργασία με τα κλιμάκια των υπόλοιπων χωρών, ενώ λαμβάνουν μέρος σε αριθμό εκπαιδευτικών αποστολών Έρευνας και Διάσωσης Μάχης (Combat Search and Rescue) και υποστηρικτικά σε αντίστοιχες αποστολές προσβολής στόχων. Δεδομένου του υψηλού επαγγελματικού επιπέδου των συμμετεχόντων και της πολυπλοκότητας κατά την διεξαγωγή εξαιτίας της συμμετοχής μεγάλου αριθμού οπλικών συστημάτων, η άσκηση «ΗΝΙΟΧΟΣ» φιλοδοξεί να γίνει η πιο ανταγωνιστική άσκηση στην Ευρώπη και στον Μεσογειακό χώρο, παρέχοντας στους συμμετέχοντες ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και μια ξεχωριστή εμπειρία συμμετοχής (Φρουρά., 2018).

Ασκήσεις «ΙΑΣΩΝ» και «ΝΙΚΟΚΛΗΣ-ΔΑΥΙΔ»

Στο πλαίσιο υλοποίησης του ετήσιου προγράμματος στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ πραγματοποιούνται οι ασκήσεις με τις επωνυμίες «ΙΑΣΩΝ» και «ΝΙΚΟΚΛΗΣ-ΔΑΥΙΔ». Οι ασκήσεις διεξάγονται εντός του FIR Λευκωσίας και σε μεγάλο τμήμα του χερσαίου χώρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και σε αυτές συμμετέχουν Μονάδες Ειδικών Επιχειρήσεων καθώς και επίγεια και εναέρια μέσα της Εθνικής Φρουράς και των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων. Κατά την άσκηση «ΙΑΣΩΝ» γίνεται συνεκπαίδευση του προσωπικού της Ε.Φ. και της Ισραηλινής Πολεμικής Αεροπορίας, καθώς και η ανταλλαγή

γνώσεων και εμπειριών στον τομέα των αεροπορικών επιχειρήσεων. Παράλληλα με την άσκηση «ΙΑΣΩΝ» πραγματοποιείται και η άσκηση «ΝΙΚΟΚΛΗΣ-ΔΑΥΙΔ», η οποία αφορά σε συνεκπαίδευση των Ειδικών Δυνάμεων των δύο χωρών, εξάσκηση στη μάχη σε άγνωστο και δύσβατο - ποικιλόμορφο έδαφος, με ταυτόχρονη λειτουργία του Συστήματος Διοίκησης Ελέγχου και Πληροφοριών. Σε αυτή συμμετέχει μεγάλος αριθμός χερσαίων στρατευμάτων από τις Ειδικές Δυνάμεις των δύο χωρών. Για την υλοποίηση των ασκήσεων αυτών κινητοποιείται μεγάλος αριθμός δυνάμεων και μέσων της Εθνικής Φρουράς και των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων και αποτελούν το επιστέγασμα της άριστης συνεργασίας που επιτελείται μεταξύ των δύο Υπουργείων Άμυνας στον τομέα των ασκήσεων τα τελευταία χρόνια. Μέσα από την εξέλιξη των ασκήσεων διαφαίνεται το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, συνεργασίας, επιχειρησιακής ετοιμότητας και επαγγελματικής κατάρτισης των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων Κύπρου και Ισραήλ. Ειδικότερα, η συνεκπαίδευση με τις Ένοπλες Δυνάμεις του Ισραήλ, από τις πιο σύγχρονα εξοπλισμένες στον κόσμο, η υποστήριξη και ο συντονισμός των αεροπορικών κινήσεων από την Αεροπορική Βάση Πάφου καθώς και η εμπειρία που αποκτήθηκε, ενισχύει σημαντικά την προσπάθεια αναβάθμισης της επιχειρησιακής ετοιμότητας και των δυνατοτήτων της Εθνικής Φρουράς (ΥΠΑΜ, Ασκήσεις «ΙΑΣΩΝ» και «ΝΙΚΟΚΛΗΣ-ΔΑΥΙΔ», 2018).

Άσκηση «ΜΕΛΟΥΣΑ»

Για πρώτη φορά η ΚΔ συμμετείχε στην αεροναυτική άσκηση «ΜΕΛΟΥΣΑ 6» (ΥΠΑΜ, Αεροναυτική άσκηση «ΜΕΛΟΥΣΑ 6», 2018) από 22 έως 29 Ιουν 2018 η οποία πραγματοποιήθηκε στο θαλάσσιο χώρο ανοικτά της Αλεξάνδρειας με τη συμμετοχή αεροναυτικών μέσων από την Ελλάδα, την Αίγυπτο και την Κύπρο. Η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετείχε στην άσκηση με το Πλοίο Ανοικτής Θαλάσσης «Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ», Ομάδα Υποβρυχίων καταστροφών και παρατηρητές. Κατά την τελική φάση έγινε αμφίβια επιχείρηση, βολές κατευθυνόμενων βλημάτων, αεροπορικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις επιθετικών ελικοπτέρων, ρίψη αλεξιπτωτιστών και ρίψη πυρών επιφανείας, στην οποία συμμετείχε και το Κυπριακό Πλοίο και η Ομάδα Υποβρυχίων Καταστροφών.

Άσκηση «ΠΑΝΟΠΤΗΣ»

Η Διοίκηση Επικοινωνιών, Πληροφορικής και Κυβερνοάμυνας (ΔΕΠΚΥΒ) της Εθνικής Φρουράς συμμετείχε για πρώτη φορά από 21 έως 25 Μαΐου 2018 στην Διακλαδική, Διακρατική και Διακυβερνητική άσκηση Κυβερνοάμυνας με την επωνυμία «ΠΑΝΟΠΤΗΣ

2018». Στην άσκηση, η οποία τελούσε υπό τον συντονισμό του ΓΕΕΘΑ/ΔΙΚΥΒ, συμμετείχαν εκτός των Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδας και Κύπρου, φορείς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα καθώς και της Ακαδημαϊκής Κοινότητας. Ειδικότερα από την Κύπρο συμμετείχαν με εκπροσώπους οι Ομάδες Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Γραφείο Επιτρόπου Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΓΕΡΗΕΤ), του Τμήματος Υπηρεσιών Πληροφορικής (ΤΥΠ), του Κυπριακού Ερευνητικού και Ακαδημαϊκού Δικτύου (ΚΕΑΔ) του Πανεπιστημίου Κύπρου και της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου. Σκοπός της άσκησης που διοργανώθηκε από το ΓΕΕΘΑ ήταν η εξάσκηση των συμμετεχόντων σε αντικείμενα Κυβερνοάμυνας και στον συντονισμό αντιμετώπισης απειλών Κυβερνοπολέμου καθώς και η ανάδειξη δυσχερειών και ελλείψεων, όσον αφορά τις υφιστάμενες δυνατότητες διεξαγωγής επιχειρήσεων Κυβερνοάμυνας, ώστε να εξεταστούν θέματα:

- Ανάπτυξης και βελτίωσης αναγκαίων δομών, οργάνωσης, τυποποίησης διαδικασιών και μηχανισμών λήψεως αποφάσεων.
- Προαγωγής της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ Ενόπλων Δυνάμεων και υπηρεσιών του Δημοσίου ενδεχομένως και του Ιδιωτικού τομέα, που εμπλέκονται με το αντικείμενο της άσκησης και την αντιμετώπιση σχετικών περιστατικών. Τα επεισόδια της άσκησης δεν κοινοποιήθηκαν εκ των προτέρων στους ασκούμενους, αλλά εκτελέστηκαν σε πραγματικό χρόνο, ώστε να δημιουργηθούν κατά το δυνατόν προϋποθέσεις ρεαλισμού στην ανάληψη των αναγκαίων ενεργειών.

Σενάριο άσκησης-είδη απειλών

Το σενάριο της άσκησης εξελίχθηκε στη βάση μιας επιδεινούμενης κατάστασης όπου σημειώνονται επιθετικές ενέργειες στον Κυβερνοχώρο, εναντίον μεγάλου φάσματος στόχων στο εύρος της Επικράτειας και οι οποίες χαρακτηρίζονται κλιμακούμενες όσον αφορά στην σοβαρότητα των επιπτώσεων, ταυτόχρονες όσον αφορά στον χρόνο εκδήλωσής τους, μαζικές όσον αφορά στο πλήθος τους, συντονισμένες όσον αφορά στην επιδίωξη επίτευξης συγκεκριμένου σκοπού, επαναλαμβανόμενες όσον αφορά στην προσβολή του ιδίου στόχου μετά την αποκατάσταση λειτουργίας του, κατευθυνόμενες όσον αφορά στο κεντρικό έλεγχο εκδήλωσής τους, συνεχείς όσον αφορά τη χρονική περίοδο που διαρκεί η εκδήλωσή τους. Η προσβολή των στόχων, μεταξύ των οποίων ανήκουν πληροφοριακές και φυσικές υποδομές της χώρας, προκάλεσε σταδιακή διατάραξη της εύρυθμης λειτουργίας του Κρατικού Μηχανισμού και συνεπώς άμεση απειλή στην Εθνική Ασφάλεια. Παράλληλα το σενάριο της

άσκησης προέβλεπε ότι, στο εγγύς γεωπολιτικό περιβάλλον διαμορφώνονταν κατάσταση δημιουργίας προκλητικών ενεργειών σε βάρος των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας με δυνητικό επακόλουθο την πρόκληση θερμού επεισοδίου ή ακόμα και σύρραξης, καθόσον είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο να προηγηθούν επιχειρήσεις Κυβερνοπολέμου πριν την διεξαγωγή άλλων συμβατικών επιχειρήσεων, όπως κατέδειξε και το παράδειγμα της Γεωργίας τον Ιούλιο του 2008.

Ο Αρχηγός της ΕΦ, Αντιστράτηγος Ηλίας Λεοντάρης, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στο χώρο διεξαγωγής της άσκησης, υπογράμμισε την απαίτηση ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ του συνόλου των εμπλεκόμενων στο θέμα της Κυβερνοάμυνας φορέων, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων ασφαλείας ως αποτέλεσμα της ραγδαίας ανάπτυξης του κυβερνοχώρου (Φρουρά, 2018).

Άσκηση «MILEX» στο Στρατηγείο του Northwood του Η.Β.

Άσκηση που εστιάζει στον επιτελικό σχεδιασμό χειρισμού κρίσεων της ΕΕ, σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο για την ανάπτυξη στρατιωτικής δύναμης της ΕΕ. Η εν λόγω άσκηση παρέχει την δυνατότητα απόκτησης εμπειρίας σε Αξιωματικούς της Κ.Δ. που θα επανδρώσουν θέσεις σε Ευρωπαϊκά Στρατηγεία, περί της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Η άσκηση διεξάγεται σε δύο βασικά μέρη:

- Στην προπαρασκευή της άσκησης και αφορά την προετοιμασία και εκπαίδευση του προσωπικού που επανδρώνει το Στρατηγείο.
- Στη σχεδίαση σε επίπεδο Military Strategic Planning όσο και στην αναγνώριση – επισήμανση διδαγμάτων από τη συνεργασία με το προσωπικό των υπόλοιπων Ευρωπαϊκών κρατών. Στο προσωπικό της άσκησης συμμετέχει και έμπειρο προσωπικό που ήδη επανδρώνει αντίστοιχες θέσεις στην επιχείρηση EUNAVFOR Αταλάντα.

Στην άσκηση συμμετέχουν και Αξιωματικοί από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με επικεφαλή προσωπικού (Chief of Staff) από το Ην. Βασίλειο (Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, 2012).

ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Αεροναυτική Άσκηση «CYPGER»

Στο πλαίσιο της αναβάθμισης της συνεργασίας και της εμβάθυνσης των καλών σχέσεων με το Πολεμικό Ναυτικό άλλων Κρατών, τόσο εντός όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διεξήχθη, αεροναυτική άσκηση PASSEX, για πρώτη φορά, με το Γερμανικό Ναυτικό, με την ονομασία «CYPGER», την 29 Μαΐου 2018.

Στη διεθνή άσκηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στα διεθνή ύδατα νοτίως του Κόλπου Λεμεσού, συμμετείχαν από πλευράς Κυπριακής Δημοκρατίας, το ΠΑΘ ‘ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ’ και τα ΠΠ ‘ΤΣΟΜΑΚΗΣ’ και ‘ΓΕΩΡΓΙΟΥ’, της Διοίκησης Ναυτικού, καθώς και 1 Ε/Π ΑW-139 της 460 ΜΕΔ, της Διοίκησης Αεροπορίας, ενώ από το Πολεμικό Ναυτικό της Γερμανίας η Κορβέτα type K130 class «MAGDEBURG» F-261. Ο σκοπός της άσκησης, αφορούσε στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης των πληρωμάτων των πλωτών και πτητικών μέσων της Εθνικής Φρουράς. Τα εκπαιδευτικά αντικείμενα που έλαβαν χώρα περιλάμβαναν την επιβίβαση αξιωματικών συνδέσμων, τη διεξαγωγή ταχυδρομείου μεταξύ της Γερμανικής Κορβέτας και του ΠΑΘ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, προχωρητικούς ελιγμούς και σχηματισμούς πολεμικών πλοίων, καθώς και αεροναυτική συνεργασία με το Ε/Π της 460 ΜΕΔ, όπου μεταξύ άλλων, εκτελέστηκαν προσγειώσεις του Ε/Π στο ελικοδρόμιο της Κορβέτας. Η συνεκπαίδευση είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας σε όλους τους τομείς ενδιαφέροντος, στο πεδίο της Ναυτικής Τέχνης και Επιστήμης (Εθνική Φρουρά, 2018).

Αεροναυτική Άσκηση «CYPITA»

Στις 8 Ιανουαρίου 2018 πραγματοποιήθηκε διεθνής Άσκηση Έρευνας-Διάσωσης (Ε-Δ) με την ονομασία “CYPITA”. Η άσκηση πραγματοποιήθηκε στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κύπρου, με τη συμμετοχή Αεροναυτικών δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Φρεγάτας «ESPERO» μαζί με το οργανικό της ελικόπτερο η οποία δραστηριοποιείται στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η άσκηση εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο ανάπτυξης της συνεργασίας για αντιμετώπιση περιστατικών Ε-Δ ή καταστάσεων ανάγκης που δύναται να προκύψουν κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων εντός της ΑΟΖ και την περιοχή Έρευνας και Διάσωσης της Κ.Δ. Το συντονισμό και τον επιχειρησιακό έλεγχο των Α/Ν Μέσων που έλαβαν μέρος στην άσκηση, είχε το Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ). Το σενάριο της άσκησης αφορούσε σε «Ναυτικό Ατύχημα στην Ανοιχτή Θάλασσα». Ως εκ τούτου, τέθηκε σε εφαρμογή από το ΚΣΕΔ Λάρνακας το Εθνικό Σχέδιο Ε-Δ «ΝΕΑΡΧΟΣ» για την αντιμετώπιση του

περιστατικού με επιχείρηση αεροδιακομιδής τραυματία (MEDEVAC) από το Ιταλικό πλοίο με Ελικόπτερα AW-139 της Μονάδας Αεροπορικών Επιχειρήσεων της Αστυνομίας (ΜΑΕΠ), στο οποίο επέβαιναν και κατάλληλα εκπαιδευμένοι νοσηλευτές της Πολιτικής Άμυνας Λάρνακας (ΚΣΕΔ C. , 2018).

Αεροναυτική Άσκηση «CYPEGY»

Την 22 Δεκεμβρίου 2017 σχεδιάστηκε από το ΚΣΕΔ και πραγματοποιήθηκε διεθνής Άσκηση Έρευνας-Διάσωσης (Ε-Δ) με την ονομασία “CYPEGYP”. Η άσκηση πραγματοποιήθηκε στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κύπρου, με τη συμμετοχή Αεροναυτικών δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας και του εκπαιδευτικού πλοίου SHALATIN του Ναυτικού της Αιγύπτου με την ευκαιρία εκπαιδευτικού πλου της Αιγυπτιακής Σχολής Ναυτικών Δοκίμων στην Κύπρο. Η άσκηση εντάσσεται μέσα στο πλαίσιο ανάπτυξης της συνεργασίας για αντιμετώπιση περιστατικών Έρευνας-Διάσωσης ή καταστάσεων ανάγκης που δύναται να προκύψουν κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων εντός των ΑΟΖ των 2 χωρών. Το συντονισμό και τον επιχειρησιακό έλεγχο των αεροναυτικών μέσων που έλαβαν μέρος στην άσκηση, είχε το Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ) Λάρνακας. Το σενάριο της άσκησης αφορούσε σε «Ναυτικό Ατύχημα στην Ανοιχτή Θάλασσα». Ός εκ τούτου, τέθηκε σε εφαρμογή από το ΚΣΕΔ Λάρνακας το Εθνικό Σχέδιο Έρευνας-Διάσωσης «ΝΕΑΡΧΟΣ» για την αντιμετώπιση του περιστατικού με επιχείρηση αεροδιακομιδής τραυματία (MEDEVAC) από το Αιγυπτιακό πλοίο με Ελικόπτερο AW-139 της Μονάδας Αεροπορικών Επιχειρήσεων της Αστυνομίας (ΜΑΕΠ), στο οποίο επέβαινε και κατάλληλα εκπαιδευμένος νοσηλευτής της Πολιτικής Άμυνας Λάρνακας (Άμυνας, ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΔΙΑΣΩΣΗΣ SAREX “CYPEGYP”, 2017).

Αεροναυτική Άσκηση «CYP/FRA»

Στο πλαίσιο εφαρμογής του μνημονίου «Συμφωνίας για Συνεργασία σε Θέματα Άμυνας» μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας με τη Γαλλία, πραγματοποιήθηκε την 05 Ιουλίου 2018, η αεροναυτική άσκηση (PASSEX) μικρής κλίμακας με την ονομασία “CYP/FRA-03/2018” μεταξύ της Διοίκησης Ναυτικού και Φρεγάτας (Φ/Γ) του Πολεμικού Ναυτικού της Γαλλίας. Στην άσκηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στη θαλάσσια περιοχή νότια της Λάρνακας, συμμετείχαν το ΠΑΘ «ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ», επάκτιες συστοιχίες EXOCET MM40 BLOCK2 της Διοίκησης Ναυτικού, τα οργανικά μέσα της γαλλικής Φ/Γ, καθώς και 1 Ε/Π AW-139 της Διοίκησης Αεροπορίας. Τα εκπαιδευτικά αντικείμενα της άσκησης περιλάμβαναν, ανταλλαγή

Αξιωματικών Συνδέσμων με τη Γαλλική Φ/Γ, γυμνάσιο ναυτικής αποτροπής (Maritime Interdiction Operations) με άγημα νηοψίας αποτελούμενο από πλήρωμα της Γαλλικής Φ/Γ επί του ΠΑΘ, ανταλλαγή πληροφοριών ναυτικού ενδιαφέροντος με σκοπό τη σύνθεση κατάστασης επιφανείας, προχωρητικούς ελιγμούς και σχηματισμούς μεταξύ των πολεμικών πλοίων, καθώς και αεροναυτική συνεργασία με την εκτέλεση προσηνώσεων (Deck Landings) από το Ε/Π AW-139 στο ελικοδρόμιο της Φ/Γ. Η άσκηση διεξήχθη με επιτυχία συμβάλλοντας τόσο στην περαιτέρω εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ του Πολεμικού Ναυτικού των συνεργαζόμενων Κρατών όσο και στην προαγωγή του επιπέδου εκπαίδευσης των πληρωμάτων των Πλωτών και Πτητικών Μέσων της Εθνικής Φρουράς (Φιλελεύθερος, 2018).

Αεροναυτική Άσκηση «ΣΑΛΑΜΙΣ»

Την 14 Ιουνίου 2018, διεξήχθη συνεκπαίδευση μονάδων του Πολεμικού Ναυτικού της Ελλάδας με μονάδες της Διοίκησης Ναυτικού Κύπρου και υπηρεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κύπρου. Ειδικότερα: Την 14 Ιουνίου 2018 διεξήχθη εν πλω συνεκπαίδευση της φρεγάτας ΕΛΛΗ, με το παράκτιο περιπολικό πλοίο ΓΕΩΡΓΙΟΥ που περιελάμβανε την εκτέλεση τεχνικών αντικειμένων και την εξάσκηση στις διαδικασίες αντιμετώπισης ασύμμετρης απειλής και αποτροπής εισόδου παρείσακτης μονάδας, επίσης συμμετείχαν η φρεγάτα NABAPINON και από Κυπριακής πλευράς συμμετείχε ένα ελικόπτερο της Μονάδας Αεροπορικών Επιχειρήσεων της Αστυνομίας σε σενάριο της άσκησης που αφορούσε σε «Ναυτικό Ατύχημα στην Ανοιχτή Θάλασσα» σε πλοία και πλατφόρμες που δραστηριοποιούνται στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το συντονισμό και τον επιχειρησιακό έλεγχο των αεροναυτικών μέσων που έλαβαν μέρος στην άσκηση είχε το Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΚΣΕΔ) Λάρνακας, σε συνεργασία με το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού. Η εν λόγω συνεκπαίδευση συνέβαλε στην ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας και ετοιμότητας των μονάδων καθώς και στη διατήρηση και προαγωγή του επιπέδου της συνεργασίας και της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των δύο Ναυτικών και των συναρμόδιων υπηρεσιών (Φρουράς, 2018).

3.3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΝΩΣΗΣ- ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ

Η ανάλυση των ασκήσεων οδηγεί στην εξαγωγή συμπερασμάτων και διδαγμάτων, τα οποία εντοπίζουν αδυναμίες, κενά, ή δυσλειτουργίες στην εκάστοτε επιχειρησιακή

σχεδίαση και εκτέλεση. Με την ανάθεση της συγκεκριμένης διαδικασίας σε έναν διακλαδικό φορέα, επιτυγχάνεται η οργανωμένη συλλογή πληροφοριών, η αξιολόγηση τους από εξειδικευμένο προσωπικό και η παραγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων με την χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών. Επιπλέον, η οργάνωση και η αποστολή αυτού, θα πρέπει να επιτρέπει, μέσω ουσιαστικής και σε βάθος ανάλυσης, να επιτυγχάνονται και αποτελέσματα των οποίων η εκμετάλλευση εξασφαλίζει την επίτευξη του τελικού στόχου, δηλαδή της συνεχούς βελτίωσης σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα.

3.3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Παλαιότερα, οι παραδοσιακοί πυλώνες της οικονομίας ήταν η γη, το κεφάλαιο, η τεχνολογία και οι πρώτες ύλες. Αυτοί πλέον δεν αποτελούν από μόνοι τους καθοριστικούς παράγοντες επιτυχίας και σε αυτούς τους τέσσερις πυλώνες έχει πλέον προστεθεί ακόμα ένας, αυτός της γνώσης (Μέντζας). Αν και η γνώση είναι κάτι μη χειροπιαστό, εντούτοις αποκτά μεγάλη αξία όταν μπορεί να καταγραφεί και με κατάλληλη επεξεργασία να μεταφερθεί στους ενδιαφερόμενους. Το μέλλον των εταιρειών, των επιχειρήσεων αλλά και των οργανισμών, σε μεγάλο βαθμό κρίνεται από την ικανότητα ή όχι της διαχείρισης της γνώσης. Έτσι λοιπόν, διαχείριση γνώσης, μπορούμε να πούμε ότι είναι «η οργανωμένη και σχεδιασμένη διαδικασία συλλογής εμπειριών, γνώσεων και ορθών πρακτικών, η επεξεργασία τους και η περαιτέρω διάχυσή τους για ανάλογη αξιοποίηση (Ιωάννης, 2007, σ. 227)» ενώ γνώση είναι η κατανόηση που αποκτάται μέσω της εμπειρίας και της μελέτης. Σύμφωνα δε, με το λεξικό Merriam- Webster, γνώση είναι «το γεγονός ή η κατάσταση του να γνωρίζει κάποιος κάτι και να έχει αποκτήσει εξοικείωση μέσω εμπειρίας και της συναναστροφής και σχέσης του με αυτό (Merriam-Webster, 2018)». Υπάρχουν πολλά είδη γνώσης, όπως για παράδειγμα η βαθιά και η επιφανειακή γνώση, η διαδικαστική γνώση που είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο εκτελούμε μια εργασία και η επεισοδιακή γνώση που βασίζεται σε εμπειρίες. Οι δύο όμως βασικές κατηγορίες γνώσης είναι:

- Ρητή Γνώση (Explicit Knowledge)

Είναι η γνώση που είναι σαφώς καταγεγραμμένη και κωδικοποιημένη σε βιβλία, έγγραφα και βάσεις δεδομένων, είναι δηλαδή εκφρασμένη σαφώς. Είναι θεωρητική γνώση η οποία μπορεί να ανακαλείται και να επαναχρησιμοποιείται εύκολα. Μπορεί δε, να μεταφερθεί εύκολα από άτομο σε άτομο, καθώς και να οδηγήσει σε διδάγματα μέσω της διαδικασίας εξαγωγής διδαγμάτων (Ι. Νονάκα Χ. Τ., 2003, σσ. 26-27).

- Άρρητη Γνώση (Tacit Knowledge)

Είναι η «σιωπηλή» γνώση η οποία δεν έχει καταγραφεί. Βρίσκεται στο μυαλό των ανθρώπων και περιλαμβάνει διαίσθηση, αξίες και πεποιθήσεις. Μεταφέρεται με την προσωπική επικοινωνία, τις συζητήσεις, τις συσκέψεις, αλλά διαμοιράζεται δύσκολα, ενώ μπορεί να χαθεί εύκολα αν δεν αναπτυχθεί κατάλληλος μηχανισμός ώστε να την μετατρέψει σε ρητή γνώση. Αυτή είναι και μια από τις λειτουργίες της διαδικασίας εξαγωγής διδαγμάτων.

3.3.2 ΔΙΔΑΓΜΑ-ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η εξαγωγή και αξιοποίηση των διδαγμάτων, αποτελεί μέρος της λεγόμενης «διαχείρισης γνώσης». Τι είναι όμως δίδαγμα και τι η διαδικασία εξαγωγής διδαγμάτων; Και οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον στρατιωτικό τομέα.

Για την έννοια δίδαγμα (Lesson learned), υπάρχουν διάφορες παρεμφερείς ερμηνείες που προέρχονται τόσο από τον ιδιωτικό επιχειρηματικό όσο και το στρατιωτικό τομέα. Το δίδαγμα προέρχεται ουσιαστικά από μια ληφθείσα εμπειρία κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, η οποία έχει παράγει σημαντική νέα γνώση, είτε μετά από επιτυχία, είτε από αποτυχία. Μπορεί δε, να μεταδοθεί και σε άλλους και φυσικά θέλουμε να επαναληφθεί (Rosina Weber) το επιτυχημένο μέρος της εμπειρίας. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι το δίδαγμα μπορεί να προκύψει σε οποιαδήποτε φάση μιας ενέργειας και δεν προέρχεται μόνο από μια λανθασμένη διαδικασία, αλλά και από επιτυχείς πρακτικές και εφαρμογές. Κατά βάση βέβαια, τα περισσότερα διδάγματα προέρχονται από τα λάθη και τις αποτυχίες, αφού ιδιαίτερα τότε ενεργοποιείται ο μηχανισμός ανίχνευσης των αιτιών της αποτυχίας. Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι το δίδαγμα δεν αφορά στην αρχική παρατήρηση ή δυσλειτουργία που εντοπίστηκε, αλλά είναι το αποτέλεσμα μιας ολόκληρης διαδικασίας που περιλαμβάνει ανάλυση του προβλήματος, διορθωτικές ενέργειες, δοκιμή τους και τέλος εφαρμογή τους.

3.3.3 ΣΗΜΑΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΝΩΣΗΣ – ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ

Ποια είναι όμως η σημασία της διαχείρισης της γνώσης και των διδαγμάτων; Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Γερμανού νομπελίστα συγγραφέα, Herman HESSE: «*Η γνώση μπορεί να μεταδοθεί, αλλά όχι η σοφία* (Καρανικολός, 2008, σ. 71)», καθώς και του

επικού ποιητή του 8^{ου} π.Χ. αιώνα, ΗΣΙΟΔΟΥ: «Τις περισσότερες γνώσεις μας τις χρωστάμε στα σφάλματά μας». Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτή η διαχρονική σημασία της διαχείρισης γνώσης και των διδαγμάτων από τα αρχαία χρόνια μέχρι και σήμερα.

Με τη σωστή διαχείριση των διδαγμάτων, όχι μόνο διατηρείται η ήδη υπάρχουσα δεξαμενή γνώσης των εταιρειών-οργανισμών, αλλά εξωτερικεύεται και καταγράφεται και η προσωπική γνώση και εμπειρία των μελών τους. Τα λάθη, οι παραλείψεις και οι αναποτελεσματικές πρακτικές, με τον εντοπισμό, την επεξεργασία και την ανάληψη διορθωτικής ενέργειας, ανατροφοδοτούν το γνωστικό υπόβαθρο και βελτιώνουν την παροχή υπηρεσιών και τα προϊόντα. Παράλληλα, όταν κάποιος αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα - ανατρέχοντας στην τηρούμενη βάση δεδομένων - αναζητά τους τρόπους επίλυσης του προβλήματος όπως αυτό είχε αντιμετωπιστεί παλαιότερα.

Η διαχείριση των διδαγμάτων συνδέεται άμεσα με την προοπτική βελτίωσης μιας ήδη υπάρχουσας κατάστασης ή και διαδικασίας. Όσοι οργανισμοί-εταιρείες προσβλέπουν στη βελτίωση των υπηρεσιών και των δυνατοτήτων τους, αξιοποιούν τα διδάγματα και αποφεύγουν την επανάληψη των ίδιων λαθών. Ειδικά στο στρατιωτικό τομέα, η σωστή και ολοκληρωμένη διαχείριση των διδαγμάτων σημαίνει «μειωμένο επιχειρησιακό κίνδυνο, χαμηλότερο κόστος και επαύξηση της επιχειρησιακής ικανότητας (JALLC, 2010)».

3.3.4 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Ένα ιστορικό παράδειγμα μη σωστής αξιοποίησης των διδαγμάτων και έλλειψης προσαρμοστικότητας, είναι κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι επιχειρήσεις των Ιαπώνων κατά των Αμερικανών στο νησί Γουαδαλκανάλ (Ι. Νονάκα Χ. Τ., 2003, σσ. 207-211). Ο ιαπωνικός στρατός εφάρμοξε την τακτική της μάχης σώμα με σώμα και την έφοδο με τη χρήση της ξιφολόγχης. Αυτή ήταν μια επιτυχής τακτική που είχε διαμορφωθεί σε παλαιότερους πολέμους όπως ο Ρωσοϊαπωνικός, αλλά και σε μια σειρά μαχών από την Μαντζουρία και την Κίνα ως το Χονγκ-Κονγκ και τη Σιγκαπούρη. Το επιχειρησιακό περιβάλλον άλλαξε με την πάροδο των χρόνων, όμως οι Ιάπωνες δεν φρόντισαν να επικαιροποιήσουν και να αναπροσαρμόσουν την τακτική τους. Έτσι όταν οι Αμερικάνοι πεζοναύτες εφάρμοσαν για πρώτη φορά τη διακλαδική αμφίβια επιχείρηση στο νησί Γουαδαλκανάλ, επιχείρηση η οποία συνδύαζε εχθροπραξίες σε στεριά, με υποστήριξη από θάλασσα και αέρα, οι Ιάπωνες προσπάθησαν να τους αντιμετωπίσουν με τη γνώριμη σε αυτούς, αλλά αναχρονιστική μέθοδο της εφόδου με ξιφολόγχη. Οι Ιάπωνες πραγματοποίησαν τρεις φορές έφοδο τη νύχτα με χρήση ξιφολόγχης αλλά απέτυχαν και στις τρεις. Η έλλειψη

ευκαμψίας και προσαρμοστικότητας από πλευράς των ιαπωνικών δυνάμεων, επέτρεψε στους Αμερικανούς να καταλάβουν το νησί, κάτι που αποτέλεσε κρίσιμη καμπή στην έκβαση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

3.4 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΣΗΜΕΡΑ³

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

XX

3.5 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στο διεθνές στρατιωτικό πλαίσιο, έχοντας συνειδητοποιήσει τη βαρύτητα της ανάλυσης και των διδαγμάτων, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία, ανάπτυξη και αξιοποίηση ανάλογων κέντρων. Η οργάνωση και η αποστολή τους επιτρέπει, δια μέσου ουσιαστικής και ενδεδειγμένης ανάλυσης, να εξάγουν αξιόπιστα συμπεράσματα, η εκμετάλλευση των οποίων εξασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα, αποτελώντας βασικούς παράγοντες ελέγχου και παρακολούθησης της επιχειρησιακής ικανότητας τω ΕΔ.

Στο NATO το κεντρικό όργανο διαχείρισης των διδαγμάτων είναι ο Allied Command Transformation (ACT), μέσω του Joint Analysis & Lessons Learned Center (JALLC), με

³ Περιλαμβάνουν εμπιστευτικό περιεχόμενο και δεν είναι δημοσιεύσιμα

έδρα τη Λισσαβόνα. Για τη διαχείριση διδαγμάτων χρησιμοποιείται μια βάση δεδομένων, η οποία είναι διαχωρισμένη σε αδιαβάθμητο και διαβαθμισμένο μέρος (NATO). Στο ίδιο μέτρο με το NATO και η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ξεκίνησε την ανάπτυξη συστήματος διδαγμάτων από το 2006. Καταβάλλονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση πολλαπλών προβλημάτων, εφόσον τα κράτη που συμμετέχουν διαθέτουν συστήματα με διαφορετική φιλοσοφία το κάθε ένα. Με παρόμοιο τρόπο κινήθηκε και ο Ο.Η.Ε.. Οι μεγάλες χώρες όπως η Αγγλία, η Γαλλία, η Γερμανία, ο Καναδάς κλπ., έχουν αναπτύξει, επίσης, συστήματα διδαγμάτων που στηρίζονται στις ίδιες αρχές, αλλά διαφέρουν ως προς τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο χρήσης. Αναλυτικότερα για μερικά από τα πιο πάνω Πολυεθνικά Υφιστάμενα Πρότυπα αναφέρονται τα εξής:

3.5.1 JOINT ANALYSIS AND LESSONS LEARNED CENTRE (JALLC)

Η διαχείριση των διδαγμάτων στο NATO γίνεται από το 2002 (NATO) από ειδικό όργανο του, το Joint Analysis and Lessons Learned Centre (JALLC), που είναι εγκατεστημένο στην Λισσαβόνα της Πορτογαλίας. Αποστολή του είναι να λειτουργεί ως κέντρο εκτέλεσης κοινής ανάλυσης των επιχειρήσεων, της εκπαίδευσης, των ασκήσεων και των δοκιμών-πειραματισμών καθώς και εγκατάστασης, διαχείρισης και συντήρησης μίας βάσης διδαγμάτων σε επίπεδο συμμαχίας. Επίσης, στην αποστολή του περιλαμβάνονται η ανάπτυξη εγχειριδίου περιγραφής της διαδικασίας διαχείρισης διδαγμάτων στο πλαίσιο του NATO (NATO J. A., 2016), η περιοδική διοργάνωση συνεδρίων με θέμα την διαχείριση διδαγμάτων (με την συμμετοχή των μελών της Συμμαχίας) και η διοργάνωση σχετικών εκπαιδεύσεων. Παράλληλα, το 2010 ιδρύθηκε η JALLC Advisory and Training Team για να παρέχει υποστήριξη στα μέλη της Συμμαχίας για την ανάπτυξη και συνεχή βελτίωση των δικών τους μηχανισμών διαχείρισης διδαγμάτων επ' όφελος της Συμμαχίας (Joint Analysis and Lessons Learned Centre, 2014).

3.5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΕ)

Στην ΕΕ από το 2003, με το τέλος της κάθε άσκησης, εκτός των αναφορών που υποβάλλονται, γίνεται και η Κριτική της Άσκησης (*Post Exercise Discussion/PXD*). Στο πλαίσιο αυτό, συγκαλείται υπό τη μορφή Πολιτικοστρατιωτικής Ομάδας (*PoliticoMilitary Group/PMG*) το *Euro Military Committee Working Group /EUMCWG*, με ενίσχυση από ειδικούς των κρατών μελών. Από τις εργασίες της προκύπτει μια αναθεωρημένη Τελική Αναφορά Άσκησης (*Final Exercise Report/FER*), η οποία περιλαμβάνει τα συμφωνηθέντα

διδάγματα και συστάσεις για τις εν συνεχεία ενέργειες. Εντός πέντε (5) εβδομάδων μετά την PXD, η αναθεωρημένη FER θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί και από το *Political Security Council / PSC*, το οποίο και έχει τη γενική ευθύνη για όλα τα θέματα που αφορούν την κάθε άσκηση (EU, 2003).

3.5.3 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ (ΟΗΕ)

Τον Απρίλιο του 1995, δημιουργήθηκε στον ΟΗΕ η Ομάδα Διδαγμάτων - «*Lessons Learned Unit*», από το τμήμα Επιχειρήσεων για την Διατήρηση της Ειρήνης, με σκοπό να εξαγάγει διδάγματα - μέσω της συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης όλων των πληροφοριών και των συμπερασμάτων που απορρέουν από τις διάφορες αποστολές - και να εισηγείται τρόπους για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των αποστολών του Οργανισμού. Η επταμελής ομάδα, (απασχολούσε ένα συντονιστή Αξιωματικό, δύο Στρατιωτικούς Αξιωματικούς, δύο εξειδικευμένους ερευνητές - αναλυτές, ένα βοηθό αυτών των αναλυτών και ένα ακόμη άτομο για γραμματειακή υποστήριξη), περιοδικά ενισχούνταν με εξωτερικούς συμβούλους ανάλογα με τις ανάγκες. Το 2001 όμως μετά τη συνένωση του τμημάτων «*Lessons Learned Unit*» και «*Policy and Analysis Unit*», συγκροτήθηκε η ομάδα *Peacekeeping Best Practices Unit* (PBPU), η οποία τον Ιούλιο του 2005 μετασηματίστηκε σε τμήμα και ονομάστηκε *Peacekeeping Best Practices Section* (PBPS). Σήμερα το τμήμα PBP, λειτουργεί ως ανεξάρτητος φορέας υπό την καθοδήγηση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, με σκοπό τη σύλληψη και την αφομοίωση των όποιων «σωστών ενεργειών» - συμπερασμάτων-διδαγμάτων αντλήθηκαν από προηγούμενες αποστολές του ΟΗΕ και όχι μόνο, καθώς και την εφαρμογή αυτών στις μελλοντικές επιχειρήσεις υπό τη μορφή Βάσης Δεδομένων (*database*) ή οδηγιών, «*Best Practices Guidelines*», που εκδίδονται πριν την έναρξη κάθε νέας αποστολής (United Nations, 2010).

3.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Επιπρόσθετα, οι ΕΔ των δυτικών χωρών έχουν προχωρήσει στην ανάπτυξη ανάλογων κέντρων, τα οποία εκτός από κέντρα ανάλυσης και διδαγμάτων, αποτελούν χώρους διαμόρφωσης δογμάτων, αρχών πολέμου και νέων ιδεών και εκπόνησης μελετών σε στρατηγικό επίπεδο. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι στις ΗΠΑ λειτουργεί το *Joint Center for Operational Analysis and lessons learned- JCOA-LL* και στην Γερμανία λειτουργεί το *J-7 Analysis Branch Bundeswehr Operation Command*. Αναλυτικότερα:

3.6.1 Η.Π.Α

Center for Lessons Learned: JCLL), με έδρα το Διακλαδικό Στρατηγείο *Joint Warfighting Center (JWC)* στη Βιρτζίνια, (Center J. W., 2014) με σκοπό να συλλέγει, αναλύει και διανέμει διδάγματα που αντλούνταν από διακλαδικές ασκήσεις, επιχειρήσεις ή άλλες πηγές, έτσι ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και διαλειτουργικότητα των Ε.Δ. Το 2003, το JCLL μετασηματίστηκε και μετονομάστηκε σε Διακλαδικό Κέντρο Επιχειρησιακής Ανάλυσης και Διδαγμάτων (*Joint Center for Operational Analysis and Lessons Learned : JCOA- LL*) (Command USA Joint Force, 2010), με σκοπό τη διεξαγωγή της ανεξάρτητης, απευθείας παρακολούθησης και διεξοδικής ανάλυσης των ασκήσεων, επιχειρήσεων ή πειραμάτων. Παράλληλα, δημιουργήθηκε και η πρώτη κοινή Βάση Δεδομένων (*database*), στην οποία εμπεριέχονται και τα διδάγματα των προηγούμενων διακλαδικών ασκήσεων - επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο. Ο απώτερος σκοπός του κέντρου, είναι η εξαγωγή διδαγμάτων και η δημιουργία εισηγήσεων απευθείας στον Γραμματέα του Υπουργείου Άμυνας ή στον Στρατηγικό Διοικητή (*US Central Command Commander*) που αφορούν την αλλαγή των δογμάτων, των τρόπων εκπαίδευσης, του τρόπου λειτουργίας του οργανισμού των ΕΔ, του τρόπου προμήθειας και χρησιμοποίησης των υλικών κ.ο.κ. Το κέντρο στη σημερινή του μορφή απασχολεί 85 στελέχη εκ των οποίων 45 είναι εν ενεργεία ή απόστρατοι Αξιωματικοί, 14 είναι ειδικοί επιστήμονες- αναλυτές του Υπουργείου Άμυνας ενώ τα υπόλοιπα στελέχη είναι βοηθοί παρατηρητές ή αναλυτές και στελέχη γραμματειακής υποστήριξης. Τέλος, το κέντρο αντλεί στοιχεία και συνεργάζεται και με άλλους συναφείς στο έργο του Οργανισμούς.

3.6.2 ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στην Γερμανία, στο *Bundeswehr Operation Command (BwOpsCmd)* στο *Postdam* (Germany, 2018) λειτουργεί από το 2003 το τμήμα Ανάλυσης Σχεδίων και Διδαγμάτων (*J-7 - Analysis Plan- Lessons Learned*), με σκοπό την ανάλυση των διακλαδικών ασκήσεων-επιχειρήσεων και την παραγωγή διδαγμάτων τριών κατηγοριών:

1. Συνήθη- Μόνιμα Διδάγματα (*Routine - Permanent LL*)
2. Εξαρτώμενα Διδάγματα (*Incident Driven LL*)
3. Μεσοπρόθεσμα- Βραχυπρόθεσμα Διδάγματα (*Mid/Long Term LL*)

Το τμήμα, βασίζεται στη φιλοσοφία ύπαρξης ανεξάρτητων παρατηρητών, με σκοπό τη συλλογή των πληροφοριών και των συμπερασμάτων που απορρέουν από ασκήσεις-επιχειρήσεις, καθώς και την ανάλυση αυτών από ειδικούς ανεξάρτητους αναλυτές για τη

δημιουργία διδαγμάτων. Το αντίστοιχο ΥΠΙΑΜ ή το Στρατηγείο (BwOpsCmd) θέτουν αρχικά τις απαιτήσεις για ανάλυση (*Analysis Requirements*), καθορίζουν εν συνεχεία τη λίστα των απαιτούμενων διακλαδικών αναλύσεων (*Joint Analysis Requirement List*) και τέλος την προτεραιότητα (*Prioritization*) αυτών (Center M. , 2018). Στη βάση αυτών των προτεραιοτήτων το J-7 προβαίνει στη διαδικασία ανάλυσης και παραγωγής των διδαγμάτων. Τέλος, από τον Ιούνιο του 2004 λειτουργεί μια κοινή Βάση Δεδομένων και διδαγμάτων (*Informationssystem Einsatzerfahrungen der Bundeswehr*), που περιέχει αναφορές ασκήσεων - επιχειρήσεων, συμπεράσματα (*Lessons Identified*) και τα Εθνικά ή Πολυεθνικά Διδάγματα (*Lessons Learned National & Multinational*).

3.7 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ (ΚΑΑ)

Από τα προηγούμενα κεφάλαια αλλά και από την ανάγκη εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεων προκύπτουν αναλυτικότερα ότι:

Η διαδικασία ανάλυσης που εφαρμόζεται στα σύγχρονα κέντρα οδηγεί σε μία συγκροτημένη εργασία από ένα συγκεκριμένο αρμόδιο φορέα για ουσιαστική αποκάλυψη ελλείψεων και αδυναμιών, ώστε να επέρχονται οι ανάλογες βελτιώσεις.

Με την δημιουργία ενός διακλαδικού κέντρου, η διαδικασία της ανάλυσης των ασκήσεων θα αποκτήσει ουσιαστικό νόημα. Το νέο μοντέλο ανάλυσης που κυριαρχεί σε διεθνές επίπεδο, οδηγεί σε μια λεπτομερή και συχνά υψηλού επιπέδου δομημένη διαδικασία, που εφαρμόζεται σε ένα σύνολο πληροφοριών, ώστε να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα. Αυτή η δομημένη και μεθοδική προσέγγιση χρησιμοποιείται για την σύνθεση σχετικών μεταξύ τους πληροφοριών, για την εξαγωγή αντικειμενικών συμπερασμάτων και για τον προσδιορισμό των ακριβών σχέσεων μεταξύ αιτίου και αποτελέσματος. Συνεπώς, μια αποτελεσματική ανάλυση χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα και βασίζεται σε γεγονότα που δύνανται να επαληθευθούν.

Στην περίπτωση των στρατιωτικών επιχειρήσεων, η νέα τακτική η οποία και εφαρμόζεται σε αντίστοιχα κέντρα, βασίζεται στην συμμετοχή κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού σε όλα τα στάδια σχεδίασης και εκτέλεσης μίας άσκησης-επιχείρησης. Με τον τρόπο αυτό η συλλογή στοιχείων είναι εύστοχη και αφορά τους στόχους επίτευξης της άσκησης χωρίς να υπάρχει πληθώρα πληροφοριών οι οποίες δεν οδηγούν σε κανένα συμπέρασμα. Συγκεκριμένα, με την ανάλυση των ασκήσεων επιτυγχάνεται η εξαγωγή συμπερασμάτων και διδαγμάτων, τα οποία εντοπίζουν αδυναμίες, κενά, ή δυσλειτουργίες

στην εκάστοτε επιχειρησιακή σχεδίαση και εκτέλεση μιας άσκησης ή ακόμα και η αξιολόγηση νέων ιδεών σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο.

Επιπλέον, με την ανάθεση της συγκεκριμένης διαδικασίας σε έναν διακλαδικό φορέα εξασφαλίζεται:

- η οργανωμένη συλλογή πληροφοριών,
- η αξιολόγηση τους από εξειδικευμένο προσωπικό
- η παραγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων με την χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών
- δημιουργική αξιοποίηση ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

Η δημιουργία ενός μεθοδικού και ευέλικτου ΚΑΑ υπό την καθοδήγηση του ΓΕΕΦ με βάση τα υφιστάμενα πρότυπα του εξωτερικού και τις επιχειρησιακές ανάγκες των Κυπριακών ΕΔ, προσφέρει οφέλη άμεσα και μακροπρόθεσμα. Αναμένεται δε να επηρεάσει θετικά τομείς όπως η διακλαδικότητα, η διαλειτουργικότητα, η αμυντική σχεδίαση, η ανάπτυξη ιδεών, η δημιουργία ασφαλών συμπερασμάτων και διδαγμάτων (LL/Lessons Learned) και η αναβάθμιση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων των επιτελείων των ΕΔ. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό στην συγκεκριμένη μελέτη για το ΚΑΑ, να περιγράφονται ξεκάθαρα:

- ο αντικειμενικός στόχος του κέντρου,
- η αποστολή και οι αρμοδιότητες,
- η οργάνωση και η στελέχωση,
- η υλικοτεχνική υποδομή,
- ο προϋπολογισμός του κέντρου.

3.7.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΑ⁴

XX
XX
XX

⁴ Περιλαμβάνουν εμπιστευτικό περιεχόμενο και δεν είναι δημοσιεύσιμα

3.7.2 ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΑ

Σταδιακά και με την κατάλληλη υποστήριξη από ανθρώπινο δυναμικό, οικονομικούς πόρους και μέσα, αποστολή του ΚΑΑ είναι :

- Η ανάλυση ασκήσεων και επιχειρήσεων από έμπειρο και εκπαιδευμένο για το σκοπό αυτό προσωπικό, με την χρήση σύγχρονων εξειδικευμένων λογισμικών.
- Η εξαγωγή διδαγμάτων με κύριο σκοπό τη βέλτιστη χρήση των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, την επιχειρησιακή αξιοποίηση των διατιθέμενων δυνάμεων και τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας του στρατεύματος.
- Η διαχείριση Βάσης Δεδομένων Διδαγμάτων (ΒΔΔ), η οποία θα αποτελεί σημείο αναφοράς για την εκάστοτε διοίκηση και θα προσφέρει ολοκληρωμένες πληροφορίες για την διεξαγωγή της εκάστοτε άσκησης.

3.7.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Το ΚΑΑ εκτός από κέντρο ανάλυσης ασκήσεων δύναται να αποτελέσει, όπως και τα περισσότερα κέντρα που λειτουργούν, χώρο διαμόρφωσης δογμάτων και νέων ιδεών. Στο αρχικό στάδιο ενός νέου θεσμού είναι προτιμότερη η δημιουργία μιας ευέλικτης ομάδας η οποία αφού εκπαιδευτεί, θα δοκιμάσει και θα δοκιμασθεί σε νέες πρακτικές και διαδικασίες. Οι σύγχρονοι οργανισμοί ποιότητας και ανάλυσης αναπτύσσονται επιτυχημένα μετά από:

- δέσμευση και συμμετοχή των ανθρώπων που αναλαμβάνουν τις καίριες θέσεις
- την ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος
- την συστηματική καταγραφή και μελέτη των απαιτήσεων του τμήματος
- την συστηματική επικοινωνία σε Επίπεδο Ενδοτμηματικό, Διατμηματικό και Εταιρικό (Σπανός, σ. 15).
- την αξιοποίηση των παραπόνων και των υποδείξεων.

Ο κύριος κορμός από το προσωπικό που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι υψηλών προδιαγραφών και να επιθυμεί την συμμετοχή του σε αυτήν την προσπάθεια. Στα γενικά χαρακτηριστικά τους θα πρέπει να έχουν προηγούμενη εμπειρία σε αντίστοιχες Εθνικές διευθύνσεις, να γνωρίζουν άπταιστα ξένες γλώσσες και να έχουν γνώσεις Η/Υ. Επιπλέον, θα πρέπει να προτιμάται εξειδικευμένο προσωπικό με γνώσης Επιχειρησιακής Έρευνας - Ανάλυσης (*Operational Research - Analysis*), Στατιστικής, καθώς και γνώσεις δημιουργίας

Βάσεων Δεδομένων (*Databases*), κατά προτίμηση Αξιοματικοί με συναφείς μεταπτυχιακές σπουδές.

3.7.4 ΥΛΙΚΟ-ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Το κέντρο όσο αφορά υποδομές εκτιμάται ότι πρέπει να έχει τα εξής:

- Κτιριακές εγκαταστάσεις. Το κέντρο πρέπει να στεγαστεί σε ένα ενιαίο χώρο για λόγους λειτουργικότητας, ευρυθμίας και συντονισμού.
- Εξοπλισμός Κέντρου. Περιλαμβάνει τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό για επτά θέσεις εργασίας και μία τουλάχιστον αίθουσα συνεδριάσεων.
- Μηχανογράφηση. Περιλαμβάνει το μηχανολογικό εξοπλισμό για τη δημιουργία τοπικού δικτύου, ανάπτυξη και διαχείριση βάσεων δεδομένων.
- Πληροφοριακά Συστήματα. Περιλαμβάνει την απόκτηση εργαλείων συλλογής και καταγραφής εργαλείων ανάλυσης. Τα εργαλεία αυτά είναι χρήσιμα όταν παρέχουν πρόσβαση σε πληροφόρηση και αρχεία, επιταχύνουν την διαδικασία της ανάλυσης, μειώνουν το λειτουργικό κόστος και αυξάνουν την παραγωγικότητα, βελτιώνουν την ποιότητα και την αξιοπιστία των παρεχόμενων υπηρεσιών και τέλος παρέχουν καινοτομική εξυπηρέτηση. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Μοντέλο Ποιότητας (Σπανός., σ. 83) η τεχνολογία της πληροφορικής είναι ένα από τα σημαντικότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των σύγχρονων οργανισμών. Επιλέγοντας τα κατάλληλα εργαλεία ανάλυσης και επικοινωνίας επιτυγχάνεται η ποιοτική αξιοποίηση μεγάλου όγκου πληροφοριών με σχετικά εύκολη και κατανοητή πρόσβαση.

3.7.5. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ο προϋπολογισμός λειτουργίας του κέντρου είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί από στελέχη του οικονομικού τμήματος του ΥΠΑΜ. Μια απλή εκτίμηση λειτουργικών εξόδων δεν δίνει την δυνατότητα ουσιαστικής οικονομικής αξιολόγησής του. Το πλάνο προϋπολογισμού θα μπορούσε να σχεδιαστεί βασιζόμενο στον συλλογισμό Planning, Programming, Budgeting Systems γνωστό ως PPBS (Chua, p. 260) ο οποίος δημιουργήθηκε για μη εμπορικούς οργανισμούς και παροτρύνει τους λήπτες αποφάσεων να αναγνωρίσουν και να αξιολογήσουν τις ενέργειες που πραγματοποιούν τα κέντρα με βάση την αποτελεσματικότητα και την λειτουργικότητα.

XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX

3.8.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ⁶

XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX

⁶ Περιλαμβάνουν εμπιστευτικό περιεχόμενο και δεν είναι δημοσιεύσιμα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΠΑΑ-ΜΟΝΙΜΗ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ-ΟΗΕ

4.1 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Η συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας σε συμμαχίες και διεθνείς οργανισμούς δεν αποτελεί παράγοντα αποτροπής της τουρκικής επιθετικότητας, ή αναστολέα των επιθετικών ενεργειών της επί του εδάφους. Αυτό υπογραμμίζεται και από το γεγονός ότι, παρά την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, δεν έχει μειωθεί ποσώς η στρατιωτική απειλή.

Οι διεθνείς οργανισμοί αναμένεται να συνεισφέρουν με πολιτικά μέσα σε περίπτωση γενικευμένης σύρραξης κάποιας διάρκειας, της οποίας οι πιθανότητες αν και υπαρκτές, είναι περιορισμένες. Μεγαλύτερη εμφανίζεται η πιθανότητα δημιουργίας «ελεγχόμενων» μεμονωμένων επεισοδίων χαμηλής έντασης με στόχο τη δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων ή της κατάληψης ευαίσθητων περιοχών (π.χ. Στροβίλια) (ΣΚΑΙ, 2018). Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει σε καμία περίπτωση το ενδεχόμενο πρόκλησης γενικευμένης στρατιωτικής σύρραξης ή θερμού επεισοδίου, ειδικά εάν η Τουρκία εγκαταλείψει την ενταξιακή της πορεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως εκ τούτου, οι υφιστάμενες συνθήκες επιβάλλουν στην Κυπριακή Δημοκρατία τη συντήρηση ετοιμοπόλεμων Μονάδων ταχείας αντίδρασης, για την άμυνά της. Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, η συμμετοχή των ενόπλων δυνάμεων ενός κράτους σε διεθνείς οργανισμούς και κατ'έπекταση σε επιχειρησιακές εκπαιδεύσεις οι οποίες ολοκληρώνονται με ασκήσεις, προσδίδει κύρος και αξιοπιστία, τόσο στις ένοπλες δυνάμεις, όσο και στο κράτος το οποίο εκπροσωπούν, τονίζοντας την κρατική του κυριαρχία (SIGMALIVE, 2009). Η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετέχει σε αρκετούς διεθνείς οργανισμούς, όπως παρακάτω:

Συμμετοχή στις Αποστολές και Επιχειρήσεις ΚΠΑΑ

Η ΚΠΑΑ (Χατζησαάββας, 2012) αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και εφαρμογής της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ. Στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην ανάπτυξη των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ για τη διαχείριση κρίσεων και πρόληψη συγκρούσεων διεθνώς, στα πλαίσια του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η ΕΠΑΑ (Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας) δημιουργήθηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας το 1999, ενώ τον επόμενο χρόνο το Ευρωπαϊκό

Συμβούλιο της Νίκαιας έλαβε την απόφαση για τη σύσταση των πολιτικο-στρατιωτικών οργάνων της ΕΠΑΑ. Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας από 1η Δεκεμβρίου 2009, η ΕΠΑΑ μετονομάστηκε σε ΚΠΑΑ. Η ΕΕ έχει σταδιακά αναπτύξει τις απαραίτητες στρατιωτικές και μη στρατιωτικές δυνατότητες (capabilities), έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται κατά τρόπο ολοκληρωμένο στη διαχείριση κρίσεων σε τρίτες χώρες / περιοχές. Οι δυνατότητες αυτές συγκροτούνται από συνεισφορές των κρατών μελών. Οι μη στρατιωτικές Αποστολές της ΚΠΑΑ αφορούν, μεταξύ άλλων, σε Αποστολές ενίσχυσης του κράτους δικαίου (rule of law), της δημόσιας διοίκησης, ανάπτυξης αστυνομικών δυνατοτήτων μεταρρύθμισης του τομέα ασφαλείας. Τα θέματα ασφαλείας και άμυνας της ΕΕ βρίσκονται σε συστηματική βάση στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Μετά και την παρουσίαση της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ επί θεμάτων Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου 2016, είναι σε εξέλιξη μία διαδικασία ενίσχυσης της ΚΠΑΑ, ως «εργαλείου» στο πλαίσιο της συνολικής προσέγγισης της ΕΕ για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων ασφαλείας. Η διαδικασία αυτή βασίζεται σε τρεις βασικές στρατηγικές προτεραιότητες, οι οποίες αποτελούν το επίπεδο φιλοδοξίας της ΕΕ, ήτοι:

- την αντιμετώπιση των εξωτερικών συγκρούσεων και κρίσεων,
- την οικοδόμηση δυνατοτήτων τρίτων εταίρων της ΕΕ και,
- την προστασία της Ένωσης και των πολιτών της.

Στην κατεύθυνση αυτή προωθούνται η περαιτέρω ανάπτυξη των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, η ενδυνάμωση της εν προκειμένω συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, καθώς και η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης, με τη συμβολή και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτή τη στιγμή, βρίσκεται σε εξέλιξη σειρά στρατιωτικών και μη στρατιωτικών Αποστολών στα πλαίσια της ΚΠΑΑ, (European Union External Action, Military and civilian missions and operations, 2016) ενώ αριθμός Αποστολών έχει ήδη ολοκληρωθεί με επιτυχία. Μέσα στα πλαίσια της επιδίωξης της για υποστήριξη της ΚΠΑΑ και των διεθνών προσπαθειών διαχείρισης κρίσεων, η Κύπρος έχει συμμετάσχει σε σειρά Αποστολών. Συγκεκριμένα, έχει συμμετάσχει στις Αποστολές ARTEMIS, EUFOR RD Congo και EUSEC Congo στην Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό, στην EU Support to AMIS II στο Σουδάν/Νταρφούρ, στην EUPOL PROXIMA στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στη EUFOR Tchad/RCA στη Δημοκρατία του Τσαντ και στην EUBAM Moldova-Ukraine, στο Μάλι EUTM Mali

(ΥΠΑΜ, 2018). Τη τρέχουσα χρονική περίοδο, η Κύπρος συμμετέχει με αξιωματικούς στις Στρατιωτικές Επιχειρήσεις:

- EUNAVFOR ATALANTA. Η ΚΔ, από την έναρξη της Επιχείρησης μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2013 συμμετείχε με 2 Αξιωματικούς. Κατά το πρώτο 8μηνο με 1 Αξιωματικό στο εν πλω τακτικό Στρατηγείο (FHQ) και 1 Αξιωματικό στο Επιχειρησιακό Στρατηγείο (OHQ) και στη συνέχεια με 2 Αξιωματικούς στο OHQ. Από το Σεπτέμβριο του 2013 συμμετέχει με 1 Αξιωματικό στο OHQ (ΥΠΑΜ, ΚΠΑΑ, 2018).
- EUNAVFOR MED operation SOPHIA. Η Κύπρος υποστήριξε από την πρώτη στιγμή την Επιχείρηση, υπογραμμίζοντας τη σπουδαιότητα ύπαρξης ψηφίσματος του ΣΑ του ΟΗΕ, την ανάγκη για καθορισμό των νομικών στοιχείων για την Επιχείρηση και τη συνεργασία με περιφερειακούς εταίρους και Οργανισμούς (Τυνησία, Αίγυπτο, Αραβικός Σύνδεσμος, Αφρικανική Ένωση). Η Κύπρος συμμετέχει στην Επιχείρηση από την έναρξη της με αξιωματικό (European Union External Action, EUNAVFORMED, 2018).

Η Κύπρος συνεισφέρει επίσης στα Πολυεθνικά Συγκροτήματα Μάχης της ΕΕ (EU Battlegroups) (European Union External Action, EU Battlegroups, 2017). Πρόκειται για πολυεθνικά στρατιωτικά συγκροτήματα ταχείας ανάπτυξης, μεγέθους περίπου 1500 μελών, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν είτε από μόνα τους ως μια Επιχείρηση ΚΠΑΑ είτε να αποτελέσουν την πρώτη φάση μιας ευρύτερης Επιχείρησης. Η Κύπρος συμμετέχει σε ΠΣΜ μαζί με την Ελλάδα, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Ουκρανία. Το ΣΜ “HELBR0C” βρισκόταν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα το 2007, το 2009, το 2011 και το 2014. Θα βρiσκειται ξανά σε ετοιμότητα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016, 2018 και 2020. Η εκπαίδευση των τμημάτων του HELBR0C έλαβε χώρα αρχικά στις μονάδες από τις οποίες προέρχονται. Για την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες του Πολυεθνικού Κέντρου Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης της Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ) στο Κιλκίς. Δημιουργήθηκαν ειδικά τμήματα για το HELBR0C, τα οποία παρακολούθησαν επιτελείς από τις συμμετέχουσες σε αυτό χώρες, κυρίως από Ελλάδα και Κύπρο. Για την ολοκλήρωση της επιχειρησιακής εκπαίδευσης του HELBR0C, τον Μάιο 2007 έλαβαν χώρα δύο ασκήσεις, μία Τακτική Άσκηση Άνευ Στρατευμάτων (ΤΑΑΣ) με την ονομασία ΕΥΡΩΠΗ - I, καθώς και μια Τακτική Άσκηση Μετά Στρατευμάτων (ΤΑΜΣ) με την ονομασία ΕΥΡΩΠΗ - II (ΓΕΕΦ., 2018).

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας και Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (Permanent Structured Cooperation-PESCO)

Ο Εκτελεστικός Διευθυντής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Άμυνας Χόρχε Ντομέκ αναγνωρίζοντας πλήρως τις ιδιαίτερες ανάγκες της Κύπρου σε επίπεδο άμυνας, τις σημαντικές ελλείψεις, αλλά και τα προτερήματα, μέσα από τα οποία θα ευεργετηθεί ο ευρωπαϊκός οργανισμός και ταυτόχρονα θα ευεργετήσει την Κύπρο, που αποτελεί αφενός εξωτερικό σύνορο της Ε.Ε. και, αφετέρου, πυλώνα σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή της φλεγόμενης Μέσης Ανατολής επισκέφτηκε την Κύπρο στις 4 Ιουνίου 2018 αναφέροντας ότι ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Άμυνας είναι πάροχος υπηρεσιών και ο ρόλος του είναι να υποστηρίξει τα κράτη-μέλη να έχουν τις καλύτερες δυνατότητες που χρειάζονται τα Υπουργεία Άμυνάς τους, σε τομείς όπως η έρευνα, τα πρότυπα, οι ασκήσεις, η εκπαίδευση και η ανάπτυξη συστημάτων (Sigmalive, 2018). Σε όλο δηλαδή τον κύκλο ανάπτυξης δυνατοτήτων. Παράλληλα, ο κ. Ντομέκ εξήγησε τα οφέλη από τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία (PESCO), καθώς και τους λόγους που απαιτείται η μόνιμη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών, σε θέματα ασφάλειας και άμυνας. (Sigmalive, 2018) Αναλυτικότερα:

Η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (Permanent Structured Cooperation-PESCO) προβλέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 42.6 και 46 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), τα οποία αναφέρουν ότι τα Κράτη Μέλη της ΕΕ που μπορούν και επιθυμούν να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), δύνανται να συγκροτήσουν PESCO στο πλαίσιο της Ένωσης.

Οι διαβουλεύσεις για τη δημιουργία της PESCO άρχισαν μετά την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την ΕΕ και με πρωτοβουλία της Γερμανίας και Γαλλίας υποστηριζόμενες από την Ιταλία και Ισπανία. Η PESCO θεσμοθετήθηκε τον Δεκ 2017 με σχετική απόφαση του Συμβουλίου και σε αυτή συμμετέχουν 25 Κράτη-Μέλη (δεν συμμετέχουν Μάλτα, Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο). Η συμμετοχή της Κύπρου εγκρίθηκε επίσης από το Υπουργικό Συμβούλιο (COUNCIL DECISION (CFSP) 2018/340 of 6 March 2018 establishing the list of projects to be developed under PESCO).

Η PESCO αποτελεί ένα σταθερό πολιτικό πλαίσιο το οποίο εντάσσεται στο Σχέδιο Εφαρμογής της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ για την Ασφάλεια και την Άμυνα. Ειδικότερα η PESCO (EDA, 2018) αποσκοπεί:

- Στην ενίσχυση της ασφάλειας της ΕΕ μέσω της δημιουργίας αμυντικών δυνατοτήτων.
- Της αυξημένης παρουσίας της ΕΕ στο διεθνές περιβάλλον ως δρώντας ασφάλειας και της μείωσης της εξάρτησής της από άλλους διεθνείς οργανισμούς.
- Στην επίτευξη συνεργειών, στην επένδυση στην τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία σε αμυντικές δυνατότητες.
- Στην καλύτερη αξιοποίηση των δαπανών για την άμυνα, στην μείωση της πολυτυπίας στο αμυντικό υλικό και στην αποφυγή αχρειαστού διπλασιασμού σε δομές και υπηρεσίες.
- Στην επίτευξη οικονομίας κλίμακας και η ενίσχυση των αμυντικών δυνατοτήτων των κρατών μελών της ΕΕ και της ίδιας της Ένωσης.
- Εφόσον κριθεί σκόπιμο από το Συμβούλιο, μπορεί να αποτελέσει το όχημα που μεταγενέστερα να οδηγήσει στη δημιουργία κοινής άμυνας μεταξύ των Κρατών-Μελών.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Έχει αρχίσει η υλοποίηση 17 προγραμμάτων (PESCO Projects), τα οποία υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο στις 6 Μαρτίου 2018 . Η ΚΔ συμμετέχει σε πρώτη φάση στα ακόλουθα 7 προγράμματα (6 κανονική συμμετοχή, 1 με καθεστώς παρατηρητή) (Union, 2018):

- Network of logistic Hubs in Europe and support to Operations- δίκτυο κέντρων υλικοτεχνικής υποστήριξης στην Ευρώπη και υποστήριξης επιχειρήσεων.
- EUFOR Crisis Response Operation Core - EUFOR CROC- επιχειρησιακός πυρήνας αντιμετώπισης κρίσεων EUFOR.
- European Union Training Mission Competence Centre (EU TMCC)- κέντρο ικανοτήτων για εκπαιδευτικές αποστολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Upgrade of the Maritime Surveillance- Αναβάθμιση της Θαλάσσιας Επιτήρησης.
- Cyber Threats and Incident Response Information Sharing Platform-Πλατφόρμα ανταλλαγής πληροφοριών για την αντιμετώπιση απειλών και συμβάντων στον κυβερνοχώρο.
- Military Mobility- Στρατιωτική Κινητικότητα.

- Energy Operational Function- Επιχειρησιακή λειτουργία για την ενέργεια, ως παρατηρητής.

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟ ΕΘΝΙΚΟ ΩΦΕΛΟΣ⁷

XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX
XX

4.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΔΟ

Τα μικρά κράτη (Παιδή, 2018) δεν συμμετείχαν πάντα στους Δ.Ο. με ίσους όρους. Όλα τα μικρά κράτη δεν κερδίζουν, αλλά χρειάζεται συγκεκριμένη στρατηγική. Ο Keohane έχει γράψει 3 άρθρα για την Κύπρο, το ένα είναι για τον τρόπο που πέτυχε το ψήφισμα με τη συγκατάθεση των Η.Π.Α.. Παρατηρούμε, ότι παρά το ψήφισμα δεν υπάρχει καμιά πρακτική αξία. Η Κύπρος έχασε τη δυνατότητα να επηρεάσει, με βάση το αρχικό ψήφισμα την αποχώρηση των Τουρκικών στρατευμάτων, τα οποία έχουν εισβάλλει πλέον, ως μέρος μιας συνδιαλλαγής. Στους ΔΟ δίνονται ευκαιρίες στα μικρά κράτη να διακριθούν, να διεκδικήσουν δικαιώματα, αλλά υπάρχουν όρια κερδών και διεκδικήσεων ως προς τις μεγάλες Δυνάμεις. Στον Ψυχρό πόλεμο οι ψήφοι των μικρών κρατών είναι περιζήτητοι και παρατηρείται και το φαινόμενο του vote buying, όπου μικρά κράτη αλλάζουν τις θέσεις τους στους Δ.Ο δεχόμενα ανταλλάγματα, αλλά ρεαλιστικά δεν θα πάσουν οι ΔΟ να στηρίζουν και να στηρίζονται στο

⁷ Περιλαμβάνουν εμπιστευτικό περιεχόμενο και δεν είναι δημοσιεύσιμα

ισχυρό κράτος. Η στρατηγική των μικρών κρατών που πετυχαίνουν είναι: ασχολούνται με ζητήματα Low Politics (π.χ. περιβάλλον, πολιτιστική κληρονομιά κ.α.) μικρότερα άμεσα συμφέροντα, ενεργή συμμετοχή, βάζουν προτεραιότητες σε ζητήματα κοντά στα δικά τους συμφέροντα και στα συστήματα που έχουν εξειδίκευση (π.χ. Σκανδιναβικά κράτη ασχολούνται υπέρμετρα με ζητήματα περιβάλλοντος, κοινωνικής πρόνοιας και δικαιοσύνης), ζητήματα που τους παρέχουν αξία και διαμορφώνουν τη φήμη τους, συνάπτουν συμμαχίες, δίκτυα με Μη Κυβερνητικές οργανώσεις (π.χ. 4 Αφρικανικές χώρες πέτυχαν καταδίκη των Η.Π.Α. στον ΠΟΕ για παράνομη χρηματοδότηση στο βαμβάκι). Επειδή επικρατεί διεθνώς αστάθεια και οι περιφερειακές συγκρούσεις καθημερινά πληθαίνουν και δημιουργούνται συνεχώς νέες εστίες εντάσεων είτε από θρησκευτικούς ή πολιτικοστρατιωτικούς λόγους είτε ένεκα διαφορετικών συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων οι πολυεθνικές δυνάμεις όλο και περισσότερο θα είναι απαραίτητες στις περιοχές αυτές που εμφανίζουν αστάθεια και πολιτική ρευστότητα. Η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει και να αναπτύξει στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, ένα δυνατό σύνδεσμο του όλου συστήματος ασφαλείας και ειρήνης, που θα της επιτρέπει να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, αναβαθμίζοντας την πολιτικά, αλλά κυρίως στρατιωτικά, σε περιοχές που αναπτύσσονται τα ενδιαφέροντα της ΕΕ και του ΟΗΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΧΕΣΕΙΣ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕ ΞΕΝΑ ΚΡΑΤΗ

Τα τελευταία πέντε χρόνια η αναβάθμιση status είναι καθημερινή υπόθεση για την Κύπρο. Είναι μια στρατηγική, η οποία υλοποιείται καθημερινά με πάρα πολλά ταξίδια και συνεχής διαφήμιση. Διαφήμιση για το ενεργειακό hub, την προώθηση σε συνεργασία με τους τριμερείς μηχανισμούς, την ειρήνη, την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή. Επιπλέον το Υπουργείο Άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας, επενδύοντας στην ενίσχυση των Διμερών Σχέσεων, έχει αναπτύξει συνεργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος τόσο με χώρες της περιοχής όσο και με πολλές Ευρωπαϊκές και άλλες χώρες. Επιπλέον, έχει συνομολογήσει Διμερείς Συμφωνίες και Μνημόνια Συναντίληψης Αμυντικής Συνεργασίας με τις παρακάτω χώρες, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία υπογραφής ανάλογων Διμερών Συμφωνιών με αρκετές άλλες χώρες.

- Αίγυπτος
- Αρμενία,
- Αυστρία
- Γαλλία
- Ισραήλ
- Ιορδανία
- Ιταλία
- Λίβανος
- Μαυροβούνιο
- Νότιος Αφρική
- Ουκρανία
- Πολωνία
- Ρωσική Ομοσπονδία
- Σερβία
- Τσεχία

Στο πλαίσιο ενίσχυσης της στρατιωτικής συνεργασίας με ένοπλες δυνάμεις ξένων κρατών έχουν υπογραφεί και υλοποιούνται Προγράμματα Διμερούς Στρατιωτικής Συνεργασίας με Αίγυπτο, Αρμενία, Αυστρία, ΗΒ, Ίσραήλ, Ιταλία, Ιορδανία, Λίβανο και

Σερβία ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη διαδικασίες για υπογραφή προγραμμάτων και με άλλες χώρες. Παράλληλα, στο πλαίσιο της νέας περιφερειακής πολιτικής που έχουν διαμορφώσει οι κυβερνήσεις μας με φίλες χώρες της περιοχής, το Υπουργείο Άμυνας έχει αναπτύξει Τριμερείς Συνεργασίες στοχεύοντας στην προώθηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο. Έχουν πραγματοποιηθεί Τριμερείς Συνεργασίες Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ και Κύπρου-Ελλάδας-Αιγύπτου ενώ προγραμματίζονται να πραγματοποιηθούν και με άλλες γειτονικές χώρες (ΥΠΑΜ, Διμερείς Σχέσεις, 2018).

Αναλυτικότερα πιο κάτω διακρίνουμε τις σχέσεις της ΚΔ με ξένα κράτη ξεχωριστά.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – Η.Π.Α.

Ο BIDEN είναι ο πρώτος Αμερικανός Αντιπρόεδρος, ο οποίος επισκέπτεται την Κύπρο μετά από 50 χρόνια. Εκτός από τον BIDEN, επισκέφτηκε και ο Αναστασιάδης, επί προεδρίας TRAMΠ, τον ΠΕΝΣ στον Λευκό Οίκο. Δηλαδή από το 2014 έως το 2017 έχουμε δύο επισκέψεις στον ανώτερο βαθμό που μπορούμε να έχουμε. Οι επίσημες επισκέψεις είναι σημείο αναγνώρισης της αναβάθμισης μιας χώρας. Και ο BIDEN και ο ΠΕΝΣ αναγνωρίζουν την Κύπρο δημόσια ως σημαντικό στρατηγικό εταίρο στην περιοχή και τον Αναστασιάδη, ως ηγέτη που αναβαθμίζει την ειρήνη την ασφάλεια και την ευημερία. Και οι δύο αναγνωρίζουν, ο BIDEN με μεγαλύτερη ένταση, το δικαίωμα της Κύπρου στους φυσικούς της πόρους. Επίσης, το γεγονός ότι οι Η.Π.Α. θα στηρίξουν, αυτό που ζήτησε ο Αναστασιάδης, το δικαίωμα της Κύπρου για εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων (Παιδή, 2018).

Επιπλέον, ο υπουργός Μάικ Πομπέο και ο Υπουργός Εξωτερικών Χριστοδουλίδης συμφώνησαν ότι είναι σημαντικό να ενισχυθεί η σχέση ΗΠΑ-Κυπριακής Δημοκρατίας και χαιρέτισαν την υπογραφή από τον υπουργό Εξωτερικών Χριστοδουλίδη και τον υφυπουργό Εξωτερικών αρμόδιο για τις Ευρωπαϊκές και Ευρασιατικές Υποθέσεις Γουές Μίτσελ δήλωσης προθέσεων για την ενίσχυση και την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων ασφάλειας. Η δήλωση προθέσεων την προώθηση των κοινών συμφερόντων στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, στην ενίσχυση της ασφάλειας στη θάλασσα και στα σύνορα και στην προώθηση της περιφερειακής ασφάλειας» (philenews, 2018).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ – ΡΩΣΙΑ

Το τελευταίο χρονικό διάστημα είχαμε τον ΥΠΕΞ της Ρωσίας στην Κύπρο και αντίστοιχα δύο επισκέψεις του Αναστασιάδη στη Ρωσία. Επιπλέον την επίσκεψη που είχε κάνει ο Αναστασιάδης, την περίοδο της οικονομικής κρίσης, στη Ρωσία. Τότε η Ρωσία δεν είχε δώσει στην Κύπρο όλα όσα η Κύπρος επιθυμούσε, αλλά αρκέστηκε σε μια απλή διευκόλυνση για το χρέος. Δεν μπορούσε δηλαδή η Ρωσία να είναι το shelter για την Κύπρο, όπως ήταν η ΕΕ για άλλα κράτη. Ο Πούτιν αναγνωρίζει την βοήθεια της Κύπρου στην ΕΕ στις επίσημες δηλώσεις του, αναγνωρίζει το δικαίωμα της Κύπρου στους φυσικούς πόρους, λέγοντας ότι «εμείς θα σταθούμε δίπλα στους Κυπρίους, έχουμε παραδοσιακές σχέσεις..» Ο Λαβρόφ, όταν βρισκόταν στην Κύπρο αναφέρει ότι «εκφράζουμε την ευγνωμοσύνη μας στους Κυπρίους, για τη στάση τους στην ΕΕ, γιατί είναι από τις χώρες που υποστηρίζουν τα ρωσικά συμφέροντα σε αυτή.» Συνολικά η Κύπρος με τη Ρωσία έχει 67 διμερείς συμφωνίες και το εύρος της συνεργασίας τους περιλαμβάνει διπλωματικές σχέσεις, πολιτική συνεργασία, χρηματοοικονομικά, ενέργεια, τουρισμό και πολιτισμό. Αυτά λοιπόν είναι τα δύο πόδια της κυπριακής πολιτικής (Αναστασιάδη). Από τη μια έχει σχέσεις με την ΕΕ, σχέσεις με τις Η.Π.Α., συνομιλεί με τις Η.Π.Α. και από την άλλη έχει σχέσεις και με τη Ρωσία (Παιδή, 2018).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΓΑΛΛΙΑ

Το γεγονός ότι η εταιρεία TOTAL έχει πάρει κυπριακά οικόπεδα για την αξιοποίηση των φυσικών πόρων και το ότι όταν επισκέφτηκε το 2017 τον Μακρόν ο Αναστασιάδης, ανέφερε ότι την προηγούμενη χρονιά το γαλλικό ναυτικό επισκέφτηκε την Κύπρο αρκετές φορές και ότι τόσο η Ναυτική Βάση στο Μαρί όσο και η Αεροπορική Βάση «Ανδρέας Παπανδρέου» είναι στη διάθεση των Γάλλων, φανερώνει την δυνατή σχέση της Γαλλίας με την Κυπριακή Δημοκρατία (Philnews, 2017).

Επιπλέον σε συνομιλίες των Υπουργών Εξωτερικών Κύπρου και Γαλλίας, Νίκου Χριστοδουλίδη και Ζαν-Ιβ Λε Ντριάν, υπήρξαν συμφωνίες σε διμερές επίπεδο επί διαφόρων θεμάτων που αφορούν τις πολιτικές, τις ενεργειακές, και τις αμυντικές σχέσεις των δυο χωρών, τη συνεργασία τους εντός της ΕΕ και τη συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων Εξωτερικών των δύο χωρών. Σε ό,τι αφορά τον τομέα της ασφάλειας, οι δυο Υπουργοί κατέληξαν σε συμφωνία σε τέσσερις τομείς, ενώ σε ό,τι αφορά τη συνεργασία στο πλαίσιο

των ενεργειακών σχεδιασμών σημείωσε πως αυτή δεν περιορίζεται στις γεωτρήσεις (Philenews., Σύντομα συνάντηση Αναστασιάδη - Μακρόν, 2018).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΑΡΑΒΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Η συμφωνία της Κυπριακής Δημοκρατίας και Αιγύπτου για οριοθέτηση των ΑΟΖ τους που υπεγράφη στις 17 Φεβρουαρίου 2003, είναι ιστορική, καθώς αποτελεί την πρώτη συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο. Το γεγονός ότι Αίγυπτος και Σαουδική Αραβία συζητούσαν την οριοθέτηση της ΑΟΖ στην Ερυθρά Θάλασσα βάση της αρχής της μέσης γραμμής, τη στιγμή που η Σαουδική Αραβία έχει τριπλάσια ακτογραμμή σε σχέση με την Αίγυπτο, δημιούργησε ένα προηγούμενο. Έτσι η ΚΔ με τη μέθοδο της μέσης γραμμής, οριοθέτησε την ΑΟΖ της με αυτή της Αιγύπτου, εξασφαλίζοντας έτσι ένα μεγάλο μέρος θαλάσσιου χώρου (περίπου 30 χιλιόμετρα) το οποίο οι ενδείξεις είναι ότι περιέχει σεβαστές ποσότητες φυσικού αερίου η αξία των οποίων ίσως ανέρχεται σε μερικά δισεκατομμύρια δολάρια. Πλέον της συμφωνίας αυτής ακολούθησε και η υπογραφή της πρόσφατης κοινής διακήρυξης μεταξύ Κύπρου, Αιγύπτου και Ελλάδας στο ύψιστο επίπεδο, η οποία αποτελεί μια ιστορική εξέλιξη που θέτει ένα ευρύ πλαίσιο συνεργασίας των τριών χωρών σε σημαντικούς τομείς, με προεξάρχοντα τον τομέα των υδρογονανθράκων. Η βάση του συνεταιρισμού αυτού εδράζεται στους σκοπούς και αρχές του Χάρτη των ΗΕ και στο διεθνές δίκαιο, περιλαμβανομένης της Σύμβασης των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας. Αποτελεί την πρώτη έκφραση βούλησης για τη δημιουργία ενός πυρήνα στρατηγικής σημασίας περιφερειακής συνεργασίας των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου (SIGMALIVE, 2018).

Επιπλέον ο πρόεδρος Σίσι έχει δηλώσει πως η σχέση Αιγύπτου – Κύπρου ξεκίνησε ως αναβάθμιση σχέσης, πλην όμως η Κύπρος με αυτά που κάνει, τις διμερείς και τις τριμερείς συμφωνίες με τα κράτη της περιοχής, αλλάζει την ανατολική Μεσόγειο (Philenews., Κύπρος - Αίγυπτος: Παράγοντες σταθερότητας στην Αν. Μεσόγειο., 2018).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΛΙΒΑΝΟΣ

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε μετά από μυστικές συνομιλίες με το Λίβανο συμφωνία οριοθέτησης των ΑΟΖ Κύπρου - Λιβάνου, τον Ιανουάριο του 2007. Και αυτή η συμφωνία βασίζεται στην αρχή της μέσης γραμμής, σύμφωνα με τη σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982). Η Τουρκία αντέδρασε στην υπογραφή της συμφωνίας οριοθέτησης, αφού όπως ισχυρίζεται η θαλάσσια περιοχή περιλαμβάνει «Τουρκικό Μέρος». Η Τουρκία

κινήθηκε αμέσως παρασηνιακά για να καταργήσει τη συμφωνία με αποτέλεσμα ενώ η Κυπριακή Δημοκρατία να έχει επικυρώσει τη συμφωνία στην Βουλή των Αντιπροσώπων, αλλά κάτι τέτοιο δεν έχει συμβεί από το κοινοβούλιο του Λιβάνου, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι την έχει απορρίψει. Άλλωστε σε πρόσφατη δήλωση του ο υπουργός εξωτερικών του Λιβάνου ανέφερε «Η Κύπρος είναι η πύλη για τον Λίβανο προς την Ευρώπη και ο Λίβανος η πόρτα για την Κύπρο, για το εσωτερικό της Μέσης Ανατολής» (ANT1, 2014).

Η Κ.Δ. θα πρέπει να αναθερμάνει τις συζητήσεις υπογραφής Διακρατικής Συμφωνίας Ε-Δ με το Λίβανο, οι οποίες λόγω της ασταθούς πολιτικής κατάστασης στη χώρα του Λιβάνου παρέμειναν σε εκκρεμότητα. Γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό, καθότι ο Λίβανος έχει εξαγγείλει την έναρξη γεωτρητικών δραστηριοτήτων στην ΑΟΖ του. Η Κύπρος υποστηρίζει το Λίβανο με διάφορα μέσα, παρέχει βοήθεια. Έχουμε λοιπόν το πρόεδρο Χαρίρι του Λιβάνου, κατά την επιστροφή του από τη Σαουδική Αραβία, να περνάει από την Κύπρο και να μιλάει στο αεροδρόμιο με τον Αναστασιάδη (ANT1News, 2017).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ

Η Κυπριακή Δημοκρατία και το Κράτος του Ισραήλ υπέγραψαν τον Δεκέμβριο του 2010 Συμφωνία Οριοθέτησης των Αποκλειστικών Οικονομικών τους Ζωνών μετά από πολλά χρόνια άρνησης των διαπραγματεύσεων από πλευράς του Ισραήλ (ΚΔ Υ. , 2012). Οι καλές σχέσεις Ισραήλ - Τουρκίας και το γεγονός πως το Ισραήλ ήθελε να ξέρει τις λεπτομέρειες της Συμφωνίας μεταξύ Κύπρου – Λιβάνου το 2007 πριν διαπραγματευτεί με την Κυπριακή Δημοκρατία, κάτι που η ΚΔ δεν έκανε, ήταν κυριότεροι λόγοι της άρνησης των διαπραγματεύσεων εκ μέρους του Ισραήλ. Το περιστατικό του Μαβί Μαρμαρά το 2010 (Guardian, 2010) και η κατάρρευση των σχέσεων Ισραήλ - Τουρκίας, έφερε άλλο αέρα στις σχέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας με το Ισραήλ, με αποτέλεσμα τη συμφωνία οριοθέτησης των ΑΟΖ της. Όπως φαίνεται από το προοίμιο της συμφωνίας, σκοπός είναι η περαιτέρω ενίσχυση των δεσμών καλής γειτονίας και συνεργασίας των δυο χωρών, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τη σημασία οριοθέτησης των ΑΟΖ τους. Η οριοθέτηση γίνεται και σε αυτή την περίπτωση με βάση της αρχής της μέσης γραμμής, όπως και οι προηγούμενες συμφωνίες της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Αίγυπτο και το Λίβανο. Η συμφωνία αναφέρει ότι σε περίπτωση που υπάρχουν φυσικοί πόροι, συμπεριλαμβανομένων των υδρογονανθράκων, οι οποίοι εκτείνονται από την ΑΟΖ του ενός κράτους στην ΑΟΖ του άλλου, τα δύο κράτη θα συνεργαστούν για την επίτευξη κοινής συμφωνίας – πλαίσιο καταμερισμού για τους τρόπους κοινής ανάπτυξης και εκμετάλλευσης των πόρων. Η συμφωνία κυρώθηκε από την Βουλή των

Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας και το κοινοβούλιο του Ισραήλ το 2011. Πλέον των ανωτέρω συμφωνιών η Κυπριακή Δημοκρατία έχει υπογράψει και συμφωνίες στρατιωτικής συνεργασίας με το κράτος του Ισραήλ για κοινές ασκήσεις εντός της ΑΟΖ των δύο χωρών στις οποίες συμμετέχουν και οι Ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Απόδειξη τούτου αποτελεί και η κοινή Ελληνο-Ισραηλινό- Κυπριακή άσκηση που διεξάχθηκε τον Νοέμβριο του 2018 (ΙΑΣΩΝ-ΝΙΚΟΚΛΗΣ) στην περιοχή της Κυπριακής ΑΟΖ. Με τον τρόπο αυτό καταδείχθηκε ότι ο άξονας Ελλάδα- Κύπρου- Ισραήλ είναι ενεργός και κάνει δυναμικά την παρουσία του στην περιοχή. Στόχος είναι η επίτευξη μιας διευρυμένης περιφερειακής συνεργασίας στηριζόμενης στον άξονα του φυσικού αερίου. Η συνάντηση στα Ιεροσόλυμα μεταξύ των υπουργών Εξωτερικών του Ισραήλ, της Κύπρου και της Ελλάδας έβαλε τις βάσεις για μια διευρυμένη συνεργασία στην ευρύτερη περιοχή. Κάτι που εάν υλοποιηθεί, θα είναι η πρώτη φορά που βιώνει κάτι ανάλογο η Ανατολική Μεσόγειος. Οι δηλώσεις των Βενιαμίν Νετανιάχου, Νίκου Χριστοδουλίδη και Νίκου Κοτζιά έγιναν πριν από τη έναρξη των μεταξύ τους συζητήσεων, αλλά τα όσα ανέφεραν προδιέγραψαν και την πορεία των συνομιλιών τους. Συγκεκριμένα ο πρωθυπουργός του Ισραήλ σε δηλώσεις του ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι «ανάμεσα σε Ελλάδα, Ισραήλ και Κύπρο έχουμε πολλά στα οποία συνεργαζόμαστε, όπως το περιβάλλον, η ενέργεια, η ασφάλεια, οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, ο τουρισμός κ.ά. Η επικέντρωσή μας τώρα είναι στην ενέργεια, στο να αναπτύξουμε τον αγωγό της Ανατολικής Μεσογείου. Είναι ένα μεγάλο έργο, μπορεί και να γίνει ένα από τα μεγάλα υποβρύχια έργα παγκοσμίως και φυσικά το θεωρούμε σημαντικό». Με την τοποθέτηση αυτή ο Βενιαμίν Νετανιάχου φαίνεται να ξεκαθαρίζει μια και καλή πως ακόμα και σκέψεις για αγωγό προς Τουρκία πρέπει να πάψουν να υφίστανται. Κάτι που στέλνει ένα μήνυμα προς την Άγκυρα ως προς τα σχέδιά της για έλεγχο ενεργειακών πηγών της Ανατολικής Μεσογείου. Το δεύτερο μήνυμα Νετανιάχου προς Ερντογάν και Τουρκία έχει να κάνει με τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας: «Εξίσου σημαντικό θεωρούμε είναι ότι όλες οι χώρες πρέπει να σέβονται τα χωρικά ύδατα, τα διεθνώς αναγνωρισμένα χωρικά ύδατα και αυτό είναι κάτι σημαντικό για όλους μας». Η συνεργασία μας, είπε ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αναγνωρίζεται ως ένας πυλώνας σταθερότητας. Αναφερόμενος στις μεταξύ τους διαβουλεύσεις σημείωσε πως «μέσα από ουσιαστικές συνομιλίες και αποφάσεις όχι μόνο να ενισχύσουμε τη συνεργασία μας, αλλά και να ανοίξουμε τον δρόμο για μια διευρυμένη περιφερειακή συνεργασία» (Φιλελευθερος, 2018).

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Σε αυτό το σημείο πρέπει να σχολιαστεί το γεγονός πως η Κυπριακή και η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχουν προβεί σε μεταξύ τους συμφωνία για οριοθέτηση των ΑΟΖ τους μέχρι σήμερα. Η Κυπριακή Δημοκρατία, πριν την απόφαση για την μονομερή κήρυξη της ΑΟΖ, ενημέρωσε την ελληνική Κυβέρνηση για τις έρευνες στις οποίες θα προέβαινε για την τυχόν ύπαρξη υδρογονανθράκων, η οποία Ελληνική Κυβέρνηση ήταν θετική σε αυτή την ενέργεια, αλλά παρέμεινε μυστική μέχρι εκείνη τη στιγμή. Ο λόγος της ενημέρωσης αυτής είχε ως σκοπό να μην φέρει προ τετελεσμένων την Ελληνική Κυβέρνηση, αφού στην οποιαδήποτε πιθανότητα θερμού επεισοδίου από πλευράς της Τουρκίας, η Ελλάδα θα ήταν αυτή που θα παρενέβαινε για να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αποτελεί πραγματικό γεγονός το ότι η Ελλάδα ήταν πάντοτε διστακτική στο να εγείρει θέματα ΑΟΖ με την Τουρκία. Κατά την χάραξη των ορίων της Κυπριακής ΑΟΖ το 2003, ηγήθη το θέμα διότι η Ελλάδα μετρούσε τη δική της ΑΟΖ από το Καστελόριζο, το οποίο είναι το ακραίο σημείο για τη χάραξη της δικής της ΑΟΖ, τότε διαφορετική θα ήταν η οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας και διαφορετική θα ήταν αν αυτή μετρηθεί από τη στερεά Ελλάδα, επιχείρημα της Τουρκίας η οποία αρνείται το δικαίωμα των νησιών σε θαλάσσιες ζώνες (HELLASJOURNAL, 2017).

Από την άλλη πλευρά όμως έχουμε μια από τις πιο σημαντικές πτυχές της τριμερούς συμφωνίας του Καΐρου (Ελλάδα-Κύπρου-Αιγύπτου), είναι και η απόφαση των τριών χωρών να προχωρήσουν τάχιστα με διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό των θαλασσιών τους ζωνών, εκεί που τούτο δεν έχει γίνει ακόμη. Αυτό αποτελεί υψίστης σημασίας εξέλιξη καθότι η Τουρκία, η οποία δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο, ούτε οριοθέτησε την ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδα της με οποιοδήποτε άλλο κράτος της περιοχής, διεκδικεί ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδα, η οποία καλύπτει μεγάλο μέρος της Ανατολικής Μεσογείου και περιλαμβάνει τις θαλάσσιες περιοχές βορειοδυτικά της Κύπρου, διεκδικώντας θαλάσσια σύνορα με την Αίγυπτο, στη βάση της θέσης της ότι το Καστελόριζο και η Στρογγύλη δεν μπορούν να έχουν υφαλοκρηπίδα ή ΑΟΖ (ΥΠΑΜ., Επίσκεψη ΥΠΑΜ στην Ελλάδα, 2018).

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Κύπρος διαφαίνεται ότι έχει τρία στάδια στη στρατηγική. Το πρώτο είναι η χάραξη, το δεύτερο στάδιο είναι η υλοποίηση. Και το τρίτο στάδιο είναι η αξιολόγηση. Ένα σημαντικό σημείο αυτής της στρατηγικής είναι να διατηρήσει την αξιοπιστία της προς τους συμμάχους της. Φυσικά αυτή η συμμαχία δεν σημαίνει πως αν απειληθεί η Κύπρος το Ισραήλ θα

επέμβει στρατιωτικά. Κάτι τέτοιο θα το μαθαίναμε μόνο εκ του αποτελέσματος. Αυτό το δίλλημα το αντιμετωπίζουν όλα τα μικρά κράτη, τα οποία συνάπτουν συμμαχίες με μεγαλύτερα. Αυτό το δίλλημα ονομάζεται δίλλημα abandonment ή entrapment. Σε μια τέτοια συμμαχία το μικρό κράτος διατρέχει πάντα ο φόβος να εγκαταλειφθεί ή και να παγιδευτεί από τη μεγαλύτερη δύναμη σε συγκρούσεις, στις οποίες δεν έχει συμφέροντα. Η Κύπρος έχει καλό προφίλ, καθώς είναι παραγωγός ιδεών και ασφάλειας στην περιοχή. Από την άλλη πλευρά, η Τουρκία είναι παραγωγός αστάθειας.

Επιπρόσθετα, η ΚΔ ακολουθώντας στρατηγική εξωτερικής εξισορρόπησης, επιβάλλεται να ενισχύσει τους στρατηγικούς άξονες που έχουν ήδη διαμορφωθεί (ενημέρωση, 2016) (Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ και Ελλάδας – Κύπρου – Αιγύπτου) και να τους επεκτείνει και σε αμυντικό επίπεδο. Στο ίδιο σκεπτικό, η ΚΔ ως χώρα που χαρακτηρίζεται από πολιτική σταθερότητα και διεθνή εντιμότητα, πρέπει να επιδιώξει να καταστεί γέφυρα συνεργασίας μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών κρατών (Αίγυπτο, Λίβανο, Συρία), χώρες που έχουν ενεργειακά συμφέροντα στη ΝΑ Μεσόγειο. Στην πιθανότητα επαναπροσέγγισης Τουρκίας – Ισραήλ με απώτερο σκοπό της πρώτης να υπονομεύσει τον άξονα Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ, η ΚΔ πρέπει να προτάξει τα στρατηγικά της πλεονεκτήματα που της παρέχει η γεωγραφική της θέση, η πολιτική της σταθερότητα, η προσήλωσή της στη διεθνή νομιμότητα και η ιδιότητά της ως μέλος της ΕΕ. Η ΚΔ αποτελεί την πύλη της ΕΕ για το Ισραήλ και μια σταθερή και αξιόπιστη επιλογή που του εξασφαλίζει το αναγκαίο στρατηγικό βάθος για την ασφάλεια του, απέναντι σε μια Τουρκία που χαρακτηρίζεται από εσωτερική αστάθεια, πολιτικές μεταλλάξεις και απολυταρχικές τάσεις. Στο ίδιο σκεπτικό η ΚΔ οφείλει συνεχώς να τονίζει τα στρατηγικά της πλεονεκτήματα ως συνδετικός κόμβος της Ευρώπης με τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Οφείλει μάλιστα να αναδεικνύει τον αποσταθεροποιητικό ρόλο της Τουρκίας στην περιοχή και την επαμφοτερίζουσα πολιτική της στο θέμα αντιμετώπισης των ακραίων ισλαμιστών του ΙΚ. Η ΚΔ πρέπει να εκμεταλλευτεί τα νέο γεωπολιτικό περιβάλλον της μεταπολεμικής Συρίας και να προσπαθήσει να οικοδομήσει σχέσεις αμοιβαίων συμφερόντων με τις Μεγάλες Δυνάμεις οι οποίες διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας η στρατιωτική συνεργασία με τη Ρωσία πρέπει να συνεχιστεί και να επεκταθεί περαιτέρω με την εκτέλεση κοινών στρατιωτικών ασκήσεων και ασκήσεων Έρευνας και Διάσωσης. Στην ίδια κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί και η πολιτική με τις ΗΠΑ των οποίων τα συμφέροντα εκτός από τη Μέση Ανατολή επεκτείνονται πλέον και εντός της ΑΟΖ της ΚΔ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΧΑΡΑΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

6.1 ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ

Η σύνταξη τέτοιου βιβλίου συνηθίζεται κυρίως στις περιπτώσεις εκείνες που μία κυβέρνηση θεωρεί αναγκαίο να ενημερώσει (δια φωτίσει) άλλες κυβερνήσεις ή διεθνή οργανισμό επί σπουδαίου ζητήματος, ή κάποιου γεγονότος. Μέσω των αναφορών που εμπεριέχονται στη «Λευκή Βίβλο» πολίτες του Κράτους, έχουν την ευκαιρία ενημέρωσης για το πως αντιμετωπίζει η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία τα προβλήματα ασφαλείας και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας (Merriam-Webster, 2018).

Η ΚΔ δεν διαθέτει Λευκή Βίβλος για την Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια» και επομένως ένας καλός οδηγός μπορούσε να ήταν η Ολλανδική (MOD N. , 2018) ή η ελληνική Λευκή Βίβλος για την Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια» η οποία έχει δε τρεις βασικούς στόχους (Σιδέρη):

- Να σκιαγραφήσει τα χαρακτηριστικά, τις διαφαινόμενες κύριες τάσεις και τις προκλήσεις ασφαλείας του 21ου αιώνα
- Να καταγράψει τα τρέχοντα και μελλοντικά διλήμματα, προκλήσεις και ενδεχόμενες ευκαιρίες για την ελληνική εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια, και
- Να διατυπώσει ρεαλιστικές προτάσεις πολιτικής για την επίτευξη των συμφωνημένων στόχων διά της βέλτιστης αξιοποίησης των συντελεστών εθνικής ισχύος

Μια κυπριακή Λευκή Βίβλος για την Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια θα ήταν χρήσιμη με την προϋπόθεση ότι θα να σκιαγραφήσει τους στόχους και τις σταθερές της κυπριακής εθνικής στρατηγικής με επεξεργασμένες και απόλυτα συγκεκριμένες θέσεις καθώς επίσης και τους τρόπους υλοποίησης των στόχων, να ορίσει εταίρους και περιοχές υψηλού ενδιαφέροντος, προτεραιότητες, προβλήματα, απειλές, προκλήσεις και ευκαιρίες. Ειδικότερα για τις ένοπλες δυνάμεις να παρέχονται όλες οι πληροφορίες για τη δομή του υπουργείου και των ενόπλων δυνάμεων, για τα οπλικά συστήματα και τα εξοπλιστικά προγράμματα, για τις αμυντικές βιομηχανίες, για τις στρατιωτικές δαπάνες σε σύγκριση με τις άλλες χώρες ενδιαφέροντος, για τις διεθνείς δραστηριότητες του στρατεύματος, για την κοινωνική προσφορά των ένστολων πολιτών, όπως επίσης και αρκετά χρηστικά στοιχεία για

οποιονδήποτε θα ήθελε να ενημερωθεί για τις ένοπλες δυνάμεις πριν καταταγεί να υπηρετήσει σε αυτές τη νόμιμη θητεία του.

Σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο αλλά και τα προηγούμενα κεφάλαια μπορούμε αναλυτικότερα να αναφέρουμε στη Λευκή Βίβλο ότι η ΚΔ για να ενισχύσει την θέση της τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο πρέπει να το κάνει με τους πιο κάτω τρόπους:

- Μέσω της ανάπτυξης και προώθησης της στρατιωτικής συνεργασίας με άλλες γειτονικές χώρες εντός του ευρύτερου γεωστρατηγικού πλαισίου που έχει προκύψει, μέσα από την τριμερή συνεργασία μεταξύ Αιγύπτου, Ελλάδας και Κύπρου και τις διμερείς συνεργασίες με Ελλάδα μέσω του ενιαίου αμυντικού δόγματος και όχι μόνο, Ισραήλ, τις ΗΠΑ και άλλα ισχυρά κράτη της ΕΕ (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία). Επιπλέον, πρέπει να επιδιώκεται η επέκταση των προγραμμάτων διμερούς στρατιωτικής συνεργασίας σε περισσότερους τομείς δραστηριοτήτων, η εκπαίδευση μεγαλύτερου αριθμού στελεχών σε σχολές του εξωτερικού και η διάνοιξη νέων οδών επικοινωνίας και επαφών με περισσότερες χώρες στην περιφέρεια της ΕΕ, την Μέση Ανατολή και την περιοχή Β. Αφρικής. Οι πιο πάνω δράσεις πρέπει να συμπεριλαμβάνουν επίσης τη συμμετοχή της Κύπρου στις διαδικασίες παροχής στρατιωτικής βοήθειας, επαφές και επισκέψεις σε Υπουργικό επίπεδο, κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, και συμμετοχή Κύπριων αξιωματικών σε σεμινάρια και εκπαιδεύσεις στο εξωτερικό. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται επίσης η συνεργασία ΓΕΕΦ και ΚΣΕΔ για την υλοποίηση δραστηριοτήτων που συμπεριλαμβάνονται στα προγράμματα διμερούς στρατιωτικής συνεργασίας (ΠΔΣΣ) και αφορούν σε ασκήσεις με Δυνάμεις Ξένων Χωρών (ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ – ΓΕΔΕΩΝ κλπ) στους τομείς διαχείρισης κρίσεων, ασύμμετρων απειλών, αεράμυνας, ναυτικής συνεργασίας και δράσης των ειδικών δυνάμεων.
- Στην ενίσχυση της συμμετοχής της ΚΔ στις δράσεις, αποστολές και επιχειρήσεις ΚΠΑΑ της ΕΕ και την εκμετάλλευση των θεσμών και προγραμμάτων της ΕΕ μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ), και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Προτεραιότητα να δίδεται στους τομείς της διαχείρισης κρίσεων, ναυτικής και ενεργειακής ασφάλειας, ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων, κυβερνοάμυνας, αντιμετώπισης υβριδικών απειλών, έρευνας – διάσωσης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η ΚΔ πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει την προσπάθεια για ενιαία αμυντική πολιτική και

στρατηγική αυτονομία της ΕΕ και να συμμετέχει ενεργά σε προγράμματα του ΕΟΑ και διατηρεί την παρουσία του στις επιχειρήσεις της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφαλείας της ΕΕ (ΚΠΑΑ) (EUNAVFORMED Sophia - EUNAVFORMED ATALANTA). Επίσης, συνέχιση στην συνεισφορά στον κατάλογο δυνάμεων και τον κατάλογο δυνάμεων ταχείας αντίδρασης της ΕΕ και συμμετοχή στο Συγκρότημα Μάχης HELBROG με κράτος πλαίσιο την Ελλάδα. Ως κράτος μέλος του ΟΗΕ πρέπει να συνεχίσει επίσης να αντιμετωπίζει θετικά τις παρεμβάσεις του Οργανισμού για τη διατήρηση της ειρήνης και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, συμμετέχοντας (UNIFIL) στη συγκρότηση δυνάμεων προς εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών προβάλλοντας την ανάγκη εφαρμογής των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου. Παράλληλα με την ποιοτική ενίσχυση της Εθνικής Φρουράς στο επιχειρησιακό πεδίο, πρέπει να αξιολογούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια, υπηρεσιακές συναντήσεις και εκπαιδευτικά εργαστήρια που προσφέρονται από φίλια κράτη και εξασφαλίζονται μέσω της συμμετοχής της ΚΔ στην ΚΠΑΑ, στις ασκήσεις, ειρηνευτικές επιχειρήσεις και δραστηριότητες του ΟΗΕ. Η προσπάθεια αυτή αποσκοπεί στη συνεχή επιμόρφωση, ευρεία γνώση και σύγχρονη επαγγελματική κατάρτιση των στελεχών της ΕΦ από το χαμηλότερο τακτικό έως το υψηλότερο στρατιωτικό - πολιτικό στρατηγικό επίπεδο, με απώτερο σκοπό την προσαρμογή των στελεχών στο σύγχρονο περιβάλλον ασφαλείας και τις ιδιαίτερα απαιτητικές εργασιακές συνθήκες σε διεθνείς οργανισμούς και διπλωματικές αποστολές. Επιπλέον πρέπει να συνεχίσει να επενδύει στη συνεχή επιμόρφωση των στελεχών με βάση τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα στους τομείς των πολιτικών επιστημών, της σύγχρονης στρατιωτικής επιχειρησιακής τέχνης (Operational Art), των αμυντικών - στρατηγικών σπουδών και σε εξειδικευμένα θέματα άμυνας και ασφάλειας που αφορούν την ΚΠΑΑ, τον ΟΗΕ και άλλους διεθνείς οργανισμούς 'έτσι ώστε να βελτιώνει την ικανότητα των στελεχών να εκπροσωπούν επάξια την ΚΔ σε διεθνές επίπεδο, προσφέρει νέες εμπειρίες και τεχνογνωσία και δίνει στους αξιωματικούς του μέλλοντος τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται με επάρκεια στις ανάγκες του συνεχώς μεταβαλλόμενου γεωπολιτικού περιβάλλοντος. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται παράλληλα η δημιουργία κοινής δεξαμενής στελεχών τα οποία, θα αποκτήσουν εμπειρίες και εξειδίκευση σε συγκεκριμένα γνωστικά πεδία που αφορούν το τομέα της αμυντικής διπλωματίας. (Άμυνας, 2013)

- Στη σύνταξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της Εθνικής Φρουράς που θα καταστήσει την Ε.Φ. πιο σύγχρονη, πιο αποτελεσματική, πιο ευέλικτη και ικανή να διαδραματίσει το ρόλο και την αποστολή της στο νέο σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας, ειδικότερα την αεροπορική και ναυτική της ισχύ, ώστε να μπορεί να ασκεί αυτόνομα τα κυριαρχικά της δικαιώματα και να μην εναποθέτει την ασφάλεια της σε τρίτους. Θα πρέπει λοιπόν να εξεταστεί η δυνατότητα απόκτησης συγκεκριμένων οπλικών συστημάτων, τα οποία θα λειτουργούν αποτρεπτικά έναντι της τουρκικής απειλής, αφού θα αυξάνουν σημαντικά το κόστος οποιοσδήποτε ενέργειας από μέρους της (Εποχής., 2018).
- Τέλος η ΚΔ, πρέπει να ενεργεί ως πυλώνας σταθερότητας και ασφάλειας σε μια ιδιαίτερα ταραγμένη και ευαίσθητη περιοχή, εργάζεται σθεναρά για την προοπτική της μετατροπής της Ανατολικής Μεσογείου από μια περιοχή προβλημάτων, απειλών και διαιρέσεων, σε μια περιοχή ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας. Στο πλαίσιο αυτό και για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων ασφαλείας σε συλλογικό επίπεδο, το ΥΠΑΜ πρέπει να συνεχίσει να εργάζεται συστηματικά για την ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας και άμυνας της ΚΔ και την εξυπηρέτηση των εθνικών της συμφερόντων, σε στενή συνεργασία με τα υπόλοιπα υπουργεία, κρατικούς φορείς και σώματα ασφαλείας της ΚΔ.

Ο χρόνος δεν τρέχει απαραιτήτως σε βάρος της Κύπρου ή, τουλάχιστον, στη διεθνή πολιτική ο χρόνος δεν μετριέται με μεγέθη ανθρώπινης ζωής ή εκλογικής συγκυρία. Κάθε πολιτική ή υψηλή στρατηγική, για να υλοποιηθεί επιτυχώς χρειάζεται επιστημονική και πολιτική γνώση, σχεδιασμό, χρόνο, υπομονή και επιμονή (Κουσκουβέλης, σ. 117).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΝΥΜΙΩΝ

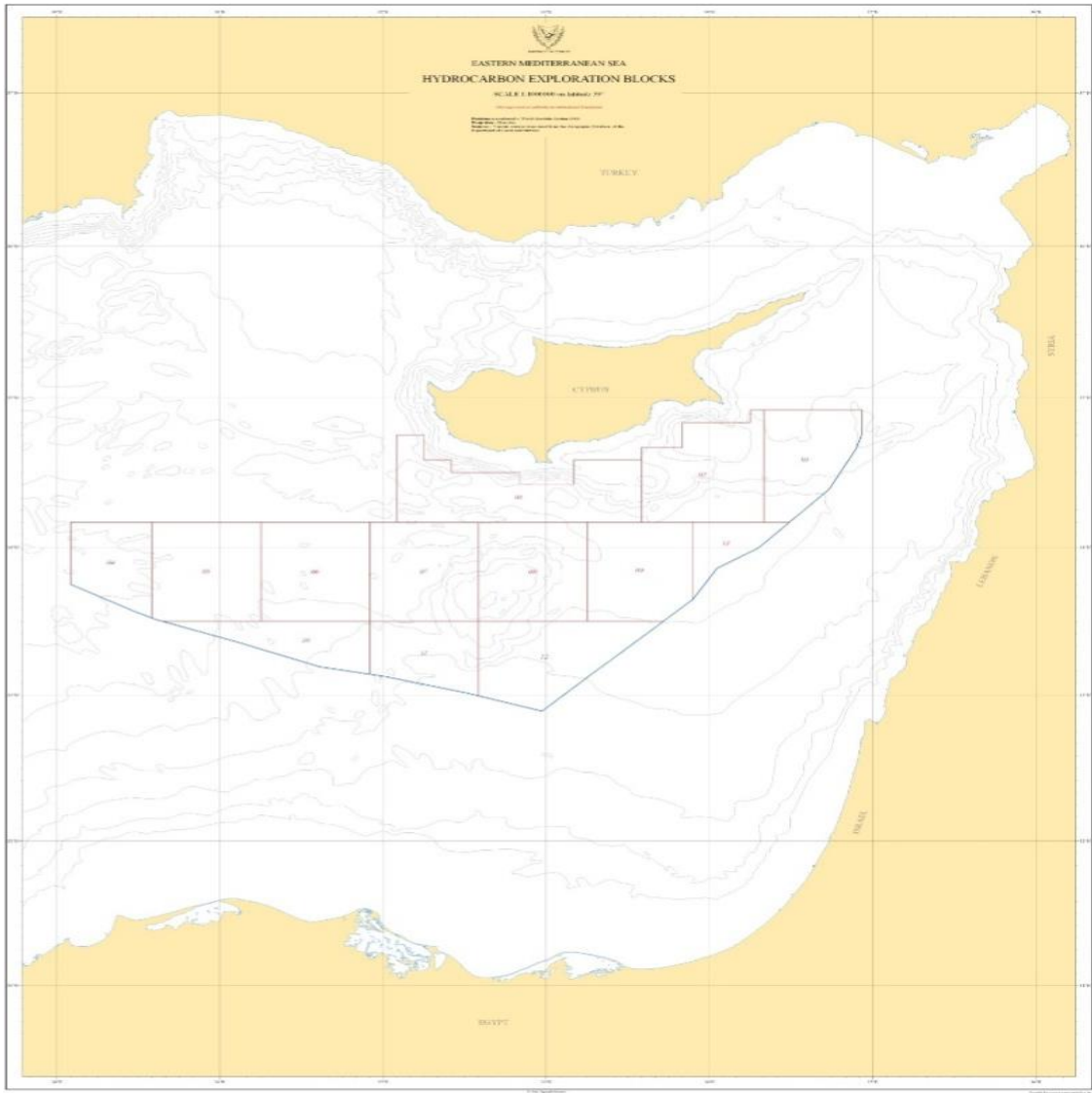
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
ΔΕΕ	Δυτικό-Ευρωπαϊκή Ένωση	WEU	Western-European Union
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	EU	European Union
ΣΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης	TEU	Treaty of European Union
NATO	Οργανισμός Βόρειο-Ατλαντικής Συμμαχίας	NATO	North Atlantic Treaty Organization
ΕΠΑΑ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας	ESDP	European Security and Defence Policy
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας	CSDP	Common Security and Defence Policy
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	EEC	European Economic Community
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία	EPC	European Political Cooperation
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	SEA	Single European Act
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας	CFSP	Common Foreign and Security Policy
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	UN	United Nations
-	Πρωταρχικός Στόχος	-	Headline Goal
ΕΣ	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	EUC	European Union Council
ΕΠΑ	Επιτροπή Πολιτικής και Ασφαλείας	PSC	Political and Security Committee
ΣΕΕΕ	Στρατιωτική Επιτροπή Ευρωπαϊκής Ένωσης	EUMC	European Union Military Committee
ΣΕΕΕ	Στρατιωτικό Επιτελείο	EUMS	European Union Military Staff
ΣγΕ	Συνεταιρισμός για την Ειρήνη	PfP	Partnership for Peace
ΒΑΣ	Βορειοατλαντικό Συμβούλιο	NAC	North Atlantic Council
ΣΕΒΑΣ	Στρατιωτική Επιτροπή NATO	NATOMC	NATO Military Committee
-	Επίπεδο Φιλοδοξίας της ΕΕ	-	EU Level of Ambition
-	Βασική Ιδέα Ενεργείας Διαχείρισης Κρίσεων	CMC	Crisis Management Concept
ΣΜ	Τακτικοί Σχηματισμοί Μάχης της Ευρωπαϊκής Ένωσης	EUBGs	EU Battlegroups
-	Επιχειρησιακό Στρατηγείο της ΕΕ	EUOpCen	EU Operations Centre
-	Δυνατότητα για Αυτόνομο Επιχειρησιακό Σχεδιασμό και Διεξαγωγή Μη Στρατιωτικών Αποστολών	CPPC	Civilian Planning and Conduct Capability
-	Επιτροπή Μη Στρατιωτικών Θεμάτων Διαχείρισης Κρίσεων	CIVCOM	Committee for Civilian Aspects of Crisis Management
ΣΛΕΕ	Συνθήκη της Λισαβόνας	-	-
ΣΕΥ	Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων	FAC	Foreign Affairs Council
ΕΜΑ	Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων	COREPER	Comité des représentants permanents (fr)
Υ/Ε της ΕΕ	Ύπατος Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης	HR	High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy
-	Ευρωπαϊκή Επιτροπή	-	European Commission
ΕΥΕΑ	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης	EEAS	European External Action Service
ΕΟΑ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας	EDA	European Defence Agency
-	Διεύθυνση Σχεδιασμού και Διαχείρισης Κρίσεων	CMPD	Crisis Management and Planning Directorate
-	Κέντρο Ανάλυσης Πληροφοριών της	EU-INTCEN	EU Intelligence Analysis Centre

	ΕΕ		
-	Ειδικός Εντεταλμένος της ΕΕ	-	EU Special Representative
-	Ρήτρα Αλληλεγγύης	-	Solidarity Clause
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
-	Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία	PESCO	Permanent Structure Cooperation
ΔΣ ΕΟΑ	Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΟΑ	EDA StB	EDA Steering Board
-	Ταμείο Εκκίνησης	-	Start-Up Fund
-	Αστυνομική Αποστολή της ΕΕ	EUPM	EU Police Mission
-	Αποστολή της ΕΕ για την επιβολή του κράτους δικαίου	EULEX	EU Rule of Law Mission
	Δύναμη Σταθεροποίησης	SFOR	Stabilization Force
	Αποστολή Επιτήρησης της ΕΕ	EUMM	EU Monitoring Mission
	Αποστολή της ΕΕ για Υποβοήθηση του Ελέγχου των Συνόρων	EUBAM	EU Border Assistance Mission
	Συμβουλευτική Αποστολή της ΕΕ	EUAM	EU Advisory Mission
πΓΑΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
ΑΔΣΔΕ	Ανώτατη Διοίκηση Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης	SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe
-	Στρατιωτική Επιχείρηση της ΕΕ	EUFOR	European Union Force
-	Αποστολή της ΕΕ Παροχής Συμβουλών σε Θέματα Αστυνομίας	EUPAT	EU Police Advisory Team
-	Αποστολή της ΕΕ για την επιβολή του κράτους δικαίου	EUJUST	EU Rule of Law Mission
-	Στρατιωτική Συμβουλευτική Αποστολή της ΕΕ για Στρατιωτικά Θέματα	EUMAM	EU Military Advisory Mission
-	Στρατιωτική Ναυτική Επιχείρηση	EUNAVFOR	EU Naval Force
-	Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών	WFP	World Food Program
	Στρατιωτική Εκπαιδευτική Αποστολή της ΕΕ	EUTM	EU Military Training Mission
-	Αποστολή της ΕΕ για την Οικοδόμηση Δυνατοτήτων	EUCAP	EU Capacity Building Mission
-	Αποστολή της Αφρικάνικης Ένωσης στη Σομαλία	AMISOM	African Union Mission on Somalia
-	Πολυδιάστατη Ολοκληρωμένη Αποστολή Σταθεροποίησης των ΗΕ στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	MINUSCA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in the Central African Republic
-	Πλήρης Επιχειρησιακή Ικανότητα	FOC	Full Operational Capability
-	Αποστολή της ΕΕ για Παρακολούθηση στο Άτσε της Ινδονησίας	AMM	Aceh Monitoring Mission
-	Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ	UN OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
-	Διευθετήσεις του Βερολίνου	Berlin (+)	Berlin Plus Arrangements
ΕΣΑ	Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας	ESS	European Security Strategy
-	Εσωτερικά Εκτοπισμένοι	IDPs	Internally Displaced Persons
-	Προστασία των Αμάχων	POC	Protection of Civilians
-	Ασφαλές και Σίγουρο Περιβάλλον	SASE	Safe and Secure Environment
-	Χώρα Υποδοχής	HN	Host Nation
-	Διεθνείς Οργανισμοί	IOs	International Organisations
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	NGOs	Non-Governmental Organisations
-	Αξιοματικός Υπεύθυνος Τύπου και Δημοσίων Πληροφοριών	PPIO	Press and Public Information Officer
-	Σύμβουλοι για θέματα φύλου	GenAd	Gender Advisers
-	Προσωρινό Μεταβατικό Εθνικό	ITNC	Interim Transitional National

	Συμβούλιο		Council
ΠΣΕΕ	Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ	EUGS	EU Global Strategy
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
-	Διεθνής Αποστολή Υποστήριξης της Αφρικανικής Ένωσης στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία		Mission Internationale de Soutien à la Centrafrique sous conduite Africaine (fr.)
ΕΠΓ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονία	ENP	European Neighbourhood Policy
ΕΦ	Εθνική Φρουρά	NG	National Guard
ΚΣΕΔ	Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης	JRCC	Joint Rescue Coordination Centre
ΓΕΕΦ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς		National Guard Headquarters
-	Ρήτρα Αλληλεγγύης	-	Solidarity Clause
-	Σχέδιο Εφαρμογής	-	Implementation Plan
-	Σχέδιο Δράσης	-	Action Plan
-	Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων	CDP	Capability Development Plan
-	Έρευνα και Τεχνολογία	R & T	Research and Technology
ΜΜΕ	Μικρές Μεσαίες Επιχειρήσεις	SMEs	Small Medium Enterprises
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	EIB	European Investment Bank
ΚΔ	Κυπριακή Δημοκρατία	CY	Republic of Cyprus

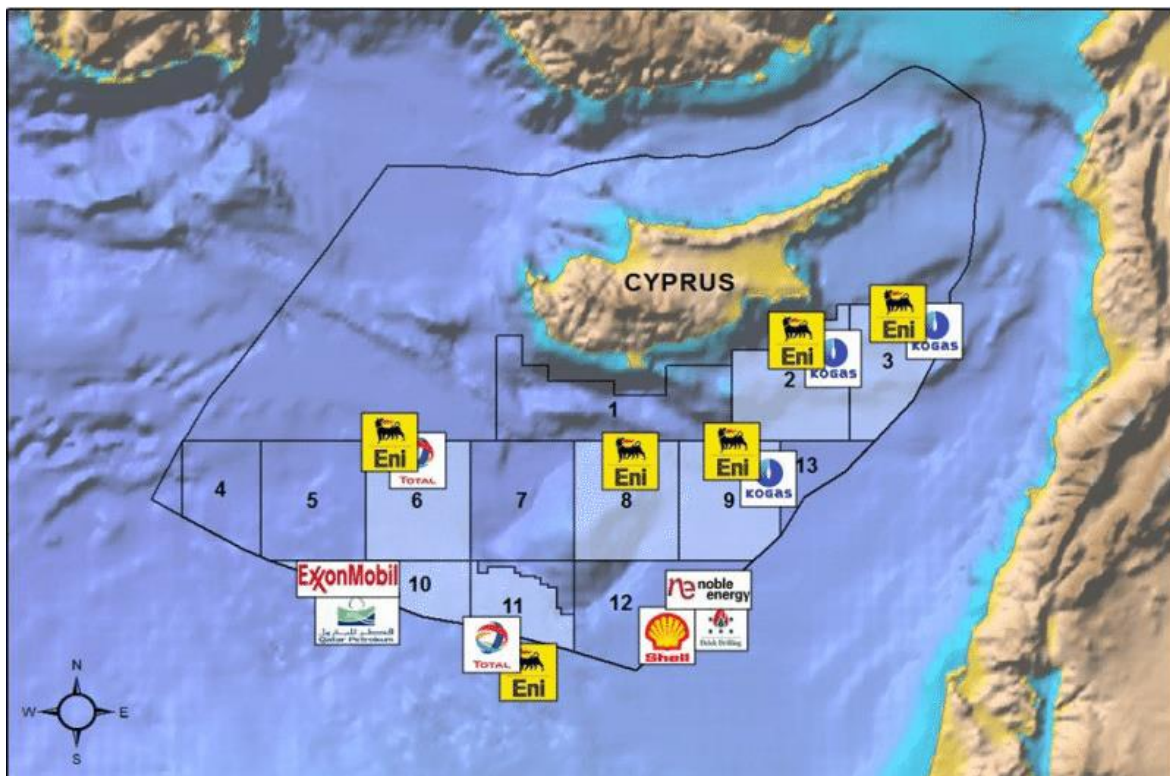
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

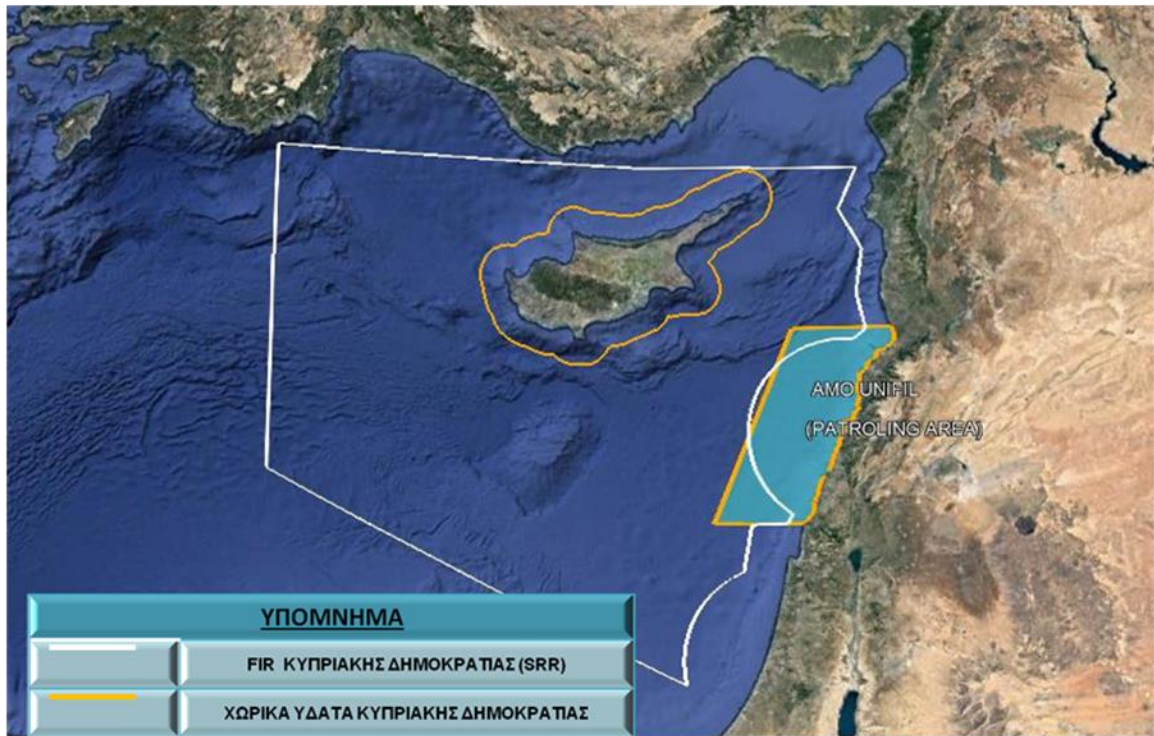
Οριοθετημένη ΑΟΖ της ΚΑ

-84-
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Κατανομή οικοπέδων σε εταιρείες

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Περιοχή περιπολιών της UNIFIL/MTF (AMO-Area of Maritime Operations)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

FIR Λευκωσίας

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Οριοθέτηση ΑΟΖ στην Αν. Μεσόγειο σύμφωνα με Τουρκικές αξιώσεις/απόψεις (χάρτης 1) και σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας (χάρτες 2).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

(n.d.).

&Craig, O. M. (1999). Ανάκτηση Νοέμβριος 30, 2018

&Craig, O. M. (1999).

(Morgenthau Hans. (1985). *Politics among Nations, The Struggle for Power and Peace*. Mc Graw-Hill.

ANT1. (2014, 11 26). *Στη συνεργασία και ο Λίβανος: Πύλη η Κύπρος -Πόρτα ο Λίβανος*.

Ανάκτηση Σεπτέμβριος 01, 2018, από

<https://www.ant1.com.cy/news/cyprus/article/97392/γρεj-kyproy-linanoy-energeia-tromokratia/>

ANT1News. (2017, 11 22). *Στην Κύπρο ο παραιτηθείς Πρωθυπουργός του Λιβάνου*.

Ανάκτηση Σεπτέμβριος 02, 2018, από

<http://www.ant1news.gr/news/Politics/article/489257/stin-kypro-o-paraititheis-prothyπουργos-toy-libanoy>

Baehr, P. (n.d.). *Small States: A Tool for Analysis*.

BBC. (2017, June 27). *Mavi Marmara: Why did Israel stop the Gaza flotilla*. Ανάκτηση

Οκτώβριος 23, 2018, από <https://www.bbc.com/news/10203726>

Brzezinski, Z. (1997). *Η Μεγάλη Σκακιέρα*. Αθήνα: Λιβάνη.

Carr, E. H. (n.d.). *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939 – Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων*. Εκδόσεις Ποιότητα.

Center, J. W. (2014). *Joint Warfare Analysis Center*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 05, 2018, από

<http://www.jwac.mil/>

Center, M. (2018, Nov. 07). *European centre for security studies*. Ανάκτηση Νοέμβριος 08,

2018, από <http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/en/>

Chua, R. M. (n.d.). «*Managerial Accounting, Method and Meaning*».

Command USA Joint Force. (2010). Joint Centre for Operational Analysis. *JCOA*, 85.

East, M. (n.d.). *Size and Foreign Behavior: A Test of Two Models*.

EDA. (2018). How PESCO could shape European Defence. 47.

Edward H. Carr. (n.d.). *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939 – Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων*. Εκδόσεις Ποιότητα.

EU. (2003). European Union exercise concept. *Council of the European Union*

10885/1/03/Rev. Brussels: Council of the European Union. Ανάκτηση Νοέμβριος 2018

European Union. (2003). European Union exercise concept. *Council of the European Union*

10885/1/03/Rev 1. Brussels: Council of the European Union. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 08, 2018

European Union External Action. (2016, 05 03). *Military and civilian missions and operations*.

Ανάκτηση Σεπτέμβριος 10, 2018, από https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

European Union External Action. (2017, 10 09). *EU Battlegroups*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 09,

2018, από https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/33557/eu-battlegroups_en

European Union External Action. (2018, November 14). *EUNAVFORMED*. Ανάκτηση

Νοέμβριος 14, 2018, από <https://www.operationsophia.eu/>

- Frontex. (2018, Οκτώβριος 02). *Frontex Operations*. Ανάκτηση Οκτώβριος 05, 2018, από Frontex Operations.: <https://frontex.europa.eu/operations/roles-responsibilities/>
- Germany, F. M. (2018, Nov. 05). *organization*. Ανάκτηση Νοέμβριος 06, 2018, από <https://www.bmvg.de/en/organisation>
- Guardian, T. (2010, 05 31). *Israeli attack on Gaza flotilla sparks international outrage*. Ανάκτηση Νοέμβριος 16, 2018, από <https://www.theguardian.com/world/2010/may/31/israeli-attacks-gaza-flotilla-activists>
- Handel. (n.d.). *Weak States in the International System*.
- Handel, M. (n.d.). *Weak States in the International System*.
- Handel. (n.d.). *Weak States in the International System*.
- HELLASJOURNAL. (2017, ΣΕΠ 24). «Να εξαιρέσετε το Καστελόριζο από την ΑΟΖ» ήταν η παράκληση του ΥΠΕΞ και του Παπανδρέου στους Κύπριους (βίντεο). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 20, 2018, από <https://hellasjournal.com/2017/09/exereste-to-kastelorizo-apo-tin-aoz-itan-i-paraklisi-tou-ipex-tou-papandreou-stous-kiprious-vinteo/>
- JALLC. (2010). «Lessons Learned Handbook», .
- Kaplan, R. (n.d.). *Πόλεμος και Πολιτική*. Εκδόσεις Ροές.
- Katzenstein, P. J. (2003). *Small States and Small states Revisited*. Ανάκτηση από New political economy: <https://pkatzenstein.org/data/p9.pdf>
- Kenneth. N. Waltz. (n.d.). *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής* . Εκδόσεις Ποιότητα.
- Keohane Robert. (1969). *Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics*. International Organization 23.
- Keohane Robert και Nye Joseph. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, . Boston: Little, Brown.
- M. Handel. (n.d.). *Weak States in the International System*,.
- M.East. (n.d.). *Size and Foreign Behavior: A Test of Two Models*.
- M.Handel. (n.d.). *Weak States in the International System*.
- Merriam-Webster. (2018, Σεπτέμβριος). *Λεξικό Merriam-Webster*. Ανάκτηση από <http://www.merriam-webster.com/dictionarv/knowledge>
- MOD, C. (2001). Information Handout. *National Guard General Staff*. Cyprus.
- MOD, N. (2018, March). *Investing in our people capabilities and visibilities*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 21, 2018, από [file:///C:/Users/Achilleas%20Ioannidis/Downloads/Defence+White+Paper+2018%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Achilleas%20Ioannidis/Downloads/Defence+White+Paper+2018%20(2).pdf)
- MOD, R. o. (2012). International Affairs. *Security and Defence*. Nicosia, Cyprus: Cyprus MOC.
- NATO. (n.d.). *JOINT ANALYSIS & LESSONS LEARNED CENTRENATO 's Lead Agent for Lessons Learned*. Ανάκτηση Οκτώβριος 07, 2018, από JOINT ANALYSIS & LESSONS LEARNED CENTRENATO 's Lead Agent for Lessons Learned: <http://www.jallc.nato.int>
- NATO, J. A. (2016). *The NATO LESSONS LEARNED HANDBOOK*. NATO.
- P.Baehr. (n.d.). *Small Strates: A Tool for Analysis*.
- Pedi. (2016). *Theory of International Relations. Small States in the international system*. Thessaloniki.
- Peter J. Katzenstein. (2003). *Small States ans Small states Revisited*. Ανάκτηση Νοέμβριος 01, 2018, από new political economy: <https://pkatzenstein.org/data/p9.pdf>
- philenews. (2018, 11 07). *Θεσμοθετείται η συνεργασία Κύπρου – ΗΠΑ*,. Ανάκτηση Νοέμβριος 12, 2018, από "Θεσμοθετείται η συνεργασία Κύπρου – ΗΠΑ":

<http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/607200/-thesmotheteitai-i-synergia-kyproy-ipa-1>

Philenews. (2018, 10 10). *Κύπρος - Αίγυπτος: Παράγοντες σταθερότητας στην Αν. Μεσόγειο*. Ανάκτηση Νοέμβριος 15, 2018, από

<http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/591962/kypros-aigptos-paragntes-statherotitas-stin-an-mesogio-1>

Philenews. (2018, 09 07). *Σύντομα συνάντηση Αναστασιάδη - Μακρόν*. Ανάκτηση Οκτώβριος 05, 2018, από <http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/578122/syntoma-synantisi-anastasiadi-makron-1>

Philenews. (2017, Νοέμβριος 07). *Οι Γάλλοι στη Ναυτική Βλαση*. Ανάκτηση Νοέμβριος 10, 2018, από <http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/450991/oi-glloi-sti-naftiki-basi>

Richard M.S. Wilson & Wai Fong Chua. (n.d.). «*Managerial Accounting, Method and Meaning*».

Robert Kaplan. (n.d.). *Πόλεμος και Πολιτική*, . Εκδόσεις Ροές.

Rosina Weber, D. W.-A. (n.d.). «An Intelligent Lessons Learned Process». Ανάκτηση Οκτώβριος 2018, από Rosina Weber, David W. Aha, Hector Munoz-Avila, Leonard Breslow, «An Intelligent Lessons Learned Process», σελ 1, 3.

SIGMALIVE. (2009, 12 10). *Αποστρατικοποίηση = Αναμονή αφανισμού του κυπριακού Ελληνισμού*. Ανάκτηση Νοέμβριος 20, 2018, από <http://www.sigmalive.com/archive/simerini/politics/218459>

sigmalive. (2018, 06 03). *Η αμυντική πολιτική της Ε.Ε. «αγκαλιάζει» την Κύπρο*,. Ανάκτηση Οκτώβριος 13, 2018, από Η αμυντική πολιτική της Ε.Ε. «αγκαλιάζει» την Κύπρο: <http://www.sigmalive.com/news/local/512091/i-amyntiki-politiki-tis-ee-agkaliazei-tin-kypro#>

Sigmalive. (2018, 06 03). *Η αμυντική πολιτική της Ε.Ε. «αγκαλιάζει» την Κύπρο*,. Ανάκτηση Νοέμβριος 03, 2018, από <http://www.sigmalive.com/news/local/512091/i-amyntiki-politiki-tis-ee-agkaliazei-tin-kypro#>

SIGMALIVE. (2018, Νοέμβριος 10). *Η εξέλιξη της Κυπριακής ΑΟΖ*. Ανάκτηση Νοέμβριος 11, 2018, από http://www.sigmalive.com/timeliner/subjects/subject_cyprus_aoz/index.html

UNIFIL, Υ. (2014, 11 7). *Ειρηνευτικής Δύναμη του ΟΗΕ στον Λίβανο*. Ανάκτηση Άυγουστος 10, 2018, από ΥΠΑΜ:

<http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/EB44A5C8A819607CC2257D9E002A92CF?OpenDocument&print>

Union, C. o. (2018). COUNCIL DECISION Establishing the list of projects to be developed under permanent structured cooperation (PESCO). (σ. 8). Council of the European Union. Ανάκτηση Νοέμβριος 2018

United Nations. (2010, January). *Peacekeeping Operations Peacekeeping Best Practices Section Division of Policy*. Ανάκτηση Νοέμβριος 03, 2018, από https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf

Waltz, K. N. (n.d.). *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*. Εκδόσεις Ποιότητα.

Waltz, K. (n.d.). *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*. Εκδόσεις Ποιότητα.

Α. Πλατιάς. (n.d.). «*Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*». Εκδόσεις Εστία.

Αθανάσιος Πλατιάς. (n.d.). *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Εκδόσεις Εστία.

Άμυνας, Υ. (2013, 06 07). *Ομιλία Υπουργού Άμυνας για το στρατηγικό πλάνο και τους κύριους στόχους της πενταετίας*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 08, 2018, από

- <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/FAA2587A8274C305C2257D9E0030F556?OpenDocument>
- Άμυνας, Υ. (2017, 12 22). *ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΔΙΑΣΩΣΗΣ SAREX "CYPEGYP"*. Ανάκτηση Οκτώβριος 02, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/C1F7F8ED0F953E02C2258204001FB48F?OpenDocument>
- Αντώνης Σπανός. (n.d.). *Πως Παράγονται και Παρέχονται Αποτελεσματικά Υπηρεσίες*. Αντώνης Σπανός. (n.d.). *Πως Παράγονται και Παρέχονται Αποτελεσματικά Υπηρεσίες*. Ανώνυμη συνέντευξη από λειτουργό του ΥΠΑΜ. (2018, Νοέμβριος 04). PESCO.
- Απ. Καρανικολός. (2008). «*Τα 529 καλύτερα πράγματα που ειπώθηκαν ποτέ*». Εκδοση Μπαρμπουνάκη.
- ΑΠΟΨΗ. (2012, 03 07). *Δόγμα Ενιαίου Αμυντικού Χώρου-ΑΟΖ και "διπλωματία των κανονιοφόρων"*. Ανάκτηση Νοέμβριος 12, 2018, από http://www.onalert.gr/stories/Dogma_Eniaioy_Amyntikoy_XoroyAOZ_kai_diplomati_a_ton_kanonioforonAnalysh/12773
- ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2017, 05 06). *Λευκή Βίβλος*. Ανάκτηση Νοέμβριος 15, 2018, από https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%AE_%CE%92%CE%AF%CE%B2%CE%BB%CE%BF%CF%82
- ΓΕΕΦ. (2018, Άυγουστος 12). *Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας*. Ανάκτηση από <http://www.army.gov.cy/el/page/koini-politiki-asfaleias>
- Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. (2012, Οκτώβριος). *Συνεισφορά της Κύπρου στις Ευρωπαϊκές Στρατιωτικές Δυνατότητες*. Ανάκτηση Ιούλιος 05, 2018, από <http://www.moa.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/e96ab98653c09dedc2257076004d02c0/80d9923f7e68d3ffc2256dc90032b836?OpenDocument>
- Δημοκρατία, Κ. (2018, Οκτώβριος 01). *Κυπριακό Πρόβλημα*. Ανάκτηση Νοέμβριος 01, 2018, από Νομική Υπηρεσία: http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dm1cypmsissue_gr/dm1cypnjsissue_gr?OpenDocument
- Διονύσιος, Τ. (2006). *Εναλλακτικές Στρατηγικές των Λιγότερο Ισχυρών Κρατών στο Διεθνές Σύστημα των Νεότερων Χρόνων*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Ε.Φ, Α. σ. (2018, Νοέμβριος 03). *Ανάλυση των Ασκήσεων*.
- Ε.Φ., Α. σ. (2018, Νοέμβριος 02). *Διεθνείς Ασκήσεις*.
- Εθνική Φρουρά. (2018, 05 29). *Αεροναυτική Άσκηση «CYPGER»*. Ανάκτηση Ιούλιος 07, 2018, από <http://www.army.gov.cy/el/announcements/details/event-590>
- ενημέρωση, Α. (2016, 01 29). *Τι προβλέπει η τριμερής Ελλάδα-Κυπρου-Ισραήλ*. Ανάκτηση Οκτώβριος 18, 2018, από <https://tvxs.gr/news/ellada/ti-problepei-i-trimeris-symfonia-elladas%E2%80%93kyproy%E2%80%93israil>
- Επάλξεις, Ε. (2012, 12). *ISSUU*. Ανάκτηση Άυγουστος 13, 2018, από https://issuu.com/apostolos_/docs/_____1b58e0cdc66d9d
- Εποχής, Η. Κ. (2018, Ιανουάριο 02). *Εποχής, Η Κύπρος της Νέας*. Ανάκτηση Οκτώβριος 11, 2018, από Σταθερά Βήματα Μπροστά: (<https://www.anastasiades.com.cy/nea-anakoinoseis/109-2-2018>)
- Εποχής., Η. Κ. (2018, 01 02). *Το όραμα, το σχέδιο και το έργο για την Κύπρο της νέας εποχής*. Ανάκτηση Οκτώβριος 11, 2018, από <https://www.anastasiades.com.cy/nea-anakoinoseis/109-2-2018>

- Ευαγόρου, Λ. Ε. (2007, Δεκέμβριος). «Τα Μικρά Κράτη και η Στρατηγική τους στο Διεθνές Σύστημα: Η Περιπτωσιολογική Μελέτη της Κύπρου»,. Ανάκτηση Νοέμβριος 24, 2018, από https://www.researchgate.net/publication/305331588_Euagorou_L_E_Ta_Mikra_Krate_kai_e_Strategike_tous_sto_Diethnes_Systema_E_Periptosiologike_Melete_tes_Kyprou_Geostrategike_Institouto_Amyntikon_Analyseon_Teuchos_12_Septembrios-Dekembrios_2007_sel_61-7
- Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης. (2013). *Στρατηγική μικρών κρατών στο διεθνές σύστημα: η περίπτωση της Κύπρου*,. Εκδόσεις Πατάκης.
- Ηλίας Κουσκουβέλης. (n.d.). *ΚΥΠΡΟΣ.Γεωπολιτικές Εξελίξεις στο 21ο αιώνα*.
- Ήφαιστος. (2000). *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- Ήφαιστος Π. και Πλατιάς Α. (1992). «*Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*». Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ήφαιστος, Π. (2017, Οκτώβριος 10). *Onalert*. Ανάκτηση από Η Τουρκία αναμένει να διαπράξουμε το μοιραίο λάθος: <http://www.onalert.gr/stories/panagiwths-hfaistos-tourkia-anamenei-diaprazoume-moiraio-la8os/54404>
- Θεόδωρος Κουλουμπής. (n.d.). *Διεθνείς Σχέσεις -Εξουσία και δικαιοσύνη* . Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ι. Νονάκα, Χ. Τ. (2003). «*Η Επιχείρηση της Γνώσης, η Διαχείριση της Γνώσης στη Σύγχρονη Επιχειρηση*». Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Ι. Νονάκα, Χ. Τ. (2003). «*Η Επιχείρηση της Γνώσης, η Διαχείριση της Γνώσης στη Σύγχρονη Επιχειρηση*». Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Ι. Νονάκα, Χ. Τ. (2003). «*Η Επιχείρηση της Γνώσης, η Διαχείριση της Γνώσης στη Σύγχρονη Επιχειρηση*». εκδοση Καστανιώτη.
- Ιωαννης Παρισης. (n.d.). *Η Ευρώπη της Άμυνας*,.
- Ιωάννης, Τ. (. (2007, Ιαν-Φεβ). «*Διαχείριση Γνώσης: Μόδα ή Ανάγκη;*»,. *Στρατιωτική επιθεώρηση*.
- Kenneth Waltz. (n.d.). *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- Καρανικολός, Α. (2008). «*Τα 529 καλύτερα πράγματα που ειπώθηκαν ποτέ*». Εκδοση Μπαρμπουνάκη.
- ΚΔ, Υ. (2012, 02 18). *Ομιλία της Υπουργού Εξω «Η Κυπριακή Δημοκρατία ως χώρα παραγωγής ενέργειας: Ρόλος και σχέσεις με τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου*». Ανάκτηση Οκτώβριος 13, 2018, από <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/All/8D02F7792E21BFB3C2257FA00045938C?OpenDocument&print>
- ΚΔ, Υ. Ά. (2018, 05 21). *Άσκηση «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ*». Ανάκτηση Ιούλιος 14, 2018, από Άσκηση «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ»: <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/3CB6C4A8B19312D2C2258294002CF1AB?OpenDocument>
- Κλόκκαρης, Φ. (2008). Κίνδυνοι για την ασφάλεια του Ελληνισμού της Κύπρου λόγω τουρκικής κατοχής. *Περιοδικό Προβληματισμοί*.
- Κολιόπουλος Κωνσταντίνος. (2001). *Η Υψηλή Στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750 - 192 π.Χ)* . Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Κολιόπουλος, Κ. (2001.). *Η Υψηλή Στρατηγική της Αρχαίας Σπάρτης (750 - 192 π.Χ)*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Κουλουμπής, Θ. (n.d.). *Διεθνείς Σχέσεις -Εξουσία και δικαιοσύνη*. Εκδόσεις Παπαζήση.

- Κουσκουβέλης. (n.d.). *Γεωπολιτικές Εξελίξεις στο 21ο αιώνα*.
- Κουσκουβέλης Ηλίας. (2004). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- Κουσκουβέλης, Η. (2004). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Εκδόσεις Ποιότητα. Ανάκτηση Νοέμβριος 28, 2018
- Κουσκουβέλλης Ηλίας. (2000). *Θεωρία διεθνών σχέσεων: Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
- ΚΣΕΔ. (2016). *Ειδικό Εθνικό Σχέδιο «ΝΕΑΡΧΟΣ»*. Λάρνακα: .
- ΚΣΕΔ. (2018, Οκτώβριος 31). *Πολυεθνική Άσκηση «NEMΕΣΙΣ»*. Ανάκτηση Οκτώβριος 31, 2018, από Πολυεθνική Άσκηση «NEMΕΣΙΣ»:
https://www.facebook.com/Jrcclarnaca/posts/908936135958606?__tn__=K-R
- ΚΣΕΔ, C. (2018, 01 08). *ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΔΙΑΣΩΣΗΣ SAREX “CYPITA”*. Ανάκτηση Οκτώβριος 03, 2018, από
<http://www.mod.gov.cy/mod/CJRCC.nsf/All/B6E65711495CD604C225820F004619E3?OpenDocument>
- ΚΣΕΔ. (2018, 03 30). *Ετήσια Πολυεθνική Στρατιωτική Άσκηση “NOBLE DINA” -2018*. Ανάκτηση Ιούνιος 18, 2018, από Ετήσια Πολυεθνική Στρατιωτική Άσκηση “NOBLE DINA” -2018:
<http://www.mod.gov.cy/mod/CJRCC.nsf/All/846CDCA06EB5E784C22582600040E8ED?OpenDocument>
- Λυμπέρης Χρήστος. (n.d.). *Εθνική Στρατηγική και Χειρισμός Κρίσεων*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- Λυμπέρης, Χ. (1997). *Εθνική Στρατηγική και Χειρισμός Κρίσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ,.
- Μέντζας. (n.d.). *«Διαχείριση Γνώσης: Η επιχειρηματική πρόκληση του 21ου αιώνα»*, . Ανάκτηση από <http://www.imu.iccs.gr/?q=node/270>
- NATO. (n.d.). *JOINT ANALYSIS & LESSONS LEARNED CENTRENATO 's Lead Agent for Lessons Learned*. Ανάκτηση Οκτώβριος 16, 2018, από HISTORY:
<http://www.jallc.nato.int/organization/history.asp>
- Νέδος. (2017, Δεκέμβριος 06). *Η Ανατολική Μεσόγειος την επόμενη δεκαετία*. Ανάκτηση 2018, από <http://www.kathimerini.gr/937626/gallery/k-blogs/security-bulletin/h-anatolikh-mesogeios-thn-epomenh-dekaetia>
- Νομική, Υ. (2018, Οκτώβριος 01). *Νομική Υπηρεσία*. Ανάκτηση από Κυπριακό Πρόβλημα:
http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlcyprusissue_gr/
- Παιδή. (2018, Μάιος 7). Διάλεξη ΑΔΙΣΠΟ. Θεσσαλονίκη.
- Παπασωτηρίου, Χ. (2007). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, 6ος – 11ος αιώνας*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- Παρισης, Ι. (n.d.). *Η Ευρώπη της Άμυνας*.
- Πατάκη. (n.d.). *Λευκή βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική άμυνα και ασφάλεια*. Ανάκτηση από Λευκή βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική άμυνα και ασφάλεια,: <http://www.patakis.gr/viewshopproduct.aspx?id=718110>
- Πλατιάς Α. (n.d.). *«Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη»*. Πλατιάς Α., Εκδόσεις Εστία.
- Πλατιάς Α., Π. (n.d.). *«Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη»*. Εκδόσεις Εστία.
- Πλατιάς, Α. (n.d.). *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Εκδόσεις Εστία.
- Πλατιάς, Α. (n.d.). *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Εκδόσεις Εστία.
- Ριζάς, Χ. &. (2009).
- Σιδέρη. (n.d.). *Λευκή βίβλος για την ελληνική εξωτερική πολιτική άμυνα και ασφάλεια*. Ανάκτηση από <http://www.patakis.gr/viewshopproduct.aspx?id=718110>

- ΣΚΑΙ. (2018, 09 30). *Συνελήφθησαν δύο Κύπριοι που πέρασαν στα Κατεχόμενα της Κύπρου*. Ανάκτηση Νοέμβριος 17, 2018, από <http://www.skai.gr/news/greece/article/384756/sunelifthisan-duo-kurpριοι-pou-perasan-sta-katehomena-tis-kyprou/>
- Σπανός. (n.d.). «Πως Παράγονται και Παρέχονται Αποτελεσματικά Υπηρεσίες Ποιότητας». Στο Α. Σπανός. Ανάκτηση Οκτώβριος 10, 2018
- Σπανός., Α. (n.d.). *Πως Παράγονται και Παρέχονται Αποτελεσματικά Υπηρεσίες*.
- Συρίγος Α. (n.d.). *Σχέδιο Ανάν. Οι κληρονομίες του παρελθοντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*.
- Συρίγος, Α. (n.d.). *Σχέδιο Ανάν. Οι κληρονομίες του παρελθοντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*.
- Συρίγος, Α. (n.d.). *Σχέδιο Ανάν. Οι κληρονομίες του παρελθοντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*.
- Τσιριγώτης. (2006). *Εναλλακτικές Στρατηγικές των Λιγότερο Ισχυρών Κρατών στο Διεθνές Σύστημα των Νεότερων Χρόνων*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τσιριγώτης Δ. (2006). *Εναλλακτικές Στρατηγικές των Λιγότερο Ισχυρών Κρατών στο Διεθνές Σύστημα των Νεότερων Χρόνων*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τσιριγώτης, Δ. (2006). *Εναλλακτικές Στρατηγικές των Λιγότερο Ισχυρών Κρατών στο Διεθνές Σύστημα των Νεότερων Χρόνων*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τσιριγώτης. (2006). *Εναλλακτικές Στρατηγικές των Λιγότερο Ισχυρών Κρατών στο Διεθνές Σύστημα των Νεότερων Χρόνων*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τχης (ΕΠ) Παπανικολάου Ιωάννης. (2007, Ιαν-Φεβ). «Διαχείριση Γνώσης: Μόδα ή Ανάγκη;»,. *Στρατιωτική Επιθεώρηση* .
- ΥΠΑΜ. (2017, 03 29). *Πολυεθνική άσκηση*. Ανάκτηση Νοεμβριος 01, 2018, από Πολυεθνική άσκηση "NOBLE DINA": <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/E95D5C82A3D4F040C22580F3002322BF?OpenDocument>
- ΥΠΑΜ. (2018). Ανάκτηση Νοέμβριος 2018, από http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/page33_gr/page33_gr?OpenDocument
- ΥΠΑΜ. (2018, 06 29). *Αεροναυτική άσκηση «ΜΕΔΟΥΣΑ 6»*. Ανάκτηση Οκτώβριος 24, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/945B651D020D49C4C22582BB00367AF0?OpenDocument>
- ΥΠΑΜ. (2018, 11 02). *Ασκήσεις «ΙΑΣΩΝ» και «ΝΙΚΟΚΛΗΣ-ΔΑΥΙΔ»*. Ανάκτηση Νοέμβριος 03, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/96E570E752B7A9FAC2258339001E508C?OpenDocument>
- ΥΠΑΜ. (2018, 11 03). *Διμερείς Σχέσεις*. Ανάκτηση Νοέμβριος 04, 2018, από http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/page40_gr/page40_gr?OpenDocument
- ΥΠΑΜ. (2018, Νοεμβριος 08). *ΚΠΑΑ*. Ανάκτηση Νοεμβριος 07, 2018, από http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/page33_gr/page33_gr?OpenDocument
- ΥΠΑΜ, Α. σ. (2018, Νοέμβριος 04). *PESCO*.
- ΥΠΑΜ, Υ. Α. (2018, Νοέμβριος 01). *Ενιαίο Αμυντικό Δόγμα*,.

- ΥΠΑΜ. (2018, 03 23). *Επίσκεψη ΥΠΑΜ στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Μαΐος 10, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/2E1924C357F07298C225825D001EAB7D?OpenDocument>
- ΥΠΑΜ. (2018, 03 23). *Πρώτη επίσημη επίσκεψη του Κύπριου Υπουργού Άμυνας στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Ιούνιος 06, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/2E1924C357F07298C225825D001EAB7D?OpenDocument>
- ΥΠΑΜ., Υ. Α. (2017, 05 17). *Πολυεθνική Άσκηση «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ 2017»*. Ανάκτηση Νοεμβριος 04, 2018, από <http://www.mod.gov.cy/mod/mod.nsf/All/8374D90809BD43C1C2258131001B329E?OpenDocument>
- ΥΠΕΞ. (2012). *ΕΣΤΙΑ. Ειδικό Εθνικό Σχέδιο «ΕΣΤΙΑ»*. Λευκωσία.
- ΥΠΕΞ. (2012). *Ειδικό Εθνικό Σχέδιο «ΕΣΤΙΑ»*. Λευκωσία.
- Φιλελευθερος. (2018, 09 14). Ανάκτηση Οκτώβριος 05, 2018, από Τριμερής στην Ιερουσαλήμ: Καθαρό μήνυμα προς Ερντογάν: <http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/580805/trimeris-stin-ierosalim-katharo-minyma-pros-erntogn-1>
- Φιλελεύθερος. (2018, Σεπτέμβριος 08). *Στρατιωτική συνεργασία στους στόχους Κύπρου - Γαλλίας*. Ανάκτηση Νοεμβριος 12, 2018, από <http://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/578294/stratitotiki-synergasia-stoys-stochoy-s-kyproy-gllias-1>
- Φοίβος, Κ. (2011). *Τουρκική Απειλή κατά του Ελληνισμού της Κύπρου*. Λευκωσία: Εκδόσεις Επιφανίου.
- Φρουρά, Ε. (2018, 05 25). *Η Εθνική Φρουρά στον «ΠΑΝΟΠΤΗ»*. Ανάκτηση Ιούνιος 08, 2018, από <http://www.army.gov.cy/el/announcements/details/event-581>
- Φρουρά., Ε. (2018, 03 23). *Συμμετοχή ΕΦ στην άσκηση "ΗΝΙΟΧΟΣ 2018"*. Ανάκτηση Νοεμβριος 09, 2018, από Συμμετοχή ΕΦ στην άσκηση "ΗΝΙΟΧΟΣ 2018": <http://www.army.gov.cy/el/announcements/details/event-538>
- Φρουράς, Γ. Ε. (2018, 06 14). *Συνεκπαίδευση μονάδων του Πολεμικού Ναυτικού και της Ναυτικής Διοίκησης Εθνικής Φρουράς*. Ανάκτηση Οκτώβριος 25, 2018, από <http://www.army.gov.cy/el/announcements/details/event-599>
- Χ.Παπασωτηρίου. (2007). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, 6ος – 11ος αιώνας*. Εκδόσεις Ποιότητα .
- Χατζησάββας, Α. (2012). *Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας - Το νέο περιβάλλον μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*. Λευκωσία: ΥΠΑΜ Κυπριακής Δημοκρατίας.